

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตาม
ทักษะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1

ณรงค์ ศิลปาภรณ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

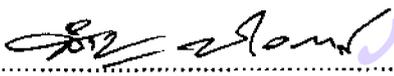
ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ปีการศึกษา 2549

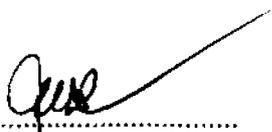
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี อนุมัติวิทยานิพนธ์ เรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ
ผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาสระบุรี เขต 1 เสนอโดย นายณรงค์ ศิลปภรณ์ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา

..... รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและบัณฑิตศึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สำราญ พงษ์ไธมาส)
วันที่ 20 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2550

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ดร.เฉลิมชัย หาญกล้า)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรพงษ์ ปนาคกุล)

..... กรรมการ
(ดร.แสน สมนึก)

..... กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
(นายชลอ กองสุทธิใจ)

หัวข้อวิทยานิพนธ์	คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรพงษ์ ปนาทกุล ดร.แสน สมนึก
ชื่อนักศึกษา	ณรงค์ ศิลปาภรณ์
สาขา	การบริหารการศึกษา
ปีการศึกษา	2549

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 และเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำแนกตามสถานภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 จำนวน 312 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบและรับรองจากผู้เชี่ยวชาญ และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .96 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อหาค่าสถิติที่ใช้ในการแปลความหมายข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า

1. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 พบว่าโดยรวมมีเกณฑ์อยู่ในระดับมาก โดยคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่คณะกรรมการสถานศึกษาพึงประสงค์สูงสุดคือ คุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรม
2. การเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษา และสถานภาพการเป็นตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษา
3. การเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อจำแนกตามเพศและอายุ

Thesis Title	Desirable Characteristics of School Administrators as Viewed by Basic School Board Members under Saraburi Educational Service Area Office 1
Thesis Advisors	Asst. Prof. Surapong Panatkul Dr. Saen Somnuek
Name	Narong Silapaporn
Concentration	Educational Administration
Academic Year	2006

ABSTRACT

This research aims to study the desirable characteristics of school administrators as viewed by the basic school board members under Saraburi Educational Service Area Office 1, and compare their desirable characteristics as viewed by basic school board members classified by their status.

The samples were 312 members of basic school board members under Saraburi Educational Service Area Office 1. The instrument used was a set of questionnaires, approved by experts with reliability of 0.96. The data was analyzed by a ready-made computer program to calculate percentage, mean (\bar{X}), standard deviation, t-test, and One-Way ANOVA.

The findings were as follows:

1. the desirable characteristics of school administrators as viewed by members of basic school board members under Saraburi Educational Service Area Office 1 overall were rated at a high level; the highest one was the aspect of virtue and morality.
2. regarding the comparison of the desirable characteristics, it was found to be statistically significant difference at a .05 level when classified by educational level, and the status of being representatives of school boards.
3. the comparison of the desirable characteristics of school administrators did not differentiate when classified by sex and age.

ประกาศขอบคุณ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จัดทำขึ้น เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี โดยมุ่งศึกษาเรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยคามอนุเคราะห์ จาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรพงษ์ ปนาทกุล ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดร.แสน สมนึก กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำปรึกษา แนะนำ และให้ข้อคิดเห็นต่างๆในการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณ นายชัชชัย พิกุลแก้ว ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 นายบุญเกื้อ ละอองปลิว ศึกษาพิเศษ 8 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 นางทัศนยา ยาชมภู ศึกษาพิเศษ 9 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรีเขต 1 นายนพพร ชาราวุฒิ ผู้อำนวยการโรงเรียนหรรเทพรุ่งเรืองและ ดร.สุพจน์ เกิดสุวรรณ ครูชำนาญการ โรงเรียนสุธีวิทยา ที่ให้ความอนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขอขอบคุณ ดร.เฉลิมชัย หาญกล้า คณาจารย์ผู้สอนทุกท่านที่ให้ความรู้ ประสบการณ์อันมีค่า ตลอดจนนักศึกษาปริญญาโท การบริหารการศึกษารุ่นที่ 6 ที่ได้คำปรึกษาเสนอแนะและเป็นกำลังช่วยเหลือในการจัดทำวิทยานิพนธ์จนเสร็จสมบูรณ์

ในความสำเร็จครั้งนี้ ได้รับความอนุเคราะห์จากท่านชัชชัย พิกุลแก้ว ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 ตลอดจนเพื่อนผู้บริหารและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเป็นอย่างดี ขอขอบคุณทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

ณรงค์ ศิลปาภรณ์

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	4
ความสำคัญของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
กรอบแนวคิดในการวิจัย	7
สมมติฐานในการวิจัย	8
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
สถานศึกษา.....	10
ความหมาย.....	10
ความสำคัญ.....	10
บทบาทหน้าที่.....	11
บุคลากรในสถานศึกษา.....	13
ความหมายข้าราชการครู	14
บทบาทหน้าที่ของข้าราชการครู.....	15
ความหมายของผู้บริหารสถานศึกษา.....	17
บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา.....	17
คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์.....	18
คุณลักษณะด้านภาวะผู้นำ.....	28
คุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรม.....	35
คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ.....	42
คุณลักษณะด้านบริหารงานสถานศึกษา.....	46
คุณลักษณะด้านทักษะการบริหาร.....	59
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	63
องค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	63
ความสำคัญของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	67
บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษา.....	68

	หน้า
บทที่ 2 (ต่อ)	
อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	69
ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษากับ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	69
แนวทางปฏิบัติงานร่วมกันของสถานศึกษากับคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	70
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	71
งานวิจัยในประเทศ	71
งานวิจัยต่างประเทศ	77
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	81
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	81
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	82
ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ	83
การหาคุณภาพของเครื่องมือ	83
การเก็บรวบรวมข้อมูล	84
การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล	84
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	88
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	88
การวิเคราะห์ข้อมูล	88
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	89
ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง	89
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ พึงประสงค์ ตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1	90
ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามสถานภาพ	97
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	106
สรุปผลการวิจัย	108

	หน้า
บทที่ 5 (ต่อ)	
อภิปรายผล	112
ข้อเสนอแนะ	116
บรรณานุกรม	118
ภาคผนวก	125
ภาคผนวก ก แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	126
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์	132
ภาคผนวก ค รายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	138
ประวัติผู้ทำวิทยานิพนธ์	140

สารบัญตาราง

		หน้า
ตาราง 1	สรุปวิเคราะห์คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา	25
ตาราง 2	จำนวนสถานศึกษาและประชากรที่เป็นแหล่งข้อมูลจำแนกตามอำเภอ	82
ตาราง 3	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถานภาพส่วนตัว	89
ตาราง 4	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ด้านภาวะผู้นำ	91
ตาราง 5	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ด้านคุณธรรมจริยธรรม	92
ตาราง 6	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ด้านบุคลิกภาพ	93
ตาราง 7	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ด้านการบริหารงานสถานศึกษา.....	94
ตาราง 8	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ด้านทักษะการบริหาร	95
ตาราง 9	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ในภาพรวม	96
ตาราง 10	การเปรียบเทียบทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามเพศ.....	97
ตาราง 11	การเปรียบเทียบทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามอายุ	98
ตาราง 12	การเปรียบเทียบทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามวุฒิการศึกษา	99

	หน้า
ตาราง 13 การเปรียบเทียบทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามวุฒิการศึกษาเป็นรายคู่	100
ตาราง 14 การเปรียบเทียบทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตาม วุฒิการศึกษาเป็นรายคู่	100
ตาราง 15 การเปรียบเทียบทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อคุณลักษณะโดยรวมของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตาม วุฒิการศึกษาเป็นรายคู่	101
ตาราง 16 การเปรียบเทียบทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตาม สถานภาพความเป็นตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษา	102
ตาราง 17 การเปรียบเทียบทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อ คุณลักษณะด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตาม สถานภาพความเป็นตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษาเป็นรายคู่	103
ตาราง 18 การเปรียบเทียบทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อ คุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตาม สถานภาพความเป็นตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษาเป็นรายคู่	104
ตาราง 19 การเปรียบเทียบทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อ คุณลักษณะโดยรวมของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามสถานภาพความ เป็นตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษาเป็นรายคู่	105

สารบัญภาพ

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

หน้า

7

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ในยุคกระแสโลกาภิวัตน์ที่กำลังเปลี่ยนแปลงอยู่ในขณะนี้ส่งผลให้ประเทศไทยจำเป็นต้องมีการปฏิรูปการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เท่าเทียมกับประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะประเทศในแถบเอเชีย ซึ่งในการปฏิรูปการศึกษาจะประสบผลสำเร็จ หรือล้มเหลวขึ้นอยู่กับผู้เกี่ยวข้องในวงการศึกษารวมกัน ที่ต้องมีความจริงจัง และร่วมมือกันในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ประสบความสำเร็จ ดังนั้นหน่วยงานหรือองค์การทางการศึกษา ต้องนำหลักการและนโยบายปฏิรูปการศึกษาไปปฏิบัติเพื่อสนองรับกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศไทยในขณะนี้ สถานศึกษาต้องมีผู้นำในการปฏิรูปการศึกษา ถือว่าผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด เปรียบเสมือนหลักชัยของหน่วยงาน เป็นกุญแจสำคัญที่จะช่วยให้การดำเนินงานของหน่วยงานสำเร็จตามเป้าหมาย ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน (บัญชา อึ้งสกุล, 2545 , หน้า 22)

ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 กำหนดให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาไทย ทั้งในด้านสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอย่างเสมอภาคกัน ในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี อย่างต่อเนื่องและมีคุณภาพ ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย และการจัดการศึกษาดังกล่าวจะต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเอกชน เป็นการจัดการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้ประชาชนมีส่วนร่วมและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง หลักการสำคัญดังกล่าว ตรงกับแนวคิดหลักในการจัดการศึกษาเพื่อทุกคนทุกฝ่าย (education for all) และทุกคนทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา(all for education) อันเป็นหลักการพื้นฐานที่ได้รับการยอมรับทั่วโลก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน , 2547, หน้า 3)

สถานศึกษาในฐานะที่เป็นองค์กรทางการศึกษาต้องเตรียมพร้อม ที่จะดำเนินงานตามภารกิจด้านการศึกษาให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งบุคคลสำคัญที่จะทำให้ภารกิจอันมากมายสำเร็จ ลุล่วงเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก็คือผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งจะต้องเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นผู้นำในการดำเนินงานของสถานศึกษาในด้านทักษะการบริหาร ภาวะผู้นำ ความรู้ ความสามารถ บุคลิกภาพ คุณธรรมจริยธรรม ต้องให้มีคุณลักษณะอันควรแก่การเคารพนับถือ

ทัศนาศาสตร์ (2548, หน้า 49) กล่าวว่าในการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจะทำงานตามลำพังไม่ได้ ต้องใช้หลายรูปแบบ หลายวิธี นั่นก็คือต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีไว้ เพื่อให้ชุมชนเกิดการยอมรับ เกิดความรู้สึกที่ดีต่อสถานศึกษาดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาต้องอดทนและใช้เวลาในการสร้างสิ่งเหล่านี้ ที่สำคัญผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นคนที่ชุมชนพึงพอใจด้วย การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนจึงจะเป็นไปอย่างที่ต้องการถึงแม้จะยุ่งยากแค่ไหนก็ต้องทำต่อไป เพราะการได้รับการสนับสนุนจากชุมชนเป็นการพัฒนาสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ การให้ชุมชนมีเสียงในการตัดสินใจเป็นกุญแจสู่ความสำเร็จในการพัฒนาสถานศึกษา

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือตัวแทนของประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในเขตชุมชน ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา บทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการกำกับและส่งเสริมกิจกรรมของสถานศึกษาอันเนื่องมาจากเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ต้องการให้ประชาชนซึ่งมีส่วนได้ส่วนเสีย เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษา อย่างแท้จริงในลักษณะเป็นเจ้าของหรือหุ้นส่วนของสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547, หน้า 1)

การบริหารสถานศึกษาปัจจุบันจึงต้องอาศัยความร่วมมือของชุมชนซึ่งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นองค์กรหนึ่งที่มีตัวแทนของชุมชนหลากหลายประเภท การที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะสามารถบริหารงานให้ประสบความสำเร็จ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงความคิดเห็นและทัศนคติของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีความสำคัญในการจัดการศึกษา ความสำเร็จของผู้บริหาร ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง ปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งก็คือ การเป็นผู้บริหารที่มีคุณลักษณะที่ดี เป็นที่พึงประสงค์ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร อาจจะแตกต่างกันไปตามความคิดเห็นของคนต่างกลุ่มกันหรือมีพื้นฐานต่างกัน

ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำในสถานศึกษาควรดำเนินการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนดังนี้ (ทัศนาศาสตร์, 2548, หน้า 49)

1. เรียนรู้ชุมชน ปรับการดำเนินงานของสถานศึกษาให้เข้ากับสภาพของชุมชน
2. ดำเนินการด้วยความบริสุทธิ์ใจและต่อเนื่อง
3. ใช้กระบวนการสัมพันธ์ 2 ทาง สถานศึกษาเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ
4. ใช้วิธีการหลายๆ วิธี ที่ง่าย คล่องตัว และยืดหยุ่น

ถ้าผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการดังกล่าวมา การได้รับความร่วมมือจากชุมชนจะมากขึ้น ปัญหาที่พูดว่า ไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากชุมชนจะลดน้อยลง ในทางตรงกันข้าม ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสถานศึกษากับชุมชนจะได้รับการพัฒนาขึ้นไปตามลำดับทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ

ผู้บริหารสถานศึกษา ในฐานะผู้นำ ควรให้ความสนใจอย่างจริงจัง และพร้อมที่จะร่วมมือช่วยเหลือให้การสนับสนุนตลอดเวลา

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2549, สิงหาคม 23) กล่าวผ่านสื่อมวลชนว่า จากการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษารอบที่ 2 ในปี 2549-2553 จำนวน 30,010 แห่ง ทั่วประเทศ พบว่าสถานศึกษา ไม่ผ่านเกณฑ์ ถึง 2 ใน 3 ของสถานศึกษาทั้งหมด จำนวนมากกว่า 20,000 แห่งและสถานศึกษาที่อยู่ในอาคารโคมา จำนวน 15,000 แห่ง จากชาวดังกล่าวนั้น แสดงให้เห็นว่าการปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทยยังไม่ประสบความสำเร็จตามที่คาดหวังไว้ ซึ่งบุคคลที่จะทำให้มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งจะต้องเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เป็นผู้นำในการดำเนินงานของสถานศึกษา ในด้านทักษะการบริหาร ภาวะผู้นำ มีความรู้ความสามารถ บุคลิกภาพ และมีคุณธรรม จึงจะทำให้การดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้มาตรฐานตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาการศึกษาได้ตามที่ต้องการได้

จากเหตุผลดังกล่าวที่ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารสถานศึกษา เห็นว่าคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นเรื่องที่น่าสนใจและมีความสำคัญยิ่งที่จะศึกษาค้นคว้า เพื่อให้ทราบว่าผู้บริหารสถานศึกษาควรจะมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์อย่างไร จึงจะทำให้ตรงตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งควรศึกษาปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามสภาพของผู้ตอบปัญหา เพื่อการทำงานร่วมกันของผู้บริหารสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 ได้ทราบถึง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อจะได้นำข้อมูลไปปรับปรุงพัฒนาตนเองให้เป็นผู้บริหารมืออาชีพ บริหารงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนเพื่อให้หน่วยงานทางการศึกษา ซึ่งมีหน้าที่ ในการฝึกอบรม คัดเลือกสรรหา ผู้ที่จะเข้ามา ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา สามารถที่จะนำเอาผลการวิจัยนี้ ไปเป็นแนวทางกำหนดหลักเกณฑ์ การพิจารณาคัดคุณสมบัติ เพื่อให้ได้บุคคลที่เหมาะสมทั้งในด้านคุณลักษณะส่วนตัว และคุณลักษณะในการบริหารงาน มาเป็นผู้บริหารสถานศึกษาต่อไปและเพื่อให้การปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทยประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษา คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 ในคุณลักษณะ 5 ด้าน ได้แก่ ภาวะผู้นำ คุณธรรมจริยธรรม บุคลิกภาพ การบริหารงานสถานศึกษา และทักษะการบริหาร

ความมุ่งหมายในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 จำแนกตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษาในการนำไปปรับปรุงตนเองให้เกิดคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่สอดคล้องกับลักษณะที่พึงประสงค์ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และเพื่อให้หน่วยงานทางการศึกษาได้นำข้อมูลผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการคัดเลือกสรรหา และปรับปรุงพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นไปตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตของเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 ใน 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านภาวะผู้นำ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านบุคลิกภาพ ด้านการบริหารงานสถานศึกษา และด้านทักษะการบริหาร จากการนำแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหาร/ผู้บริหารสถานศึกษาของ ไพบูลย์ สำราญญูจิต, ธีระ รุญเจริญ, ถวิล อรัญเวศ, หลักสูตรสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา, หลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหารการศึกษา, สต็อกดิลล์ (Stogdill), คลาร์ก (Clark) และ ฮอดเกตต์ส (Hodgetts) มาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 ข้อมูล 10 มิถุนายน 2548 จำนวนทั้งหมด 1,413 คน จากสถานศึกษา 140 แห่ง

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เนื่องจากมีจำนวนประชากรที่แน่นอน (finite population) จึงใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane) ในการคำนวณหาขนาดของตัวอย่าง (สุวริย์ ศิริโกคาภิรมย์, 2546, หน้า 129-130) ที่มีความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง 312 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ คือ สถานภาพของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่

3.1.1 เพศ

- 1) ชาย
- 2) หญิง

3.1.2 อายุ

- 1) อายุต่ำกว่า 35 ปี
- 2) อายุ 35-40 ปี
- 3) อายุ 41-45 ปี
- 4) อายุ 46-50 ปี
- 5) อายุสูงกว่า 50 ปี

3.1.3 วุฒิการศึกษา

- 1) ต่ำกว่าปริญญาตรี
- 2) ปริญญาตรี
- 3) สูงกว่าปริญญาตรี

3.1.4 ความเป็นตัวแทนของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

- 1) ผู้แทนผู้ประกอบการ
- 2) ผู้แทนครู
- 3) ผู้แทนศิษย์เก่า
- 4) ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 5) ผู้แทนองค์กรชุมชน
- 6) ผู้แทนองค์กรศาสนา
- 7) ผู้ทรงคุณวุฒิ
- 8) ผู้บริหารสถานศึกษา

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 ในคุณลักษณะ 5 ด้าน ดังต่อไปนี้

3.2.1 ด้านภาวะผู้นำ

3.2.2 ด้านคุณธรรมจริยธรรม

3.2.3 ด้านบุคลิกภาพ

3.2.4 ด้านการบริหารงานสถานศึกษา

3.2.5 ด้านทักษะการบริหาร

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือ ผู้รักษาการในตำแหน่งที่รับผิดชอบการบริหารงานในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สระบุรี เขต 1

2. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ หมายถึง ลักษณะท่าทาง บุคลิกภาพและพฤติกรรม การปฏิบัติที่ดี ของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งแสดงออกให้ปรากฏ หรือการรับรู้ของผู้อื่นใน 5 ด้าน ได้แก่

2.1 ด้านภาวะผู้นำ หมายถึง ความเป็นผู้มีเหตุผล เสียสละ มีความรับผิดชอบยอมรับและแก้ไขตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กล้าแสดงความคิดเห็น มีความสามารถในการกระตุ้นและนำผู้อื่น มีวิสัยทัศน์กว้างไกล เป็นแบบอย่างที่ดี และมีความสามารถในการตัดสินใจ

2.2 ด้านคุณธรรม จริยธรรม หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตน ความซื่อสัตย์สุจริต ความยุติธรรม การรักษาความลับ การไว้วางใจ ยึดมั่นในจรรยาบรรณของผู้บริหารสถานศึกษา มีความเมตตากรุณา

2.3 ด้านบุคลิกภาพ หมายถึง คุณลักษณะและพฤติกรรมที่แสดงออกทั้งด้านร่างกาย อุปนิสัย และสติปัญญา ที่ชวนให้ผู้พบเห็นเกิดความสนใจ ศรัทธาที่จะให้ความร่วมมือและยอมรับนับถือตั้งแต่แรกพบ ได้แก่ ความสามารถควบคุมตนเองได้ ใจกว้าง รู้จักเสียสละ กล้าหาญ ขยันและอดทนอดกลั้น ตรงต่อเวลา เฉลียวฉลาด มีไหวพริบ และการเคารพในสิทธิและความคิดของผู้อื่น

2.4 ด้านการบริหารงานสถานศึกษา หมายถึง เป็นผู้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์เกี่ยวกับงานในหน้าที่รับผิดชอบของสถานศึกษา พฤติกรรมที่แสดงออกในการปฏิบัติงาน มีความสามารถในการบริหารสถานศึกษาตามภารกิจหลัก 4 ด้าน คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารงานทั่วไป

2.5 ด้านทักษะการบริหาร หมายถึง ความชำนาญในการปฏิบัติงานตามบทบาททางการบริหารได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว เช่น การใช้ความคิดและสติปัญญา การมีมนุษยสัมพันธ์ การใช้เทคนิควิธีในการปฏิบัติงาน ความสามารถในการกำหนดนโยบายและวางแผนการศึกษา การใช้ความรู้และเครื่องมือบริหาร การแก้ปัญหาและความขัดแย้ง การจัดการเกี่ยวกับข้อมูลสื่อสาร ความสามารถในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม การประสานงาน และการสื่อสารได้อย่างเหมาะสม

3. คณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน หมายถึง คณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งมาจากตัวแทนผู้ปกครอง ครู ศิษย์เก่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรชุมชน พระภิกษุหรือผู้แทนองค์กรศาสนา ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้บริหารสถานศึกษา ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2543

4. ทักษะ หมายถึง ความรู้สึก นึกคิด ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีต่อผู้บริหารสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1

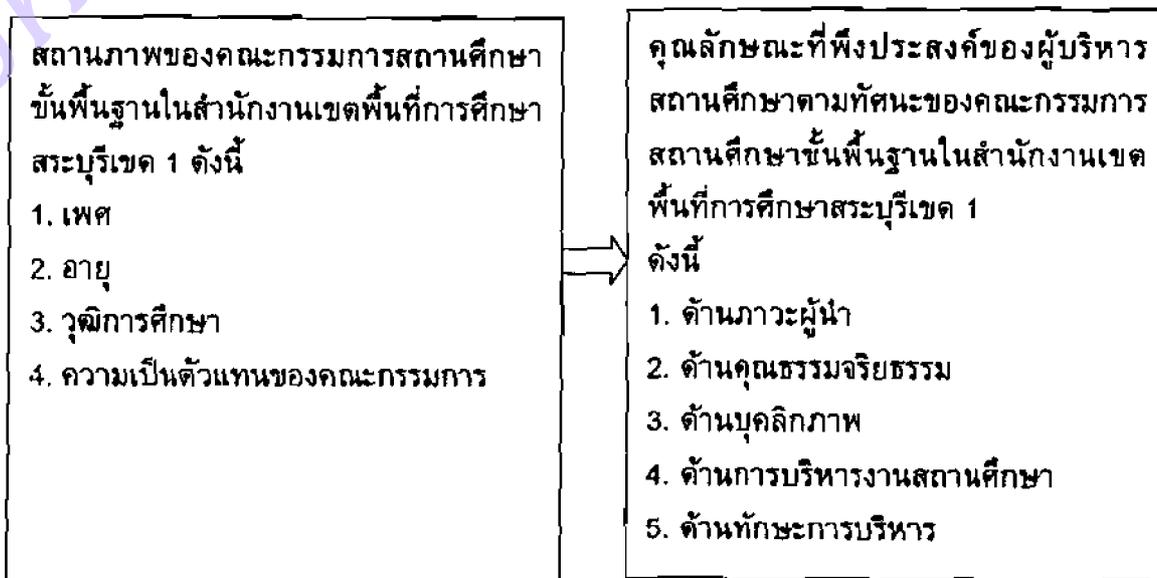
5. สถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษาหรือโรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 ได้แก่ สถานศึกษาหรือโรงเรียนประถมศึกษา และสถานศึกษาหรือโรงเรียนมัธยมศึกษา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

เนื่องจากคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษามีมากมายหลายประการ เพราะการเป็นผู้บริหารที่ดี เป็นการสร้างศรัทธา ความเลื่อมใสให้แก่ผู้ร่วมงานและบุคคลทั่วไป และยังเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งที่จะนำองค์การหรือหน่วยงานนั้นๆ ไปสู่จุดมุ่งหมายความสำเร็จก้าวหน้าทั้งในปัจจุบันและอนาคต ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยนำแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาของ ไพบูลย์ สารานุกูล, ชีระ รุญเจริญ, ถวิล อรัญเวศ, หลักรุตรสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา, หลักรุตรประกาศนียบัตรการบริหารการศึกษา, สตีอกิลล์ (Stogdill), คลาร์ก (Clark) และ ฮอดเกตต์ส (Hodgetts) มาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย 5 ด้าน คือ ภาวะผู้นำ คุณธรรมจริยธรรม บุคลิกภาพ การบริหารงานสถานศึกษา และทักษะการบริหาร ในการศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์ตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 จำแนกตาม เพศ อายุ วุฒิการศึกษา และสถานภาพของการเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังภาพ 1

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 ที่มีสถานภาพแตกต่างกันในด้านเพศ อายุ วุฒิการศึกษา และสถานภาพความเป็นตัวแทน คณะกรรมการสถานศึกษา มีทัศนะต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 แตกต่างกัน

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพื้นฐานการวิจัย เรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 ดังต่อไปนี้

1. สถานศึกษา
 - 1.1 ความหมาย
 - 1.2 ความสำคัญ
 - 1.3 บทบาทหน้าที่
2. บุคลากรในสถานศึกษา
 - 2.1 ความหมายข้าราชการครู
 - 2.2 บทบาทหน้าที่ของข้าราชการครู
 - 2.3 ความหมายของผู้บริหารสถานศึกษา
 - 2.4 บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา
3. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา
 - 3.1 ด้านภาวะผู้นำ
 - 3.2 ด้านคุณธรรมจริยธรรม
 - 3.3 ด้านบุคลิกภาพ
 - 3.4 ด้านการบริหารงานสถานศึกษา
 - 3.5 ด้านทักษะการบริหาร
4. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 4.1 องค์ประกอบของของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 4.2 ความสำคัญของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 4.3 บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 4.4 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
 - 4.5 ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษากับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 4.6 แนวทางการปฏิบัติงานร่วมกันของสถานศึกษากับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยภายในประเทศ

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

สถานศึกษา

1. ความหมายของสถานศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (2542, หน้า 2) มาตรา 4 ได้กล่าวถึง สถานศึกษา หมายความว่า สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ วิทยาลัย สถาบัน มหาวิทยาลัย หน่วยงานทางการศึกษา

วิโรจน์ สารรัตนะ (2544, หน้า 7) ได้ให้ความหมาย คำว่าสถานศึกษา ตามแนวคิดของ ฮอย (Hoy) และมิสเกล (Miskel) ไว้ว่า สถานศึกษา หมายถึง องค์การให้บริการที่ผูกพันกับเรื่องของการสอนและการเรียนรู้เป็นหลัก เป้าหมายสุดท้าย (ultimate goal) ของสถานศึกษาก็คือการเรียนรู้ของนักเรียน (student learning)

ถวิล มาตรฐาน (2545, หน้า 19) ได้ให้ความหมาย ของคำว่า สถานศึกษา หมายถึง หน่วยงานของการให้การศึกษา เป็นหน่วยงานของการเปลี่ยนแปลงในสังคม จะต้องดำเนินการโดยร่วมมือกับประชาชน นำสังคมให้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง และพัฒนาให้ดีขึ้น ยุติธรรมขึ้น เสมอภาคโดยทั่วถึง สร้างความเข้มแข็งให้กับคนในระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติตามเนื้อหาสาระและความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาที่กำหนดเอาไว้เป็นจุดหมายปลายทาง

สรุปได้ว่า สถานศึกษาหมายถึง สถาบัน หน่วยงานที่ ให้บริการทางการศึกษา การเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาทางด้าน ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยมีกระบวนการให้ความรู้ ยึดความเสมอภาค เนื้อหาหลักสูตร เนื้อหาสาระ คำนึงถึงประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติเป็นสำคัญ

2. ความสำคัญของสถานศึกษา

สถานศึกษาโดยเฉพาะสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นเสมือนบ้านหลังที่สองของลูกหลานในชุมชน เนื่องจากชุมชนของไทยมีสถาบันหลักที่สำคัญอยู่ 3 สถาบัน ซึ่งได้แก่

1. สถาบันครอบครัว คือ บ้าน
2. สถาบันศาสนา คือ วัด (สำหรับชุมชนที่นับถือศาสนาพุทธ) หรือมัสยิด (สำหรับชุมชนที่นับถือศาสนาอิสลาม) หรือโบสถ์ (สำหรับชุมชนที่นับถือศาสนาคริสต์) เป็นต้น
3. สถาบันการศึกษา คือสถานศึกษาหรือโรงเรียน

ลูกหลานของคนในชุมชนเมื่อแรกเกิดจะเรียนรู้สิ่งต่างๆ จากคนในบ้าน หรือในครอบครัวเดียวกันก่อนเป็นอันดับแรก ซึ่งได้แก่ พ่อ แม่ พี่น้อง หรือญาติที่ใกล้ชิด ด้วยความอบอุ่น แต่เมื่อโตขึ้นถึงวัยที่สมควรได้รับการศึกษาเล่าเรียน พ่อ แม่ จะนำลูกหลานไปฝากเข้า

เรียนในโรงเรียนหรือสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่อยู่ในชุมชนใกล้บ้าน โดยมีความมุ่งหวังให้ ลูกหลานได้รับการอบรมสั่งสอนจากโรงเรียนหรือสถานศึกษา ให้เป็นผู้มีสติปัญญา มีความรู้ ความสามารถ และมีความประพฤติที่ดีงาม เมื่อโตขึ้นจะได้มีวิชาชีพไปประกอบอาชีพที่ดี และสามารถอยู่ร่วมในชุมชนได้อย่างมีความสุข

ดังนั้นสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจึงเป็นสถานศึกษาหลังแรก และเป็นเสมือนบ้านหลังที่สองของลูกหลานในชุมชน ที่ชุมชนมีความรัก มีความผูกพัน และให้ความสำคัญต่อสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานมาเป็นเวลาช้านาน

3. บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา

สถานศึกษา มีบทบาทในการดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพ ทำให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ ทำให้คนรู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีจริยธรรม คุณธรรม รู้จักพึ่งตนเอง และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2544, หน้า 1- 6)

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 30-31) กล่าวว่า การบริหารจัดการของสถานศึกษาซึ่งมีหน้าที่ให้บริการการศึกษาแก่ประชาชน และเป็นสถานศึกษาของรัฐ จึงต้องนำหลักการว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี "ธรรมาภิบาล" มาบูรณาการในการบริหารและจัดการศึกษา หลักการดังกล่าว ได้แก่

1. หลักนิติธรรม
2. หลักคุณธรรม
3. หลักความโปร่งใส
4. หลักการมีส่วนร่วม
5. หลักความรับผิดชอบ
6. หลักความคุ้มค่า

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, หน้า 9-10) ได้มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ 10 ประการ ดังนี้

1. จัดทำนโยบายแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ตลอดจนบริบทและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น
2. จัดตั้งงบประมาณ และรับผิดชอบค่าใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษา
3. พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และความต้องการของนักเรียน ชุมชนและท้องถิ่น

4. จัดการเรียนรู้การสอน สภาพแวดล้อม บรรยากาศการเรียนการสอนที่เหมาะสม และส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตลอดจนการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

5. ออกระเบียบข้อบังคับ ประกาศและแนวปฏิบัติต่างๆ ตามที่กฎหมายกำหนด

6. กำกับ ติดตาม ประเมินผลงานตามแผนงาน โครงการ และประเมินผลการปฏิบัติงาน ตลอดจนพิจารณาความคิดเห็นความชอบ การพัฒนา และการดำเนินการทางวินัยกับครู และบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด

7. ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา รวมทั้งปกครอง ดูแล บำรุง รักษา ใช้ และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา

8. จัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ความร่วมมือในการประเมินคุณภาพการศึกษาจากหน่วยงานภายนอกสถานศึกษารวมทั้งการรายงานผลการประเมินต่อคณะกรรมการสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

9. ส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชนและสร้างความสัมพันธ์กับสถานศึกษาและสถาบันอื่นในชุมชนและท้องถิ่น

10. ปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องกับกิจการภายในสถานศึกษา หรือตามที่ได้รับมอบหมายและตามที่กฎหมายกำหนด

ตามสาระบัญญัติในหมวด 6 ของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 กำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาทุกแห่งจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายใน และใช้การประกันคุณภาพภายในให้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการ เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด สาระบัญญัติดังกล่าวเป็นสิ่งที่สถานศึกษาทุกแห่ง และทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะต้องนำไปปฏิบัติ โดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษา ของสถานศึกษา

สุรศักดิ์ หลาบมาลา (2549, หน้า 11) ให้ความหมายของบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาว่า สถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของสังคม จึงควรร่วมมือกับชุมชนและสังคมในการให้การศึกษาโดยองค์รวมแก่เด็ก ให้สอดคล้องกับความปรารถนาของผู้ปกครองที่ต้องการเห็นลูกหลานของตนมีทั้งความรู้ ทักษะ คุณธรรมและจริยธรรมที่ดีงาม ดังนี้

1. พัฒนาคูให้สามารถสนองความต้องการในการเรียนของเด็กและผู้ปกครองใน ส่วนที่เกี่ยวกับเด็กให้เพียงพอ ทั้งใช้โรงเรียนเป็นฐานและร่วมมือกับหน่วยงานอื่น

2. สร้างสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้มีความปลอดภัยถูกสุขลักษณะ มีความเป็นระเบียบ สวยงาม ให้ความรู้ และทุกคนไว้วางใจกัน

3. สรรหาคูและผู้บริหารที่มีคุณภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม และเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตมาบริหารโรงเรียน

4. สร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดี ระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ ทั้งในโรงเรียนและชุมชน เพื่อเอื้อต่อการใฝ่หาความรู้และทักษะของเด็ก

จากแนวคิดดังกล่าวสถานศึกษาในยุคปัจจุบันมีบทบาทหน้าที่ตามภารกิจ โดยจำเป็นต้องสร้างความเข้มแข็งในด้านการบริหารจัดการในเรื่องของงานวิชาการ เรื่องของงบประมาณ การบริหารบุคคล การบริหารทั่วไป และต้องประสานสัมพันธ์กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้บรรลุภารกิจในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานอย่างมีประสิทธิภาพตรงกับความต้องการของชุมชนและสังคม

บุคลากรในสถานศึกษา

สถานศึกษาเป็นสถาบันที่มีหน้าที่ในการผลิตคนให้มีคุณภาพ ในการผลิตคนให้มีคุณภาพ มุ่งงานวิชาการเป็นหลัก มีหลักสูตรเป็นหัวใจของวิชาการ ซึ่งใช้เป็นแผนที่ในการทำงานของสถานศึกษา เป็นพิมพ์เขียว(blueprint) ในการทำงานทางการศึกษาของสถานศึกษาโดยตรง พัฒนาคอนให้เป็นคนโดยสมบูรณ์องค์ประกอบพื้นฐาน 4 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านลักษณะอันพึงประสงค์ของหลักสูตรและด้านภาวะสุขภาพ ครูและผู้บริหารจะต้องเข้าใจหลักสูตรเป็นอย่างดี ต้องรู้ถึงความแตกต่างและจุดเน้นของหลักสูตรแต่ละระดับ เพื่อจะได้กำหนดแนวทางการบริหารหลักสูตรและกำกับดูแลบุคลากรที่รับผิดชอบในหน้าที่ส่วนต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งการจัดการศึกษาให้นักเรียนมีคุณลักษณะตามความคาดหวังนั้น หลักสูตรจะเป็นตัวกำหนดเป้าหมาย คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และผลการเรียนรู้ที่เกิดกับผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544, หน้า 1-2)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดว่าสถานศึกษา คือหน่วยงานสำคัญที่สุดในการจัดการศึกษาในระบบ ดังนั้นการปฏิรูปการศึกษาจึงเน้นที่สถานศึกษาโดยเฉพาะที่นักเรียน งานปฏิรูปที่สถานศึกษาจะดำเนินการ คือ

1. การปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนตาม หมวด 4 แนวทางการจัดการศึกษาของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่มีเจตนารมณ์ให้ประชาชนทุกคนได้รับการศึกษา ดังนั้นการปฏิรูปการศึกษา จึงเน้นการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เป็นนักเรียน ผู้เรียนที่เป็นครู และเป็นผู้บริหาร รวมทั้งเป็นกรรมการสถานศึกษาและพ่อแม่ผู้ปกครองของนักเรียนด้วย

2. ปฏิรูปการสอน เพื่อการประกันคุณภาพของครู เมื่อครูเรียนรู้แล้วจะเปลี่ยนพฤติกรรมและวิธีสอน โดยเรียนรู้เอง เปลี่ยนเอง ประเมินผลตนเอง แล้วนำไปแก้ไขปรับปรุงหรือขยายผลต่อเมื่อประสบความสำเร็จ

3. ปฏิรูปการบริหาร เพื่อการประกันคุณภาพการบริหารเมื่อผู้บริหารเรียนรู้แล้วก็ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และวิธีการบริหารจัดการโรงเรียนให้เป็นไปตามแนวทางและเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษา

4. ปฏิรูประบบตรวจสอบและควบคุมคุณภาพภายใน โดยการประเมินตนเองเพื่อประกันคุณภาพทั้งสถานศึกษา มีการจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานของสถานศึกษาอย่างครบถ้วนเป็นระบบ สามารถแสดงจุดแข็ง จุดอ่อน ที่สถานศึกษาจะนำไปพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการสร้างหลักประกันให้ผลงานของสถานศึกษาเป็นที่พึงพอใจของนักเรียน พ่อแม่ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ

หากสถานศึกษาได้ดำเนินการทั้ง 4 ด้าน ข้างต้นอย่างเต็มที่แล้ว โดยมียผลสำเร็จอยู่ที่คุณภาพของนักเรียนในสถานศึกษา ซึ่งเป็นคนดี มีความสามารถ และมีความสุขในการเรียนรู้ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ สถานศึกษาก็จะพร้อมรับการตรวจสอบและควบคุมคุณภาพ หรือการประกันคุณภาพภายนอก ซึ่งเป็นภารกิจที่สถานศึกษาของทุกสังกัดในประเทศไทยจะต้องกระทำตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ไม่ปรากฏเลขหน้า)

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าภารกิจของสถานศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษา มุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้ผู้เรียน ได้บรรลุเป้าหมายของการเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข ได้มาตรฐาน คือ มาตรฐานด้านผู้เรียนที่จะต้องมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตรแล้ว จะต้องมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์ ตลอดจนต้องมีความรู้ในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มาตรฐานด้านกระบวนการที่สถานศึกษาต้องมีการจัดโครงสร้างองค์กรและการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมความร่วมมือและความสัมพันธ์กับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา ที่สำคัญต้องมีกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ รวมทั้งมาตรฐานด้านปัจจัย ซึ่งบุคคลในสถานศึกษาที่จะทำให้ภารกิจในยุคปฏิรูปการศึกษารับบรรลุเป้าหมาย ให้นักเรียนเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุขได้ คือ ครู ต้องมีความรู้ความสามารถในด้านการจัดการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ ตลอดจนมีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น ขณะเดียวกัน ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องมีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการ

1. ความหมายข้าราชการครู

พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 กล่าวว่า ครู หมายถึง บุคคลซึ่งประกอบวิชาชีพหลักทางด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่างๆ ในสถานศึกษาปฐมวัย ขั้นพื้นฐาน และอุดมศึกษาที่ต่ำกว่าระดับปริญญาทั้งของรัฐและเอกชน (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2549, หน้า 3)

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2547 กล่าวว่า ข้าราชการครู หมายถึง ผู้ที่ประกอบวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและ

ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่างๆ ในสถานศึกษาของรัฐ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2548, หน้า 2)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ข้าราชการครู หมายถึง ผู้ที่ประกอบวิชาชีพหลักทางด้านการเรียน การสอนและส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนด้วยวิธีการต่างๆ ให้ผู้เรียนในสถานศึกษา ระดับ ปฐมวัย ขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษาที่ต่ำกว่าระดับปริญญาทั้งของรัฐและเอกชน

2. บทบาทหน้าที่ของข้าราชการครู

ข้าราชการครูในสถานศึกษา ในสภาพปัจจุบันนอกจากจะมีบทบาทหน้าที่สำคัญในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแล้ว ยังต้องมีภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายงานจากผู้บริหารสถานศึกษาให้ทำหน้าที่ครูฝ่ายต่างๆ ตามโครงสร้างการบริหารองค์กร ซึ่งปัจจุบันโดยทั่วไปแบ่งภาระงานออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ งานบริหารวิชาการ งานบริหารบุคคล งานบริหาร ด้านงบประมาณ และงานบริหารทั่วไป มีผู้กล่าวถึงหน้าที่ของข้าราชการครูในสถานศึกษาไว้ ดังนี้

สุรพันธ์ ดันศรีวงษ์ (2538, หน้า 21) ได้กล่าวว่าภาระหน้าที่ของครู คือ ในฐานะ เป็นครูผู้สอน เป็นผู้อบรมเด็ก เป็นผู้พัฒนา คือพัฒนาตนเอง พัฒนาเด็กและพัฒนาชุมชน เป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม โดยมีคุณธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพที่พึงประสงค์

สุพล วังสินธ์ (2539, หน้า 27) ได้กล่าวว่าบทบาทหน้าที่ของครู คือ จะต้องสั่งสอน ฝึกฝน อบรม ปมนิสัย ศึกษา ค้นคว้า วิจัย แนะนำ กำกับ ติดตาม นิเทศ และบริหาร ตลอดจน ใช้ทรัพยากรและเทคโนโลยี มีมนุษยสัมพันธ์และพัฒนาสังคมให้เกิดสันติสุขต่อมวลมนุษยชาติ

ถวัลย์ คำสีม่วง (2541, หน้า 10) กล่าวว่าครูควรมีคุณสมบัติดังนี้คือ

1. รอบรู้และสอนดี
2. มีความรู้ในวิชาชีพของตน
3. มีความรู้และเชี่ยวชาญในเรื่องหลักสูตร เนื้อหาวิชาที่สอน จิตวิทยาในการสอน เทคนิคการสอน และพัฒนาการสอน วิจัยวัดและประเมินผลการศึกษา
4. ต้องทำการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ
5. ให้บริการแนะแนวในด้านการเรียน การครองตนและรักษาสุขภาพอนามัย
6. การจัดทำและใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

กระทรวงศึกษาธิการ (2542, หน้า1-10) กล่าวถึงครูตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ จำเป็นต้องมีคุณลักษณะของ ครูยุคใหม่ เพื่อจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียน ค้นพบตนเองและเรียนรู้ได้ตามความถนัด ความสามารถ และความสนใจมีศักยภาพตาม ความสามารถของตนเอง ดังนี้

1. ส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นพระประมุข

2. ส่งเสริมให้มีความรักชาติ ความสามัคคี ความเสียสละเพื่อส่วนรวม มีความซื่อสัตย์ในผลงานดีเด่นของไทย รู้จักดำรงรักษาไว้ซึ่งเอกราชและรู้จักแบบอย่างวัฒนธรรมประเพณี อันเป็นเอกลักษณ์ที่ดงามของชาติ

3. ส่งเสริมให้มีคุณภาพการดำรงชีวิต มีคุณธรรมประจำใจและมีคุณสมบัติต่าง ๆ อันพึงประสงค์ของคนไทย

4. ส่งเสริมให้มีความรู้ความเข้าใจพื้นฐาน ในการพัฒนาสร้างสรรค์และแก้ปัญหาสังคม เศรษฐกิจและเทคโนโลยี โดยอาศัยคุณธรรมและวิธีการทางวิทยาศาสตร์ เป็นปัจจัยสำคัญ

5. เสริมสร้างบทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบ ความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว ชุมชน ชาติ และในประชาคมโลก

6. ส่งเสริมให้เกิดความรักความผูกพันกับท้องถิ่นของตน เห็นคุณค่า มีความรับผิดชอบต่อทั้งระดับถึงการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

อารีรัตน์ วัฒนสิน (2544, หน้า 6) ได้กล่าวถึง หน้าที่ของครูซึ่งมีภาระงานในหน้าที่ซึ่งจะต้องปฏิบัติในสถานศึกษาดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับข้อมูลตนเองและชุมชน รวมทั้งสามารถพัฒนาสาระเพิ่มเติมได้ เช่น

1.1 ร่วมศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล

1.2 ร่วมกำหนดโครงสร้างหลักสูตร

1.3 ใช้ความรู้ความสามารถเฉพาะกลุ่มสาระที่มีความถนัดมากที่สุดร่วมมือกันกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี

1.4 ออกแบบหลักสูตรชั้นปี

1.5 ออกแบบการเรียนรู้ โดยจัดทำแผนการเรียนรู้รายคาบ/ชั่วโมง

1.6 ร่วมกำหนด ระบบ วิธีการ และเกณฑ์การวัดและประเมินผลของสถานศึกษา

2. การพัฒนาการสอน ครูต้องพัฒนาตนเองอย่างรอบด้าน ดังนี้

2.1 เป็นครูภาษาไทย ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติและเป็นเครื่องมือสื่อสารแสวงหาความรู้ ครูทุกคนต้องเป็นครูภาษาไทย ดูแลการพัฒนาการด้านภาษาไทย

2.2 เป็นครูแนะแนว ครูต้องรู้จักผู้เรียน ค้นหาวิธีการเรียนรู้ที่ตนถนัด เพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ได้ตามศักยภาพ

2.3 เป็นครูหน้าที่พลเมือง ศีลธรรม การจัดการเรียนการสอนหรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ครูต้องสอดแทรกการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์

2.4 เป็นครูวัดผล การเรียนการสอนต้องควบคู่การประเมินตามสภาพจริง เพราะจะเป็นผลดีในการดูแลพัฒนาการของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ผู้เรียนได้รับการแก้ไขปรับปรุง พัฒนาการเรียนรู้ทันเพื่อน ครบถ้วนทุกผลการเรียนรู้

2.5 เป็นครูวิจัย คือ การประเมินตนเองว่าการสอนบรรลุผลตามที่คาดหวังไว้หรือไม่ ต้องปรับปรุงพัฒนาคุณภาพอะไร อย่างไร

2.6 เป็นครูอาชีพ ต้องพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเมื่อได้รับมอบหมายให้ เป็นผู้สอนหน่วยการเรียนรู้ใด รายวิชาใด ต้องศึกษาองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อครูสามารถ โต้ตอบกับผู้เรียนได้อย่างมั่นใจ และสามารถนำคำตอบผิดของผู้เรียนมาตั้งคำถามใหม่ เพื่อให้ ผู้เรียนหาคำตอบได้เองซึ่งจะเป็นการกระตุ้นกระบวนการคิดและการสรุปองค์ความรู้ที่ดี และครู ยังสามารถตรวจสอบผลงานผู้เรียนที่มีวิธีการหลากหลายแตกต่างกันได้อย่างมั่นใจ

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า บทบาทหน้าที่ของครู คือ ให้การศึกษาตามหลักสูตร เพื่อ พัฒนานักเรียนและตนเองให้เป็นผู้มีคุณภาพในทุกๆด้าน ตามมาตรฐานการศึกษา มี คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่สังคมต้องการและครูยังมีหน้าที่ปฏิบัติในด้านอื่น ๆ ภายใน สถานศึกษา ตามที่ได้รับมอบหมาย

3. ความหมายของผู้บริหารสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542, หน้า 7) กล่าวว่าผู้บริหาร สถานศึกษา หมายถึง บุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบการบริหารสถานศึกษาแต่ละแห่งทั้งของรัฐ และเอกชน

ธีระ รุญเจริญ (2546, หน้า 1) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้บริหาร มีอาชีพในการนำโรงเรียนให้บรรลุความสำเร็จตามภารกิจและบทบาทหน้าที่ของโรงเรียนโดย อาศัยความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะที่เอื้อโดยเฉพาะ และอาศัยกระบวนการบริหารที่เน้น การมีส่วนร่วมของบุคคลและทุกฝ่าย ทุกสถาบันทุกองค์กรที่เกี่ยวข้องภายนอกสถานศึกษา

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2548, หน้า 3) ได้ให้ความหมาย ของผู้บริหาร สถานศึกษาว่า หมายถึง บุคคลซึ่งปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาภายในเขตพื้นที่ การศึกษาและสถาบันอื่น ที่จัดการศึกษาปฐมวัย ชั้นพื้นฐานและอุดมศึกษา ต่ำกว่าระดับ ปริญญา ทั้งของรัฐและเอกชน

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง บุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบการบริหารสถานศึกษาตั้งแต่ระดับการศึกษาปฐมวัยจนถึงระดับอุดมศึกษาที่ต่ำกว่าระดับปริญญา โดยการนำสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จตามบทบาทหน้าที่และภารกิจขององค์กร ซึ่งต้อง อาศัยความรู้ความสามารถและคุณลักษณะเฉพาะ ใช้กระบวนการบริหารที่ต้องเน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรทั้งในและนอกสถานศึกษา

4. บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา

วิโรจน์ สารรัตนะ และ สัมพันธ์ พันธุ์พฤกษ์ (2545, หน้า 25) ได้กล่าวว่า บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา มีหน้าที่พัฒนาไปสู่ความเป็นโรงเรียนในสภาพนั้น โดยจะต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ในเชิงพัฒนา จะต้องสร้างโรงเรียนให้เป็นชุมชนที่ประสบผลสำเร็จ จะต้องสร้างจิตสำนึกความเป็นชุมชน จะต้องให้ความสำคัญกับมาตรฐานและการประเมินผล การจัดการเรียนการสอน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การจูงใจ การสร้างควมมีพันธะผูกพัน และการจัดสภาพแวดล้อมการทำงานของครูและการมุ่งสู่กระบวนการเพื่อการเปลี่ยนแปลง

โจนส์ และคนอื่นๆ (Jones, et al., 1969, pp.179 – 183) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา มีบทบาทหน้าที่ดังนี้

1. เป็นผู้นำทางการศึกษา โดยแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่องานโดยเฉพาะเกี่ยวข้องกับงานวิชาชีพ แสดงออกถึงความมีจริยธรรมและคุณธรรม เชื่อมั่นในศักดิ์ศรีของตนเอง และเพื่อนร่วมงาน
2. สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน เนื่องจากสถานศึกษาเป็นสถาบันทางสังคม และเป็นส่วนหนึ่งของสังคม
3. เป็นผู้นำในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์เพื่อการศึกษาวิจัย ต้องเป็นผู้จัดหาวัสดุอุปกรณ์ และอาคารสถานที่ ขณะเดียวกันต้องสนใจเกี่ยวกับการวิจัย และวิทยาการใหม่ๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้
4. รู้จักประเมินผลงานของตนเอง เพื่อนำมาปรับปรุงบทบาทของตนเองให้เหมาะสมอยู่เสมอ

สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องสวมบทบาทในการเป็นผู้ให้การสนับสนุนส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของครู มีส่วนร่วมในการใช้หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การนิเทศติดตามผล การเสริมขวัญกำลังใจ การประชาสัมพันธ์ ซึ่งจะมีผลทำให้การจัดการเรียนการสอนของครู เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2547, หน้า 1 – 7) ได้กล่าวว่า ยอดปรารถนาของทุกองค์กร ไม่ว่าจะป็นองค์กรของรัฐหรือของเอกชน ต่างก็ต้องการบรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและได้ประสิทธิผลสูงสุด ตลอดจนความเจริญก้าวหน้าทันที่รวดเร็วทันที่ขององค์กรอื่นได้ ด้วยเหตุผลนี้แต่ละองค์กรจึงแสวงหาผู้บริหารมืออาชีพมาบริหารองค์กรของตนเอง เพราะผู้บริหารมืออาชีพ เป็นผู้บริหารมีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์การบริหารที่มีผลงานการบริหารที่ประสบความสำเร็จ จนเป็นหลักประกันของความสำเร็จ ในการบริหารอย่างมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับ ปัจจุบันประเทศไทยกำลังอยู่ในยุคของการปฏิรูปการศึกษา ที่เน้นความสำเร็จอันเป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษาอยู่ที่ การปรับกระบวนการ

เรียน เปลี่ยนกลวิธีการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพอย่างสมบูรณ์ ทั้งเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุขในชีวิต ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษาอยู่ที่ สถานศึกษา ซึ่งเป็นหน่วยงาน ปฏิบัติในการพัฒนาผู้เรียนที่ใกล้ชิดที่สุด และบุคคลที่จะบันดลให้เกิดความสำเร็จก็คือ ผู้บริหาร สถานศึกษา ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นที่จะพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็น ผู้บริหารมืออาชีพ เพื่อให้เกิดความสำเร็จในการปฏิรูปการศึกษาดังกล่าว ได้เสนอแนวคิดคุณลักษณะของ ผู้บริหารมืออาชีพ ในทัศนะต่างๆ ไว้ดังนี้

จากข้อเขียนของ ไพบูลย์ ส้าราวณภูติ (อ้างในสำนักงานคณะกรรมการการ อุดมศึกษา, 2547, หน้า 1) ได้เสนอแนวคิดของ โรเจอร์ เบิร์คแมน กล่าวว่า นักบริหารมืออาชีพ ควรจะต้องมีคุณลักษณะดังนี้

1. มีพลังสันมือ เป็นคนที่ที่มีไฟแรง แคล้งคล่อง ว่องไว กระตือรือร้น ไม่ยอมอยู่ นิ่งเฉย.
2. มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความมุ่งมั่น ขยันขันแข็ง ไม่เบื่อง่าย ท้อแท้ ต่อ การทำงานหรือปัญหาได้ง่าย
3. แบ่งงานให้คนอื่นทำ ถือว่าความสำเร็จในการบริหารองค์การ อยู่ที่ความ ร่วมมือของบุคลากรทุกคนในองค์กร จึงต้องรู้จักเลือกใช้คนให้ทำงานตามความรู้ความสามารถ และตั้งศักยภาพของคนมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด
4. รู้ใจเพื่อนร่วมงาน จะเป็นประโยชน์ต่อการทำงานร่วมกันช่วยให้เกิดความ ร่วมมือในการทำงาน และความรักใคร่กลมเกลียวในหมู่เป็นคณะ
5. ต้องการแข่งขันท้าทาย ทำให้เกิดการอยากทำงานมากขึ้น เป็นคนชอบทำงาน แบบหนักเอาเบาสู้ ไม่ท้อถอย โดยไม่เลือกว่าเป็นงานยากหรือง่าย
6. ซอบอิสระเป็นตัวของตัวเอง ไม่ต้องให้ใครมาออกคำสั่ง หรือคอยควบคุม เป็น คนมีความรับผิดชอบในงานที่ทำ มุ่งมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย
7. ยอมรับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เป็นคนมองโลกในแง่ดี มีเหตุผล มองการ เปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องปกติ ยอมรับแนวความคิดใหม่ ไม่หลงตัวเอง
8. รู้จักสร้างโอกาส ไม่ปล่อยไปตามดวงหรือพรหมลิขิต รู้จักสร้างชื่อเสียงและ เคารดิดให้เป็นที่ยอมรับของคนอื่นๆ ไม่สร้างความสำเร็จโดยเหยียบบ่าคนอื่น
9. มีแรงจูงใจ มุ่งความสำเร็จของงานเพื่อความภาคภูมิใจ มากกว่ามุ่งหวังลาภ ยศ ตำแหน่ง เงินทอง
10. รู้อะไรล่วงหน้า มีความสามารถในการคาดการณ์ต่างๆ ล่วงหน้าได้แม่นยำ พอสมควร เพราะมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของงานเป็นอย่างดี
- 11.ปรารถนาอยากทำงาน เป็นคนรักงาน อยากทำงานให้ประสบความสำเร็จเห็น ว่างานคือชีวิต ชีวิตคืองาน บันดาลสุข

ธีระ รุญเจริญ (อ้างใน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2547, หน้า 2-4) กล่าวว่่า ลักษณะนักบริหารการศึกษามีอาชีพ ควรมี 6 ประการ สรุปได้ดังนี้

1. มีพื้นฐานเดิมเป็นทุน นั่นคือ มีความเป็นผู้นำตามธรรมชาติเดิมเป็นทุน ดังนี้
 - 1.1 ความถนัด (aptitude) ในการเป็นผู้นำ
 - 1.2 ลักษณะนิสัยในการร่วมกิจกรรมกับผู้อื่น เช่น เข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ ชอบทำงานร่วมกับผู้อื่น
2. มีการศึกษา นักบริหารมืออาชีพ ควรได้รับการศึกษาระดับปริญญาตรี ทางการบริหารการศึกษาเป็นอย่างต่ำ โดยหลักสูตรจะครอบคลุมเนื้อหาสาระดังนี้
 - 2.1 การบริหารการจัดการศึกษาจิตวิทยาการทำงานร่วมกับผู้อื่น
 - 2.2 พื้นฐานการศึกษาค้นคว้าวิจัย
 - 2.3 บริบททางการบริหารการศึกษา เช่น ระเบียบกฎหมาย ปรัชญา การปกครอง สังคมวิทยา เศรษฐกิจ
3. มีบุคลิกภาพน่าเชื่อถือ นั่นคือ
 - 3.1 มีน้ำเสียงการพูดน่าฟัง เข้าใจง่าย
 - 3.2 มีอารมณ์มั่นคง (EQ – emotional quotient)
 - 3.3 มีความเข้มแข็ง แต่ต่อมคน
 - 3.4 มีกิจกรรมรยาทเป็นที่ยอมรับทางสังคม
 - 3.5 การแต่งกายสอดคล้องกับกาลเทศะ
4. มีคุณธรรม จริยธรรม ในเรื่องต่อไปนี้
 - 4.1 มีวิสัยทัศน์ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลง
 - 4.2 ยึดระบบคุณธรรมเป็นที่ตั้ง นั่นคือ มีความโปร่งใส มีความยุติธรรม
 - 4.3 ซื่อสัตย์ ไม่คอร์รัปชัน
 - 4.4 อดทน อดกลั้น
 - 4.5 รับผิดชอบและชอบ
 - 4.6 เสียสละ
 - 4.7 เป็นคนดีของสังคม
5. มีความสามารถ ความชำนาญ ในเรื่องต่อไปนี้
 - 5.1 การบริหารการศึกษาตามหลักวิชาการ
 - 5.2 การนำองค์กรไปสู่เป้าหมาย ยึดการบริหารโดยองค์คณะบุคคล การมีส่วนร่วม
 - 5.3 ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม
 - 5.4 ประสานงานเพื่อผลงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบ
 - 5.5 ปรับเปลี่ยนเทคนิค เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง

6. มีความรู้สึกและรู้รอบ ในเรื่องต่อไปนี้

- 6.1 การบริหารจัดการ
- 6.2 การจัดการศึกษา
- 6.3 ระเบียบกฎหมาย
- 6.4 บริบททางสังคม
- 6.5 การวิจัย

ถวิล อรัญเวศ (อ้างใน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2547, หน้า 4-5) กล่าวว่ คุณลักษณะของนักบริหารมืออาชีพที่สำคัญ สรุปได้ดังนี้

1. กล้าตัดสินใจ นักบริหารมืออาชีพต้องมีข้อมูลที่เพียงพอในการตัดสินใจ เป็นคนสุขุมรอบคอบ มีเหตุผล โดยยึดภษิตที่ว่า ก่อนจะทำสิ่งใดให้พิสูจน์ ก่อนจะทำคดียังคิดวินิจฉัย ก่อนจะทำกิจการใดๆ จงคิดให้ถ่วงถ้จะดีเสีย

2. ใคต่อข้อมูล นักบริหารมืออาชีพต้องเป็นคนทันสมัย ใคต่อข้อมูล หรือการเปลี่ยนแปลง ใหม่ๆ ต้องติดตามข่าวสารต่างๆอยู่เสมอ

3. เพิ่มพูนวิสัยทัศน์ นักบริหารมืออาชีพ จะต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล สามารถมองเห็นภาพฝันในอนาคต และแนวทางที่จะแก้ไขปัญหาคได้เป็นอย่างดี

4. ชื่อสัตย์และสร้างสรรค์ผลงาน นักบริหารมืออาชีพ จะต้องเป็นคนชื่อสัตย์สุจริต และมีการสร้างสรรค์ผลงานให้เป็นที่ปรากฏอยู่เสมอ

5. ประสานสืบทิศ นักบริหารมืออาชีพ ต้องเป็นผู้ที่สามารถประสานงานกับหน่วยงานหรือบุคคลต่างๆได้เป็นอย่างดี สามารถไกลเกลี่ยข้อกรณีพิพาท และสามารถขจัดปัญหาต่างๆในหน่วยงานได้

6. คิดสร้างสรรค์วิธีการทำงานใหม่ๆ นักบริหารมืออาชีพ ต้องคิดหาวิธีการทำงานใหม่ๆอยู่เสมอ เช่น

6.1 ต้องรู้ว่า จะทำอะไร และมีเป้าหมายอย่างไร ต้องกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน

6.2 ต้องรู้ว่า จะทำอย่างไร โดยเลือกวิธีการหลายๆวิธี แล้วตัดสินใจนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินงาน

6.3 ต้องตั้งใจ มุ่งมั่น และมีความจริงใจ ในการทำงานนั้นๆให้บรรลุสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

6.4 เต็มใจทำงาน ทำงานให้สนุก และมีความสุขในงานที่ทำ

6.5 มีความสุขุมรอบคอบในการทำงาน

6.6 มีใจเด็ดเดี่ยวแน่วแน่ในการทำงาน ไม่โลเลที่จะดำเนินงานตามที่ใควางแนวทางไว้

6.7 ประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรด้วยใจเป็นกลาง ยุติธรรม และเปิดเผย

7. จูงใจเพื่อนร่วมงาน นักบริหารมืออาชีพต้องมีความสามารถโน้มน้าว หรือจูงใจเพื่อนร่วมงาน ให้เกิดความกระตือรือร้นในการทำงาน และมีความรับผิดชอบต่องานที่ทำ เช่น ประเมินผลการปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใส ยุติธรรม ให้การยกย่องชมเชยผู้ที่ปฏิบัติงานและปฏิบัติตนดี เป็นต้น

8. ทนทานต่อปัญหาอุปสรรค นักบริหารมืออาชีพจะต้องมีความอดทนต่อผู้กับปัญหาอุปสรรคที่กำลังเผชิญ และพร้อมที่จะหาทางแก้ไขปัญหา ไม่หนีปัญหา

9. รู้จักยืดหยุ่นตามสถานการณ์ นักบริหารมืออาชีพจะต้องรู้จักยืดหยุ่น ไม่ถึงเกินไป หรือไม่หย่อนเกินไป บางครั้งก็ต้องดำเนินการในสายกลาง แต่บางครั้งก็ต้องมีความเด็ดขาด เพื่อแก้ไขปัญหาให้สงบเรียบร้อย

10. บริหารแบบมีส่วนร่วม นักบริหารมืออาชีพ จะต้องบริหารงานเป็นทีม โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ และร่วมประเมิน

สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา (อังกา ใน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2547, หน้า 5-7) ได้กำหนดคุณลักษณะของผู้บริหารมืออาชีพไว้ 6 ประการ คือ

1. การเป็นผู้นำที่มีคุณธรรม จริยธรรม ในเรื่องต่อไปนี้
 - 1.1 คุณธรรม จริยธรรมสำหรับผู้บริหารมืออาชีพ
 - 1.2 การบริหารบุคคลตามแนวคิดของศาสนา
 - 1.3 การบริหารจัดการภูมิปัญญาไทย เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม
2. การเป็นผู้นำทางด้านการจัดระบบ ในเรื่องต่อไปนี้
 - 2.1 การพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้
 - 2.2 การจัดและใช้ระบบสารสนเทศและการสื่อสาร
 - 2.3 การจัดระบบเครือข่าย เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
 - 2.4 การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมทั้งระบบ
3. การเป็นผู้นำด้านวิชาการ ในเรื่องต่อไปนี้
 - 3.1 การพัฒนาหลักสูตรเพื่อความเป็นเลิศ
 - 3.2 การพัฒนารูปแบบกระบวนการเรียนรู้
 - 3.3 การพัฒนาครูตามแนวปฏิบัติการศึกษา
 - 3.4 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ
 - 3.5 การประเมินผลเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียน
4. การเป็นผู้นำทางด้านการบริหารจัดการ ในเรื่องต่อไปนี้
 - 4.1 การวางแผนกลยุทธ์
 - 4.2 การบริหารแบบมีส่วนร่วม

- 4.3 การบริหาร : ผู้นำการเปลี่ยนแปลง
- 4.4 การบริหารความขัดแย้ง
- 4.5 การบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ
- 4.6 เทคนิคการบริหารจัดการแนวทางใหม่
5. การเป็นผู้นำด้านสังคมและชุมชน ในเรื่องต่อไปนี้
 - 5.1 การบริหารจัดการโรงเรียน เพื่อชุมชนและสังคม
 - 5.2 การบริหารในบริบทที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคม
6. การเป็นผู้นำการพัฒนาตนเองในเชิงบริหาร ในเรื่องการพัฒนาตนเอง เพื่อเป็น
ผู้บริหารมืออาชีพ

ในหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต การบริหารการศึกษา(อ้างใน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2547, หน้า 6-9) มุ่งเน้นการพัฒนาให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็น
ผู้บริหารมืออาชีพ ที่สำคัญไว้ 6 ประการ ดังนี้

1. เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง
2. มีจิตวิญญาณนักบริหาร
3. เป็นผู้นำทางการศึกษา
4. มีความรู้ความสามารถในการบริหาร
5. มีผลงานที่แสดงถึงความชำนาญการในการบริหารสถานศึกษา
6. นำนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหาร

สต็อกกิลล์ (Stogdill, 1974, p.74-75) กล่าวว่า คุณลักษณะของผู้บริหารที่ดี
ประกอบด้วย

1. คุณลักษณะทางกาย เป็นผู้แข็งแรง มีร่างกายเป็นสง่า
2. พื้นฐานทางสังคม เป็นผู้ที่มีการศึกษาและมีสมรรถภาพทางสังคมดี
3. สถิติปัญญาและความสามารถ เป็นผู้ที่มีสติปัญญาและความสามารถ เฉลียวฉลาด มีการตัดสินใจดี
4. บุคลิกภาพ เป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้น ตื่นตัวอยู่เสมอ ควบคุมอารมณ์ได้ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความเชื่อมั่นในตนเอง
5. คุณลักษณะที่สัมพันธ์กับงาน เป็นผู้ที่มีความตั้งใจในการทำงาน มีความสามารถรับผิดชอบ และมุ่งมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จ
6. คุณลักษณะทางสังคม เป็นผู้ที่สามารถร่วมมือกับคนอื่นได้ เป็นที่ยอมรับของ
ผู้ร่วมงานคนอื่นๆ

คลาร์ก (Clark, 1979, pp.28-29) ได้อธิบาย คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา
ที่ประสบความสำเร็จไว้ดังนี้

1. มีความอดทนรู้จักแสดงความพึงพอใจในผลงานของผู้ใต้บังคับบัญชา

2. ให้การยอมรับในความสามารถ ตักยภาพ การประสานงาน คุณลักษณะที่ดีของผู้ใต้บังคับบัญชา

3. ให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้มีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดเป้าหมาย
4. พัฒนาศักยภาพในจุดอ่อนของผู้ใต้บังคับบัญชา
5. สร้างบรรยากาศการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร
6. มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่
7. ให้โอกาสแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาในการทำประโยชน์เพื่อตนเอง

ฮอดเกตต์ส (Hodgetts, 1999, pp.256 – 258) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษาว่า ลักษณะพิเศษหลายประการที่ปรากฏในตัวบุคคลจะมีความสัมพันธ์ในการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ คุณลักษณะพิเศษของบุคคลที่จะมีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างความเป็นผู้บริหารดังกล่าวมีดังนี้

1. มีสติปัญญาเหนือผู้อื่น
2. มีความมั่นคงทางอารมณ์
3. รู้จักใช้แรงจูงใจ
4. มีทักษะในการแก้ปัญหา
5. มีทักษะในการบริหาร

จากคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา มีมากมายหลายประการที่ได้กล่าวมาแล้ว ย่อมชี้ให้เห็นว่าเป็นคุณสมบัติจำเป็น จะต้อง มีประจำตัวเสมอ สำหรับผู้บริหารหรือหัวหน้าในองค์กร เพราะการเป็นผู้บริหารที่ดี เป็นการสร้างศรัทธา ความเลื่อมใสให้แก่ผู้ร่วมงานและบุคคลทั่วไป และยังเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งที่จะนำองค์กรหรือหน่วยงานนั้นๆ ไปสู่จุดมุ่งหมายความสำเร็จก้าวหน้าทั้งในปัจจุบันและอนาคต ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาใน 5 ด้าน ตาม ตาราง 1 ดังนี้

1. ด้านภาวะผู้นำ
2. ด้านคุณธรรมจริยธรรม
3. ด้านบุคลิกภาพ
4. ด้านการบริหารงานสถานศึกษา
5. ด้านทักษะการบริหาร

ดังตารางวิเคราะห์ ตาราง 1

ตาราง 1 สรุปวิเคราะห์คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา

คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ใน 5 คุณลักษณะ	ด้านภาวะผู้นำ	ด้านคุณธรรมจริยธรรม	ด้านบุคลิกภาพ	ด้านการบริหารงานสถานศึกษา	ด้านทักษะการบริหาร
คุณลักษณะของผู้บริหาร/ ผู้บริหารสถานศึกษา ในทัศนะต่างๆ					
ไพบูลย์ สำนัญญูคติ (แนวคิดโรเจอร์ เบิร์ดแมน)					
1. มีพลังล้นมือ	✓				
2. มีความเชื่อมั่นในตนเอง	✓				
3. แบ่งงานให้ผู้อื่นทำ				✓	
4. รู้ใจเพื่อนร่วมงาน	✓				
5. ต้องการแข่งขันท้าทาย	✓				
6. ชอบอิสระเป็นตัวของตัวเอง			✓		
7. ยอมรับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น	✓				
8. รู้จักสร้างโอกาส	✓				
9. มีแรงจูงใจ					✓
10. รู้อะไรล่วงหน้า					✓
11. ปรารถนาอยากทำงาน			✓		
ธีระ รุญเจริญ					
1. มีพื้นฐานเดิมเป็นทุน	✓				
2. มีการศึกษา					✓
3. มีบุคลิกภาพน่าเชื่อถือ			✓		
4. มีคุณธรรม จริยธรรม		✓			
5. มีความสามารถ มีความชำนาญ					✓
6. มีความรอบลึกและรอบรู้				✓	

ตาราง 1 (ต่อ)

คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ใน 5 คุณลักษณะ	ด้านภาวะผู้นำ	ด้านคุณธรรมจริยธรรม	ด้านบุคลิกภาพ	ด้านการบริหารงานสถานศึกษา	ด้านทักษะการบริหาร
คุณลักษณะของผู้บริหาร ผู้บริหารสถานศึกษา ในที่สถานะต่างๆ					
ถวิล อรัญเวศ					
1. กล้าตัดสินใจ				✓	
2. ไวต่อข้อมูล	✓				
3. เพิ่มพูนวิสัยทัศน์				✓	
4. ซื่อสัตย์และสร้างผลงาน		✓			
5. ประสานสืบทิต			✓		
6. คิดสร้างสรรคงานใหม่			✓		
7. จูงใจเพื่อนร่วมงาน	✓				
8. ทนทานต่ออุปสรรค		✓			
9. รู้จักยืดหยุ่นตามสถานการณ์					✓
10. บริหารแบบมีส่วนร่วม					✓
หลักสูตรสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา					
1. หลักการเป็นผู้นำที่มีคุณธรรม		✓			
2. การเป็นผู้นำทางด้านการจัดระบบ					✓
3. การเป็นผู้นำด้านวิชาการ				✓	
4. การเป็นผู้นำด้านบริหารจัดการ					✓
5. การเป็นผู้นำด้านสังคมและชุมชน	✓				
6. การเป็นผู้นำการพัฒนาตนเองในเชิงบริหาร			✓		

ตาราง 1 (ต่อ)

คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ใน 5 คุณลักษณะ	ด้านภาวะผู้นำ	ด้านคุณธรรมจริยธรรม	ด้านบุคลิกภาพ	ด้านการบริหารงานสถานศึกษา	ด้านทักษะการบริหาร
คุณลักษณะของผู้บริหาร/ ผู้บริหารสถานศึกษา ในทัศนะต่าง ๆ					
หลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหารการศึกษา					
1. เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง			✓		
2. มีจิตวิญญาณนักบริหาร		✓			
3. เป็นผู้นำทางการศึกษา				✓	
4. มีความรู้ความสามารถในการบริหาร					✓
5. มีผลงานที่แสดงถึงความชำนาญในการบริหาร	✓				
6. นำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหาร				✓	
สต็อกคิลล์ (Stogdill)					
1. คุณลักษณะทางกายเป็นผู้แข็งแรง มีร่างกายเป็นสง่า			✓		
2. พื้นฐานทางสังคม เป็นผู้มีการศึกษา					✓
3. เป็นผู้ที่มีสติปัญญาและความเฉลียวฉลาด				✓	
4. บุคลิกภาพมีความกระตือรือร้นตื่นตัวอยู่เสมอ			✓		
5. เป็นผู้ตั้งใจในการทำงานมีความสามารถรับผิดชอบ		✓			
6. ทำงานร่วมมือกับผู้อื่นได้เป็นที่ยอมรับของผู้ร่วมงาน	✓				
คลาร์ก (Clark)					
1. มีความอดทนรู้จักแสดงความพึงพอใจในผลงานของผู้ใต้บังคับบัญชา		✓			
2. ให้การยอมรับในความสามารถของผู้ใต้บังคับบัญชา	✓				
3. ให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้มีส่วนร่วมในการวางแผน				✓	
4. พัฒนาศักยภาพในจุดอ่อนของผู้ใต้บังคับบัญชา					✓
5. สร้างบรรยากาศการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย			✓		
6. มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่		✓			
7. ให้โอกาสแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาในการทำประโยชน์เพื่อตนเอง		✓			

ตาราง 1 (ต่อ)

คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ใน 5 คุณลักษณะ	ด้านภาวะผู้นำ	ด้านคุณธรรมจริยธรรม	ด้านบุคลิกภาพ	คุณลักษณะของผู้บริหาร/ ผู้บริหารสถานศึกษา ในทัศนะต่างๆ	
				ด้านการบริหารงานสถานศึกษา	ด้านทักษะการบริหาร
ชอดเกตต์ส (Hodgetts)					
1. มีสติปัญญาเหนือผู้อื่น			✓		
2. มีความมั่นคงทางอารมณ์		✓			
3. รู้จักใช้แรงจูงใจ	✓				
4. มีทักษะในการแก้ปัญหา					✓
5. มีทักษะในการบริหาร				✓	
รวม 57	14	11	11	10	11

1. ด้านภาวะผู้นำ

1.1 ผู้นำ (leader)

ในการบริหารงานใดๆไม่ว่าการบริหารรัฐวิสาหกิจ บริหารธุรกิจ บริหารการศึกษา ผู้บริหารในฐานะการเป็นผู้นำขององค์กรจะต้องมีภาระหน้าที่ ที่จะต้องสร้างความร่วมมือร่วมใจกันเป็นอย่างดีในการทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน

การบริหารการศึกษาก็เช่นเดียวกันกับการบริหารกิจการอื่นๆ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องสร้างความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน คือ ให้ผู้เรียนเป็น คนดี คนเก่ง และมีความสุข

ผู้บริหารในฐานะผู้นำในสถานศึกษา จะต้องสร้างความร่วมมือในการสร้างงานให้เกิดให้ได้ นั้น หมายถึง ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำ (leader) ผู้นำจะต้องมีความเป็นผู้นำหรือภาวะผู้นำ (leadership) จะต้องสร้างขึ้นให้ได้

ในการศึกษาภาวะผู้นำนั้นจำเป็นต้องศึกษาผู้นำ และเรื่องราวต่างๆของผู้นำให้เข้าใจเสียก่อนเพราะผู้นำและภาวะผู้นำมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ถ้าหากผู้นำคนใดขาดภาวะผู้นำแล้ว ผู้นำคนนั้นก็ล้มเหลวในการปฏิบัติงานในฐานะผู้นำ

ผັນ หอมเกตุ (2534, หน้า 8) ให้ความหมายผู้นำไว้ คือ

1. บุคคลหนึ่ง ในกลุ่มที่มีอำนาจ มีอิทธิพล หรือมีความสามารถในการจูงใจ คน ให้ปฏิบัติตามความคิดเห็น ความต้องการ หรือคำสั่งสอนของเขา ให้เป็นผู้นำมีอิทธิพลเหนือ การปฏิบัติงาน หรือพฤติกรรมของผู้อื่น

2. ผู้นำ คือ ผู้มีอำนาจเหนือในการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (interpersonal relation) ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการ 2 ทาง (two ways process) คือผู้นำมี อิทธิพลเหนือผู้ตามและในทำนองเดียวกัน บางคราวผู้ตามก็มีอิทธิพลเหนือผู้นำ

3. ผู้นำแตกต่างจากหัวหน้า หรือผู้บริหาร คน 2 คนนี้ อาจเป็นคนๆ เดียวกันก็ได้แต่ไม่จำเป็นเสมอไป

ทวี วงศ์พูน (2539, หน้า 13-15) ได้ให้ความหมายของผู้นำ (leader) ไว้ 6 ประการ คือ

1. ผู้นำ คือ ศูนย์กลางของกลุ่ม (central figure) ซึ่งหมายถึง ผู้นำจะต้อง เป็นศูนย์กลางของกลุ่มเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพที่เหมาะสมกว่าบุคคลอื่นๆ ในกลุ่ม

2. ผู้นำ คือ ผู้กำหนดเป้าหมายของกลุ่ม (group goal determines)

3. ผู้นำ คือ ผู้ที่กลุ่มเลือก หรือผู้ที่เป็นที่นิยมของกลุ่ม (sociometric choice) ซึ่งหมายถึงบุคคลที่ได้รับการคัดเลือกจากสมาชิกภายในกลุ่ม เพราะเป็นที่นิยมชมชอบของกลุ่ม เนื่องจากเห็นว่ามีความรู้ความสามารถ และคุณสมบัติพิเศษที่จะนำกลุ่มได้

4. ผู้นำ คือ ผู้ที่มีพฤติกรรมผู้นำ (leadership behavior) ซึ่งหมายถึงบุคคลที่ แสดงหรือประพฤติปฏิบัติเป็นผู้นำในเรื่องต่างๆ เสมอ โดยจะอาสาสมัครนำเองได้ หรือแสดงตน เป็นผู้นำในขณะที่กำลังร่วมกิจกรรมภายในกลุ่มก็ได้

5. ผู้นำ คือ ผู้ปฏิบัติตามบทบาท (role – image) ซึ่งหมายถึง บุคคลที่แสดง พฤติกรรมให้เป็นไปตามบทบาท ซึ่งสมาชิกภายในกลุ่มเห็นพ้องกันว่าน่าจะแสดงบทบาท เช่นนั้น

6. ผู้นำ คือ ผู้ก่อให้เกิดความผสมกลมกลืนให้สอดคล้องกับเป้าหมายของ กลุ่มที่ตั้งไว้ เป็นผู้ตั้งใจและพยายามทำความเข้าใจความคิดเห็นของสมาชิกภายในกลุ่ม และ จะต้องคำนึงถึงความสามัคคีเป็นสำคัญ

ประเวศ วะสี (2540, หน้า 10-11) ให้ความหมาย ผู้นำ หมายถึง ผู้ที่สามารถ ก่อให้สังคมมีจุดมุ่งหมายร่วมกันและรวมพลังกันปฏิบัติ ให้ประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย

สุทัศน์ มุขประภาด (2545, หน้า 5) ให้ความหมาย ผู้นำ คือ บุคคลซึ่งได้รับการแต่งตั้งหรือไปรับการยินยอมจากสมาชิกในกลุ่มให้เป็นหัวหน้าหรือมีตำแหน่งและหน้าที่เป็น ผู้ตัดสินใจในกลุ่ม

เรย์มอนด์ (Raymond, 1972, pp.43 – 46) กล่าวถึงผู้นำว่า หมายถึง บุคคลที่สามารถชักจูงใจให้ผู้อื่นปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ ทำให้ผู้ตามมีความเชื่อมั่นว่าสามารถคลี่คลายความตึงเครียดต่างๆลงได้สามารถนำกลุ่มให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

สรุปความหมาย ผู้นำ คือ บุคคลที่ได้รับการยอมรับให้หัวหน้า เป็นผู้กำหนดแนวทาง เป็นผู้กำหนดเป้าหมายให้ผู้อื่นปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ สามารถประพฤติปฏิบัติตนเหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ ขณะเดียวกันก็สามารถทำให้สมาชิกภายในกลุ่มร่วมมือกันทำงานอย่างศรัทธา มีความสามัคคีกัน และดำเนินงานได้บรรลุผลสำเร็จเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ความหมายของภาวะผู้นำ (leadership)

ภาวะผู้นำ (leadership) นักวิชาการใช้คำแตกต่างกันออกไป เช่น การเป็นผู้นำ ความเป็นผู้นำ ประมุขศิลป์ ซึ่งมาจากภาษาอังกฤษคำว่า leadership

จุมพล หนิมพานิช (2537, หน้า 97) กล่าวถึงความหมายของภาวะผู้นำ หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 2 คน หรือมากกว่า 2 คน ที่บุคคลหนึ่ง (ในจำนวนนั้น) พยายามที่จะมีอิทธิพลต่ออีกบุคคลหนึ่ง (หรือต่อกลุ่ม) เพื่อให้เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์การบรรลุผล

ประสาน หอมพูล,และ ทิพวรรณ หอมพูล (2537, หน้า 83) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการที่ผู้นำใช้อิทธิพลหรืออำนาจที่ตนมีอยู่ในการชักนำหรือโน้มน้าวให้ผู้อื่นได้บังคับบัญชาภายในองค์การหรือกลุ่มคนในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อให้สมาชิกของกลุ่มได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างมีประสิทธิภาพที่สุดให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ

สมยศ นาวิการ (2538, หน้า 400) กล่าวว่าภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการของการสั่งการและใช้อิทธิพลต่อกิจกรรมต่างๆของกลุ่มสมาชิกภายในองค์การ

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2544, หน้า 5) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการที่ผู้นำช่วยสร้างความชัดเจนแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ให้รับรู้ว่าจะอะไรคือความสำคัญในภาพความเป็นจริงขององค์การแก่ผู้อื่นช่วยให้มองเห็นทิศทางและจุดมุ่งหมายอย่างชัดเจนภายใต้สภาวะการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลก

ริชาร์ดและแองเกิล (Richards & Engle, 1990, p.281) ได้กล่าวถึงความหมายของภาวะผู้นำว่า การจุดประกายวิสัยทัศน์ให้ผู้อื่นมองเห็น พร้อมปลุกฝังเป็นค่านิยมและสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้สามารถปฏิบัติได้สำเร็จ

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง คุณลักษณะของผู้นำในการใช้อิทธิพล อำนาจหน้าที่ และพลังอำนาจที่มีอยู่ในความสัมพันธ์ต่อกลุ่ม ความสามารถที่ชี้นำ ชักจูง สั่งการเพื่อโน้มน้าว และกระตุ้นให้ผู้อื่นในกลุ่มปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ ความศรัทธาตามที่ตนต้องการหรือจุดมุ่งหมายขององค์การและเป็นลักษณะเด่นข้อหนึ่งที่จำเป็นต้องมีในผู้บริหารทุกระดับ

1.3 แบบของผู้นำ

นพพงษ์ บุญจิตราคุศลย์ (2534, หน้า 97) ได้เสนอแบบของผู้นำ พิจารณาจากแหล่งที่มาของอำนาจ แบ่งผู้นำได้ 3 ประเภท คือ

1. ผู้นำตามกฎหมาย (legal leader) เช่น ผู้นำหรือผู้บังคับบัญชาที่ตั้งโดยมีกฎหมายรองรับ เช่นหัวหน้างานระดับต่างๆ

2. ผู้นำตามบุคลิกภาพส่วนตัว (charismatic leaders) พวกนี้มีอำนาจจิตตัวมาเพราะมีบุคลิกภาพดี ฐานะตระกูลดี การศึกษาที่ดี พวกนี้ไม่ต้องใช้อำนาจทางกฎหมาย โน้มนำใจคน

3. ผู้นำที่เป็นสัญลักษณ์ของกลุ่ม (symbolic leaders) ผู้นำที่เป็นสัญลักษณ์ของกลุ่ม ที่ทุกคนยอมรับ ยกย่อง เคารพ ทำนองเดียวกับ King ของประเทศ หรือ ลัทธิปาปา มีอำนาจบารมีมาก

ภาวิดา ชาราตรีสุทธิ และ วิบูลย์ ไทวณะบุตร (2542, หน้า 134) ได้เสนอความเป็นผู้นำแบ่งออกได้หลายวิธีด้วยกัน วิธีการอย่างหนึ่งที่ใช้กันโดยทั่วไปคือพิจารณาถึงลักษณะของการใช้อำนาจหน้าที่ ในส่วนที่สัมพันธ์กับความเป็นผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งจะช่วยให้สามารถแบ่งแยกแบบของผู้นำ(patterns of leadership) 3 แบบ คือ

1. ผู้นำแบบอัตนนิยม (autocratic leaders) หรือ ผู้นำแบบอัติตาริปไตย ถืออำนาจเป็นใหญ่ พวกนี้เชื่อมั่นตนเองสูง ชอบวางท่า ไม่ให้เกียรติใคร เน้นสมรรถภาพของการทำงานเป็นเกณฑ์ คือ ชอบเบ่งวางท่า

2. ผู้นำแบบเสรี (laissez – faire leaders) แบบนี้บางที่เรียกว่า freeman leaders) ทำหน้าที่คล้ายๆ บารุขไปรษณีย์ ชอบให้อำนาจควบคุมผู้ใต้บังคับบัญชาแบบหลวม บรรดาผู้ใต้บังคับบัญชาจึงมีเสรีภาพที่จะวินิจฉัยสั่งการตามอัธยาศัย ไม่ค่อยรับผิดชอบ เช่นแต่ งานผ่านตนเอง “ ไม่เอาไหน “

3. ผู้นำแบบประชาธิปไตย (democratic leaders) ถือว่าเป็นแบบที่ดีที่สุด พวกนี้ใจกว้าง ถืออำนาจกลุ่มเหนือตน มักให้กลุ่มช่วยตัดสินใจ เพราะต้องการความร่วมมือของทุกฝ่าย งานจะเกิดความเข้าใจอันดีและแบบผู้นำนี้ต้องการให้เกิดผลงานเป็นที่ได้รับการยกย่องคนชอบและสนับสนุน

1.4 ภาระหน้าที่ของผู้นำ

ภาระหน้าที่ของผู้นำ หมายถึง สิ่งที่ผู้นำจะต้องกระทำปฏิบัติตามที่ได้รับมอบหมายจากบุคคล กลุ่มบุคคล หรือสมาชิก ให้ดำเนินการในช่วงระยะเวลาสั้นๆ โดยอาจมีกฎหมาย กฎเกณฑ์ ระเบียบแบบแผน และข้อบังคับต่างๆ เป็นสิ่งกำหนดให้ปฏิบัติตาม ถ้าไม่ปฏิบัติตามอาจส่งผลกระทบต่อตนเอง บุคคลอื่นหรือองค์กรก็อาจจะเป็นได้

บุญชู โสตา (2538, หน้า198) กล่าวถึง ภาระหน้าที่ของผู้นำดังนี้

1. เป็นนักบริหารที่ดี
2. เป็นผู้วางแผนนโยบาย
3. เป็นผู้วางแผน
4. เป็นผู้เชี่ยวชาญ
5. เป็นผู้แทนของกลุ่มในการติดต่อภายนอก
6. เป็นผู้รักษาสัมพันธภาพระหว่างผู้ใต้บังคับบัญชากับผู้บังคับบัญชา
7. เป็นผู้ให้คำแนะนำและโทษ
8. เป็นอนุญาโตตุลาการ
9. เป็นสัญลักษณ์ของสมาชิก
10. เป็นแบบอย่างที่ดี
11. เป็นผู้ยอมรับผิดชอบในการปฏิบัติงานขององค์กร

สมยศ นาวิการ (2539, หน้า 145-146) ได้กล่าวถึงภาระหน้าที่ของผู้นำไว้

ดังนี้

1. การชี้ขาด เมื่อมีปัญหาหรือความขัดแย้งเกิดขึ้น จะต้องเป็นผู้ชี้ขาด
2. การเสนอแนะ หาโอกาสเสนอแนะผู้ใต้บังคับบัญชา โดยหลีกเลี่ยงการใช้คำสั่ง เพื่อรักษาการมีส่วนร่วมเอาไว้
3. การให้เป้าหมาย เป้าหมายขององค์กรไม่ได้เป็นไปอย่างอัตโนมัติ แต่จะถูกกำหนดโดยผู้นำกับเพื่อนสมาชิกทุกคนในองค์กรนั้น
4. การกระตุ้น ผู้นำจะต้องเป็นผู้กระตุ้นให้บุคลากรทุกคนในองค์กรปฏิบัติงานอย่าง เต็มความสามารถ และขณะเดียวกันก็สร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานด้วย
5. การให้ความมั่นคง ด้านการรักษาเจตคติในทางที่ดี และมองโลกในแง่ดีไว้เมื่อเผชิญกับปัญหา
6. การเป็นตัวแทน ผู้นำจะเป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มในองค์กร การประพฤติปฏิบัติตัว จะต้องระมัดระวัง เพราะจะมีผลกระทบไปถึงกลุ่มบุคคลในองค์กรนั้น
7. การคล้อยตาม ผู้นำจะต้องให้ทุกคนภายในองค์กรเห็นคุณค่าและความสัมพันธ์ของงานและให้เห็นความสำคัญของเป้าหมายองค์กร
8. การสรรเสริญ ผู้นำจะต้องยกย่องสรรเสริญบุคลากรภายในองค์กรด้วยความจริงใจ และบริสุทธิ์ใจ

ศิริพร พงศ์ศรีโรจน์ (2540, หน้า 215-217) กล่าวถึงภาระหน้าที่ของผู้นำไว้

ดังนี้

1. ด้านความรับผิดชอบต่อองค์กร ได้แก่

- 1.1 กำหนดเป้าหมาย
 - 1.2 วางแผน
 - 1.3 ติดตามงานอยู่เสมอ พบข้อบกพร่องต้องรีบแก้ไข
 - 1.4 เสริมสร้างให้ปริมาณและคุณภาพของงานได้รับผลสูงสุด
 - 1.5 ให้ความเสมอภาคกับผู้มาติดต่อ
 - 1.6 วางตนเหมาะสม มีกิจกรรมรยาทเรียบร้อย
 2. ความรับผิดชอบต่อผู้ได้ผู้บังคับบัญชา ใน 3 ด้าน ดังนี้
 - 2.1 งานบริหาร
 - 2.2 งานปกครอง
 - 2.3 งานฝึกอบรม
 3. ความรับผิดชอบต่อนักงานอื่น โดยการประสานงานกับนักงานอื่น ๆ เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ
 4. หน้าที่ต่อตนเอง ดังนี้
 - 4.1 สอนตนเองให้เป็นผู้เป็นที่ดี
 - 4.2 รับผิดชอบงานให้หน้าที่ให้ดีที่สุด
 - 4.3 ปฏิบัติตนให้เข้ากับสังคมได้ดี
 - 4.4 ศึกษาหาความรู้ ปรับตนเองให้ทันสมัยอยู่เสมอ
 - 4.5 ขยันในการทำงาน อุทิศเวลาให้งานในหน้าที่
 - 4.6 กล้ายอมรับผิดชอบ
 - 4.7 ตรงต่อเวลา
- 1.5 ผู้นำที่ดี มีคุณลักษณะดังต่อไปนี้
- นพพงษ์ บุญจิตราวุฒย์ (2534, หน้า 96) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะด้านความเป็นผู้นำไว้ 6 ประการ คือ
1. ผู้นำจะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถ ซึ่งประกอบด้วย ความมีปัญญา ไหวพริบ การตื่นตัวอยู่เสมอ ทันท่วงทีเหตุการณ์ การใช้เวลาและภาษาที่ถูกต้องความเป็นผู้มีความคิดริเริ่มเป็นของตนเอง และความเป็นผู้มีการตัดสินใจปัญหาดี
 2. ผู้นำจะต้องมีความสำเร็จ เช่น ความสามารถทางด้านวิชาการ แสวงหาความรู้ ความสำเร็จทางการเล่นกีฬา
 3. ผู้นำจะต้องมีความรับผิดชอบ ได้แก่การเป็นคนที่คนอื่นจะพึ่งพาได้ มีความคิดริเริ่ม มีความสม่ำเสมอ มั่นคง อดทน กล้าพูดกล้าทำมีความเชื่อมั่นตนเองและมีความปรารถนาที่จะเป็นเลิศหรือทะเยอทะยาน
 4. ผู้นำจะต้องเป็นผู้ที่เข้าไปมีส่วนร่วม ในด้านกิจกรรม ในด้านสังคม ให้ความร่วมมือ รู้จักปรับตัวและมีอารมณ์ขัน

5. ผู้นำจะต้องเป็นผู้เข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม มีตำแหน่งฐานะทางสังคมเป็นที่รู้จักกันทั่วไป

6. รู้สภาพการณ์ รู้สภาวะทางจิตใจของคนระดับต่างๆ รู้ฐานะ ทักษะความต้องการ และความสนใจของผู้บังคับบัญชา รู้วัตถุประสงค์ขององค์การที่จะต้องทำให้สำเร็จ มีผู้กล่าวว่า ผู้นำที่ดีจะต้องรู้จักการเป็นผู้ตามที่ดีด้วย

เฉลิมชัย หาญกล้า (2545, หน้า 2) ได้สรุปคุณลักษณะของผู้นำควรมีคุณลักษณะดังนี้

1. มองเห็นจุดมุ่งหมายขององค์การและสมาชิกอย่างชัดเจน
2. ต้องมีความนับถือและมีความศรัทธาในสมาชิกทุกคน
3. มีความรู้สึกไวต่อสถานการณ์ มีความจริงใจ
4. มีพลังและความกระตือรือร้นพร้อมทั้งความกล้า
5. เปิดเผยตรงไปตรงมา
6. มีความรับผิดชอบสูง
7. มีความมั่นใจในตนเอง
8. มีความชำนาญในงานที่ทำ
9. มีอารมณ์ขันและสนุกสนานในบางโอกาส

สำนักพัฒนาการฝึกหัดครู (2546, หน้า 108) ได้เสนอคุณลักษณะของผู้ต้องการเป็นผู้นำที่ดี ผู้บังคับบัญชาที่ดี หรือแม้แต่ผู้บริหารที่ดี จะต้องประพฤติปฏิบัติตนใน 9 ประการ คือ

1. เป็นกันเอง เป็นคนใจกว้าง ไม่ถือตัว กล้าได้กล้าเสีย
2. มีความยุติธรรม เป็นคนตรงไปตรงมา เสมอต้นเสมอปลายมีความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ แต่ มีระเบียบวินัย
3. ชี้แนะ ชี้แจง สอนผู้ใต้บังคับบัญชาให้ทำงานให้ดีเสมอ จ้าจี้จ้ำไซ แต่ไม่จุกจิกจู้จี้ ดิเพื่อก่อ ทรูปลแล้วคือเป็นผู้สอนเก่ง ถ่ายทอดวิธีทำงานเก่ง
4. ไม่แล้งน้ำใจ เป็นคนเห็นใจผู้ใต้บังคับบัญชา ดูแลทุกข์สุขของผู้ใต้บังคับบัญชา
5. เห็นคุณค่าของคน เป็นคนมองโลกในแง่ดี ในแง่สวยสดงดงาม ควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ดี
6. มีเหตุผลสูงใจ หุดแก่ง มีวาทศิลป์ดี ไม่ถืออำนาจบาตใหญ่ ไม่สั่งการใดๆ โดยพลการ มักประชุมปรึกษาหารือผู้ใต้บังคับบัญชาสม่ำเสมอ
7. ไม่พยายามโทษง่าย เป็นคนมองโลกในแง่ดี เข้าใจคนอื่น ยิ้มแย้มแจ่มใส ไม่โทษผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นคนมีความรับผิดชอบสูง เวลามีปัญหา เกิดขึ้นจะมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา

8. ไม่เป็นคนสร้างปัญหา ปกป้องผู้ได้บังคับบัญชา ไม่เอาตัวรอดแต่เพียงผู้เดียว

9. มีความสามารถในการทำงานเป็นทีมสูง มีศิลปะในการจูงใจให้คนทำงานสูง มีระเบียบวินัย

กล่าวโดยสรุป คุณลักษณะด้านภาวะผู้นำ หมายถึง ความเป็นผู้มีเหตุผล เสียสละ มีความรับผิดชอบ ยอมรับและแก้ไขตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กล้าแสดงความคิดเห็น มีความสามารถในการกระตุ้นและนำผู้อื่น มีวิสัยทัศน์กว้างไกล เป็นแบบอย่างที่ดี และมีความสามารถในการตัดสินใจ คือ

1. ลักษณะของผู้นำในยุคใหม่จะต้องมีความกล้าหาญ กล้าพูด กล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจคือ กล้าที่จะยืนหยัด ทำตามความคิดเห็นของตนเองเมื่อคิดว่าถูกต้องและดีงาม

2. มีความเข้มแข็ง คือ ความสามารถที่จะนำชีวิตคนสู่จุดมุ่งหมายให้ทางที่ถูกต้อง ซึ่งอุปสรรคของความเข้มแข็ง คือ ความขลาดกลัว

3. ผู้นำจะต้องรู้จัก ควบคุมตนเอง หมายถึง การควบคุมความคิด ควบคุมอารมณ์ และการกระทำเพื่อให้ชีวิตบรรลุสู่เป้าหมายที่ถูกต้องและดีงาม การควบคุมตนเอง คือความเชื่อมั่นในตนเอง โดยการจัดการความกลัวในเรื่องต่างๆ เช่น กลัวความยากจน กลัวเจ็บไข้กลัวตาย กลัวถูกนิทนาว่าร้าย ฯลฯ

4. ผู้นำต้องมีความเป็นประชาธิปไตย

5. ผู้นำจะต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คือ ความคิดที่จะทำในสิ่งที่ดี

6. เป็นผู้นำทางวิชาการ

7. เป็นแบบอย่างที่ดี

8. มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ทันสมัย ทันเหตุการณ์

9. มีเหตุผลจูงใจ พุดเก่ง มีวาทศิลป์ดี สามารถในภาษาในการสื่อได้ดี

10. มีมนุษยสัมพันธ์ประสานงานกับบุคคลและหน่วยงานอื่นได้ดี

11. มีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

12. มีความเชื่อมั่นในตนเอง

13. ปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ได้ดี

2. ด้านคุณธรรมจริยธรรม

ประภาศรี สีหอำไพ (2535, หน้า 21) กล่าวไว้ว่า คุณธรรม หมายถึง หลักธรรมจริยา ที่สร้างความรู้สึกผิดชอบชั่วดีภายในจิตใจ จนเต็มเปี่ยมไปด้วย ความสุข ความยินดี การกระทำที่ดีย่อมได้รับผลดี คือ ความชื่นชมยกย่อง ในขณะที่การกระทำชั่วย่อมได้รับผลของความชั่ว คือความเจ็บปวดหรือความทุกข์ต่างๆ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536, หน้า 58) ได้ให้ความหมายว่า คุณธรรม หมายถึง จริยธรรมที่ถูกปลูกฝังไว้ในจิตสำนึกของคน ซึ่งรู้ดี รู้ชั่ว แล้ว

เลือกสรร ศรัทธา ยึดมั่นในสิ่งที่ดีงาม ผังแฝงไว้ในจิตใจ เป็นนามธรรมเมื่อแสดงออกมาก็เป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของสังคม ถ้าไม่แสดงออกมาเป็นพฤติกรรม มันก็อยู่ในใจ

วศิน อินทสระ (2541, หน้า 106) กล่าวว่า คุณธรรม คือ อุปนิสัยอันดีงาม ซึ่งสั่งสมอยู่ในดวงจิต อุปนิสัยอันนี้ได้มาจากความพยายามและความประพฤติติดต่อกันมาเป็นเวลานาน

สรุปได้ว่า คุณธรรม หมายถึง น้ำใจที่จะปฏิบัติความดีต่างๆให้เกิดขึ้นทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น คุณธรรมเป็นรากฐานของจริยธรรม

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536, หน้า 58) ได้ให้ความหมายว่า จริยธรรม หมายถึง การประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม แสดงออกมาให้เห็น เป็นรูปธรรม เช่น ความมีระเบียบ การมีสัมมาคารวะ ความอ่อนน้อมถ่อมตน พุดจาไพเราะ สุภาพเรียบร้อย ขยันหมั่นเพียรในการทำงาน

กิริติ บุญเจือ (2538, หน้า 4) ให้ความหมายไว้ว่า จริยธรรม คือ ประมวลกฎเกณฑ์ความประพฤติของคน

ปราณี วิฑูรวานิชย์ (2542, หน้า 4) ให้ความหมายไว้ว่า จริยธรรม หมายถึง ความประพฤติและการปฏิบัติที่ถูกต้อง เป็นความประพฤติที่ดีงาม สมควรอย่างยิ่งที่จะปฏิบัติสืบต่อกันไปและถือว่าจริยธรรมเป็นหน้าที่โดยตรงของทุกคนที่จะต้องปฏิบัติ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า จริยธรรม หมายถึง แนวทางประพฤติปฏิบัติคนให้เป็นคนดี เพื่อประโยชน์สุขของตนเองและส่วนรวม

จึงกล่าวได้ว่า คุณธรรมและจริยธรรม สองคำนี้ มีความหมายเกี่ยวข้องกันและใช้ประกอบกัน คุณธรรมเป็นปัจจัยให้เกิดจริยธรรม จริยธรรมจะเป็นผลของการมีคุณธรรม ผู้ใดมีคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต ผู้นั้นจะมีจริยธรรมไม่ล้าทรพย์ ไม่ทุจริตคอร์รัปชัน กล่าวคือ จริยธรรม คือ ความประพฤติที่ถูกต้องดีงาม ทั้งกาย วาจา สมควรที่บุคคลควรประพฤติปฏิบัติตน เพื่อให้ตนเองและคนในสังคมรอบข้างมีความสุขสงบ เยือกเย็น จริยธรรมเป็นเรื่องการฝึกนิสัยที่ดี โดยกระทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอจนเป็นนิสัย ผู้มีความประพฤติดีงามอย่างแท้จริงจะต้องเป็นผู้มีความรู้สึกในด้านดีตลอดเวลา คือ มีคุณธรรม อยู่ใจจิตใจ อาจกล่าวได้ว่า จริยธรรมเป็นเรื่องของการประพฤติปฏิบัติ เป็นพฤติกรรมภายนอก ส่วนคุณธรรมเป็นสภาพคุณงามความดีภายในจิตใจ ซึ่งทั้งสองส่วนต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

ณรงค์ เกียรติศรีศิริ (2530, หน้า 34-35) ได้ทำการวิจัยเรื่อง คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนโรงเรียนประถมศึกษา เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยสรุปเป็นคุณธรรมสำหรับผู้บริหาร ได้ดังนี้

1. ปฏิบัติตนยึดมั่นในชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และรัฐธรรมนูญ
2. ไม่นำผลงานของผู้อื่นมาแอบอ้างเป็นผลงานตนเอง
3. มีความสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ

4. มีความกระตือรือร้นในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายของการศึกษา
5. อุทิศเวลาให้แก่หน้าที่การงาน เพื่อความสำเร็จของสถานศึกษา
6. ไม่ทุจริตในหน้าที่ราชการ
7. ปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้ร่วมงานและชุมชน
8. ปฏิบัติตนตามนโยบายของรัฐด้วยความบริสุทธิ์ใจ
9. รักษาความลับของศิษย์ ผู้ร่วมงานและสถานศึกษา
10. รักษาความสามัคคีของหมู่คณะและสถาบันที่ตนสังกัด

อุทัย ธรรมเดโช (2530, หน้า 68-70) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องมีคุณธรรมและความยุติธรรม เพราะคุณธรรมและความยุติธรรม เป็นเครื่องนำซึ่งความสงบสุข ความสามัคคีความร่วมมือและความก้าวหน้าในหน่วยงาน คุณธรรมที่ผู้บริหารควรยึดถือปฏิบัติ โดยเคร่งครัด

1. ขรวาาธรรม หมายถึง ธรรมสำหรับผู้ครองเรือนหรือหลักการดำรงชีวิตของคฤหัสถ์ มี 4 ประการ ได้แก่

1.1 สัจจะ มีความซื่อสัตย์ ซื่อตรงและมีความจริงใจต่อตนเองและต่อหน้าที่การงาน

1.2 ทมะ รู้จักข่มใจ ข่มอารมณ์ ไม่ปฏิบัติให้ผิดจากทำนองคลองธรรมไม่ลุแก่อำนาจกิเลสตัณหา

1.3 ขันติ รู้จักอดทน ออกถ้อย อดออม ทนต่อความยากลำบากตรากตรำและทนต่อความเจ็บปวด

1.4 จาคะ มีการเสียสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

2. สังคหัตถุ หมายถึง ธรรมอันเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว คือ ยึดเหนี่ยวในหมู่คนและประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี มี 4 ประการ คือ

2.1 ทาน การรู้จักให้ตามโอกาสอันสมควร

2.2 ปิยวาจา รู้จักการพูดจาปราศรัย ใช้ถ้อยคำสุภาพ นิ่มนวลสาระนำฟัง

2.3 อัลดจริยา ประพฤติในสิ่งที่ควรประพฤติ หรือประพฤติดนเป็นประโยชน์

ต่อผู้อื่นด้วย

2.4 สมานัตตา วางตัวให้เหมาะสมตรงไปตรงมา ไม่ถือเราถือเขา มีความเสมอต้นเสมอปลาย

3. อิทธิบาท หมายถึง คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย มี 4 ประการ

3.1 ฉันทะ ความพอใจ คือ พอใจรักใคร่ในงานที่ทำ ใฝ่ใจรักและทำสิ่งนั้นอยู่เสมอและปรารถนาที่จะทำให้ได้ผลดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

3.2 วิริยะ ความเพียร คือ ขยันหมั่นเพียรต่อหน้าที่การงาน ประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็งอดทน

3.3 จิตตะ ความคิด คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิดไม่ปล่อยให้หึงซ่านเลื่อนลอยไป

3.4 วิมังสา ความไตร่ตรอง คือ หมั่นไตร่ตรองพิจารณาเหตุผลในงานนั้น ใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจหาเหตุผล ค้นคิดวิธีปรับปรุงแก้ไข

บุญชูชัย จงกลณี (2532, หน้า 50-63) กล่าวถึงคุณธรรมสำหรับผู้บริหารไว้ว่า การปกครองโดยธรรมนั้นเป็นอุดมการณ์สูงส่งในการปกครอง การยึดถือหลักธรรมของศาสนาเป็นหลักในการปฏิบัติงาน ย่อมจะมีส่วนเสริมสร้างต่อการมีอำนาจในการครองใจคนและอำนาจตามตำแหน่งของผู้เป็นหัวหน้าอยู่เป็นอันมาก หลักธรรมอันมีความจำเป็นสำหรับนักบริหาร เช่น พรหมวิหาร 4 หลักราชธรรม และสัพบุริสธรรม

นอกจากนี้ยังได้วิเคราะห์และสรุปคุณธรรมสำหรับผู้บริหารเพื่อการประพฤติปฏิบัติทั้งในด้านการครองตน ครองคน ครองงาน ดังนี้

1. การครองตน

1.1. ไม่เห็นแก่ได้ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน

1.2. ไม่พูดปด ไม่ยุยงให้แตกร้าง ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดเหลวไหล

1.3. เว้นสิ่งเสพติด มีสติสัมปชัญญะ

1.4. ความสะอาดและเกรงกลัวต่อความชั่ว

1.5. รับผิดชอบต่อตนเอง ส่วนรวม ต่อหน้าที่และการกระทำ

1.6. คำนึงถึงฐานะและเศรษฐกิจ คิดก่อนจ่าย ใช้จ่ายที่จ่ายจริง

1.7. ไม่ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่ายฟุ่มเฟือยหรือตระหนี่ถี่เหนียวจนเกินไป

1.8. มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย

1.9. มีความพอดีในการบริโภคละเว้นการฟ้อนสิ่งทีเกินความสามารถ

1.10. เพิ่มพูนทรัพย์ด้วยการเก็บและนำไปทำให้เกิดประโยชน์

1.11. รู้จักใช้ ดูแลรักษา และบูรณทรัพย์ทั้งของตนเองและของส่วนรวม

1.12. วางแผนใช้จ่ายให้รอบครอบ มีสัดส่วนออมไว้ตามสมควร

1.13. มีความกตัญญูกตเวทิต

1.14. เชื้อกฎแห่งกรรม เช่น ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

1.15. ละชั่วประพฤติดี ทำจิตใจให้ผ่องแผ้ว

1.16. ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

1.17. มีความอดทน อดกลั้น

1.18. มีความประพฤติกในความสัมพันธ์ทางครอบครัวและเพศ

1.19. จัดงานโดยใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น

2. การครองคน

- 2.1 รู้จักสิทธิและหน้าที่ และละเว้นการใช้อิทธิทธิ
- 2.2 รับผิดชอบต่อและให้บริการตามลำดับก่อนหลัง
- 2.3 สนับสนุนและส่งเสริมเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติตามกฎหมาย
- 2.4 ไม่แก้ปัญหาด้วยวิธีรุนแรงหรือไม่ชอบด้วยระเบียบวินัย
- 2.5 ทำหน้าที่พลเมืองดี โดยแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ เมื่อรู้เห็นการกระทำผิดระเบียบ

กฎหมาย

- 2.6 รับผิดชอบและปฏิบัติตามระเบียบวินัยและกฎหมายในฐานะเจ้าหน้าที่
- 2.7 ไม่เบียดเบียนประชาชนรายต่อสัตว์
- 2.8 มีเมตตากรุณา
- 2.9 สร้างเสริมความสามัคคีของคนในชาติ

3. การครองงาน

- 3.1 ปฏิบัติงานให้สำเร็จเรียบร้อย ไม่คั่งค้าง
- 3.2 ศึกษาหาความรู้เป็นนิจ
- 3.3 ฝึกฝนคนให้มีความสามารถความชำนาญ
- 3.4 ใช้ความรู้ความสามารถของตนให้เต็มที่ ก่อนที่จะขอความร่วมมือจากคนอื่น
- 3.5 มีความเข้มแข็งอดทน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคและปัญหาทั้งปวง
- 3.6 คิดชอบ ทำชอบ และแก้ปัญหาได้
- 3.7 ใช้ทรัพยากรและเวลาให้เป็นประโยชน์มากที่สุด

พระราชวิสุทธิกวี (2533, หน้า 13-15) ได้แสดงหลักธรรมสำหรับผู้บริหารไว้ว่า นักบริหารที่ดีเด่นหรือมีความสามารถดีนั้นจะต้องใช้หลักธรรมในการบริหารและการปกครอง ดังนี้

1. หลักธรรมสำหรับบริหารคน ผู้ที่จะปกครองคนอื่นได้ดีจำเป็นต้องบริหารตนเอง ให้ดีเสียก่อนมิฉะนั้นแล้วการปกครองผู้อื่นจะไม่ได้ผลดีและพากันเดือนร้อนทั้งสองฝ่าย หลักธรรมสำหรับการครองตนที่สำคัญนั้นคือ ไตรสิกขา อันได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา

2. หลักธรรมสำหรับบริหารคน เป็นหลักธรรมที่ใช้ในการปกครอง ใช้ในการสร้าง ความเป็นผู้นำและยึดเหนี่ยวหัวใจผู้อื่นอันสำคัญนั้นได้แก่ พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 การเว้น จากอกคติ 4 สारณียธรรม 6

3. หลักธรรมสำหรับบริหารงาน ในการทำงานให้ได้ผลดีประสพผลสำเร็จลุล่วงได้ ดีมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและหน่วยงานที่คนสังกัดได้มาก นักปกครอง หรือนักบริหารที่ดีต้องมีคุณธรรมอย่างน้อย 2 ประการ คือ

- 3.1 อิทธิบาท 4 อันประกอบไปด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา

3.2 **ธรรมสำหรับข้าราชการ อันได้แก่ ขยันในงานที่ทำ มุ่งความสำเร็จของงานนั้นด้วยความขยันหมั่นเพียร ไม่ประมาท ทำงานด้วยความรอบรอบไม่ประมาทเดินเลื้อย ไคร่ครวญก่อนแล้วจึงทำ มีปัญญารู้เท่าทันเหตุการณ์คือทำงานด้วยการใช้สมอง ใช้ปัญญา ไคร่ครอง รู้ข้อดีข้อเสียอย่างถ่องแท้ จัดการงานดี แสดงผลงานที่ดีเรียบร้อยออกมาให้ปรากฏ ไม่ให้งานเสียหายบกพร่อง**

พระเมธีธรรมมาภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต) (2540, หน้า 12-42) กล่าวถึงหลักธรรม เพื่อเป็นหลักในการบริหารงานว่า หลักธรรมหมวดอริปไตย 3 เป็นหลักธรรมที่ครอบคลุม หลักการบริหารของผู้บังคับบัญชาทุกอย่าง เพราะประกอบไปด้วยอริปไตย ธรรมาธิปไตย และโลกาธิปไตย การบริหารคนและบริหารงานนั้นจะต้องไม่เอนเอียงไปทางใดมากนัก คือให้อยู่ระหว่างอริปไตยกับโลกาธิปไตย อยู่ที่ตรงกลางที่ธรรมาธิปไตย ซึ่งหมายถึงการใช้ธรรมหรือถือธรรมเป็นหลักในการบริหาร โดยแยกธรรมาธิปไตยออกเป็นผละ 4 ซึ่งมีสาระดังนี้

1. **ปัญญาผละ** หมายถึง กำลังแห่งความรู้ ผู้บริหารจะต้องมีปัญญา คือรอบรู้เกี่ยวกับงานในหน้าที่และบุคคลที่เกี่ยวข้อง นักบริหารต้องทำหน้าที่บริหารคน บริหารคนและบริหารงาน ดังนั้น จะต้องมีความรอบรู้เกี่ยวกับตนเอง คนอื่นและงานในรับผิดชอบ นั่นคือผู้บริหารต้องมีความรู้คน รู้คนและรู้งาน

1.1 **รู้คน** หมายถึง นักบริหารต้องรู้จักความเด่นและความด้อยของตนเอง การรู้ความเด่นก็เพื่อจะได้ทำงานที่เหมาะสมกับความสามารถของตน การรู้ความด้อยก็เพื่อแก้ไข ข้อบกพร่องของตน แต่ผู้บริหารมักมองข้ามความผิดพลาดของตนเอง

1.2 **รู้คน** หมายถึง ความรอบรู้เกี่ยวกับคนร่วมงาน นักบริหารต้องรู้ว่าใครมีความสามารถในด้านใด เพื่อจะได้ใช้คนได้เหมาะกับงาน

1.3 **รู้งาน** หมายถึง รอบรู้เกี่ยวกับงานในความรับผิดชอบ เพื่อประโยชน์ในการวางแผน บรรจบุคคล ยำหนวยการและติดตามประเมินผล

2. **วิริยะผละ** หมายถึง กำลังความเพียรหรือความขยัน คนมีความขยันต้องมีความกำลังใจเข้มแข็ง อาจกล่าวได้ว่า วิริยะผละก็คือกำลังใจนั่นเอง กำลังใจต้องมาควบคู่กับกำลังปัญญาสมอง

3. **อนวัชชผละ** หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริตหรือกำลังแห่งการงานที่ไม่มีโทษหรือข้อเสียหาย คือ มีกาย วาจา และใจที่บริสุทธิ์

4. **สังคหผละ** หมายถึง กำลังแห่งการสงเคราะห์หรือมนุษย์สัมพันธ์ ซึ่งเป็นธรรมที่สำคัญมากสำหรับนักบริหารหรือผู้บังคับบัญชา ผู้ซึ่งทำงานขององค์การหรือหน่วยงานโดยอาศัยบุคคลอื่น ถ้าผู้บังคับบัญชามองข้ามมนุษย์สัมพันธ์ก็จะมีใครมาช่วยทำงาน หลักธรรมสำหรับการสร้างมนุษย์สัมพันธ์ เรียกว่า สังคหวัตถุ หมายถึงวิธีผูกใจคน

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ทัศนะของผู้รู้และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สรุปได้ว่าคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง การประพฤติปฏิบัติ

ตน ความซื่อสัตย์สุจริต ความยุติธรรม การรักษาความลับ การไว้วางใจได้ ยึดมั่นในจรรยาบรรณ
 ของผู้บริหารสถานศึกษา มีความเมตตากรุณา ซึ่งสรุปความหมายและจำแนกพฤติกรรมที่
 สามารถบ่งชี้คุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ได้ 3 ด้าน คือ
 คุณธรรมจริยธรรมด้านการครองตน การครองคน และการครองงาน ดังนี้

1. คุณธรรมจริยธรรมด้านการครองตน หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษามีหลัก
 หรือแนวปฏิบัติตนด้วยความซื่อสัตย์สุจริตเพื่อให้เกิดคุณงามความดีขึ้นแก่ตนไม่มีมลทินมัว
 หมองและทำงานด้วยความถูกต้อง ได้แก่

- 1.1. พูดยาน่าเชื่อถือและรักษาคำพูด
- 1.2. ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต
- 1.3. เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละและไม่เห็นแก่ตัว
- 1.4. ไม่ใช้จ่ายสุรุยสุรายฟุ่มเฟือย
- 1.5. มีความรับผิดชอบต่อตนเองและดูแลครอบครัวให้มีความสุข
- 1.6. มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการทำชั่ว
- 1.7. ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตามระเบียบและกฎเกณฑ์ของ

ทางราชการ

- 1.8. ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่
- 1.9. ประพฤติตนตามหลักศาสนาอย่างจริงจัง
- 1.10. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และกล้าแสดงความคิดเห็นต่อที่ประชุมและผู้อื่น
- 1.11. ขวนขวายหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ
- 1.12. อดทน อดกลั้นต่อคำพูดและการกระทำที่ไม่ดีของผู้ร่วมงานและผู้อื่นได้
- 1.13. เชื่อมั่นในตนเองและกล้าตัดสินใจในสิ่งที่ถูกต้อง
- 1.14. มีความกตัญญูกตเวที
- 1.15. ไม่ประพฤตินิดและประพฤตินิชอบทางเพศ

2. คุณธรรมจริยธรรมในด้านการครองคน หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษา มี
 หลักหรือแนวทางประพฤติปฏิบัติตนด้วยความยุติธรรม อันทำให้เกิดความรัก เคารพนับถือและ
 ยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่น โดยสามารถชนะใจของผู้ใต้บังคับบัญชา ไม่เอาัดเอาเปรียบหรือ
 ล่วงล้ำก้าเกินสิทธิและผลประโยชน์ของผู้ใต้บังคับบัญชา ได้แก่

- 2.1. ยกย่องให้เกียรติและให้กำลังใจผู้ร่วมงานด้วยความจริงใจ
- 2.2. รักษาความลับของเพื่อนร่วมงาน
- 2.3. โอบอ้อมอารี มีน้ำใจไมตรีต่อเพื่อร่วมงานและผู้อื่น
- 2.4. ส่งเสริมและพัฒนาเพื่อนร่วมงานให้มีความรู้ความสามารถอย่างทั่วถึง
- 2.5. ไม่ใช้วิธีการที่รุนแรงในการแก้ปัญหา
- 2.6. มีความสุภาพอ่อนโยนและมีความเป็นมิตรกับทุกคน

- 2.7. สร้างความสามัคคีของบุคลากรในสถานศึกษาและชุมชน
- 2.8. คิดทำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาและชุมชน
- 2.9. ตั้งมั่นในความยุติธรรม ไม่แบ่งพรรคแบ่งพวก
- 2.10. ให้ความดีความชอบแก่ผู้ได้บังคับบัญชาโดยยึดหลักเกณฑ์และความเป็น

ธรรม

- 2.11. ให้เพื่อร่วมงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และวางแผนงาน
- 2.12. ปฏิบัติต่อเพื่อร่วมงานด้วยความบริสุทธิ์ใจ
- 2.13. มีความเมตตากรุณาไม่เบียดเบียนผู้อื่น
- 2.14. ประสานงานความร่วมมือระหว่างชุมชน นักเรียน ครูและองค์กรท้องถิ่น

3. คุณธรรมจริยธรรมในด้านการครองงาน หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษามีหลักหรือแนวปฏิบัติเพื่อให้บังเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลแก่งาน มีความวิริยะอุตสาหะ และใช้หลักวิชาที่ถูกต้อง เพื่อให้สามารถทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายด้วยความเรียบร้อย รวดเร็ว ราบรื่นและถูกต้องตามระเบียบของทางราชการได้แก่

- 3.1. ปฏิบัติงานให้สำเร็จเรียบร้อย ไม่ผัดวันประกันพรุ่ง ไม่คั่งค้าง
- 3.2. มีความเข้มแข็ง อดทน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคทั้งปวง
- 3.3. อุทิศเวลาให้กับงาน ทำงานตรงเวลา และมีจิตใจจดจ่อกับงาน
- 3.4. บริหารงานด้วยความโปร่งใส
- 3.5. มอบหมายงานให้ผู้ได้บังคับบัญชาอย่างเหมาะสม
- 3.6. ประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม
- 3.7. ปฏิบัติงานตามนโยบายของรัฐด้วยความบริสุทธิ์ใจ
- 3.8. ใช้ทรัพยากรและเวลาให้เป็นประโยชน์มากที่สุด
- 3.9. ใช้ความรู้ความสามารถของตนให้เต็มที่ก่อนที่จะขอความร่วมมือจากผู้อื่น
- 3.10. ใช้วิธีเสริมแรงในการจูงใจผู้ได้บังคับบัญชา

3. คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ

การบริหารงานใดๆย่อมมีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ อย่างมีประสิทธิภาพและประหยัด จึงจำเป็นต้องมีผู้บริหารที่มีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม และเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพที่ดี

ปรีชา เทรษฐิธร (2533, หน้า 112) กล่าวว่า บุคลิกภาพหมายถึง คุณลักษณะทุกสิ่งทุกอย่างทั้งภายในภายนอก ซึ่งรวมอยู่ในตัวบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ทำให้บุคคลนั้นมีความแตกต่างไปจากบุคคลอื่นๆ คุณลักษณะภายนอก เช่น รูปร่างหน้าตา ลักษณะการพูด กริยาท่าทาง ตลอดจนการแต่งกาย เป็นต้น ส่วนบุคลิกภายใน เช่น อารมณ์ ความสนใจ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความมั่นคงในอารมณ์ และอารมณ์ขัน

ตำรง ประเสริฐกุล (2542, หน้า 66) กล่าวว่า บุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะทั้งภายนอกและคุณลักษณะภายในที่รวมอยู่ในตัวบุคคลใดบุคคลหนึ่งซึ่งได้แก่ รูปร่างหน้าตา กิริยามารยาท การแต่งกาย การแสดงออกของอารมณ์ ค่านิยมต่างๆ ทำให้บุคคลนั้นมีบุคลิกภาพแตกต่างไปจากบุคคลอื่นๆจนสามารถแสดงเอกลักษณ์ของตนเองให้ผู้เริ่มสังเกตเห็นได้

สุนีย์ บุญทิม (2542, หน้า 38) ได้กล่าวถึง บุคลิกภาพ หมายถึง คุณลักษณะส่วนรวมที่เปลี่ยนแปลงไปได้ในแต่ละบุคคล อันได้แก่ คุณลักษณะทางกาย ทางสติปัญญา ทางอารมณ์ และทางสังคม ลักษณะประจำตัวนี้แสดงออกได้ทั้งทางระบบจิต อันได้แก่ ความคิด ความรู้สึกและพลังใจ และการแสดงออกทางระบบกาย อันได้แก่ รูปร่างหน้าตา เป็นต้น

ธีรศักดิ์ อัครบวร (2545, หน้า 83) กล่าวว่าบุคลิกภาพ คือ สิ่งที่แสดงออกถึงเอกลักษณ์หรือพฤติกรรมของแต่ละบุคคลที่แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างจากคนอื่นๆ ว่าบุคคลนั้นแตกต่างจากสมาชิกในกลุ่มอย่างไร เช่น การแสดงความคิดเห็น ทักษะนิสัย ลักษณะกมลสันดาน (traits) ที่แสดงถึงตัวตนที่แท้จริงของบุคคลนั้นๆอีกด้วย

กล่าวโดยสรุป บุคลิกภาพ หมายถึง สภาวะทุกอย่างที่ประกอบขึ้นเป็นตัวบุคคลรวมทั้งคุณสมบัติ หรือ คุณลักษณะทางจิตใจ ที่เป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมของบุคคลในสถานการณ์ต่างๆ ได้แก่ ความสามารถควบคุมตนเองได้ ใจกว้าง รู้จักเสียสละ กล้าหาญ ขยัน และอดทนอดกลั้น ตรงต่อเวลา เฉลียวฉลาด มีไหวพริบและเคารพในสิทธิความคิดของผู้อื่น

องค์ประกอบของบุคลิกภาพ

การพัฒนาบุคลิกภาพของนักบริหาร ต้องเริ่มจากการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาตนเอง ว่าตนเองมีจุดอ่อนด้านใด การพัฒนาจะครอบคลุมในด้านใดบ้าง จากนั้นจึงมาพิจารณาลงลึกในรายละเอียดถึงการพัฒนาบุคลิกภาพสำหรับผู้บริหารโดยเฉพาะเป้าหมายในการพัฒนาตนเองมี 3 ประการ คือ

1. พัฒนาสมรรถภาพ เพื่อให้เก่ง คือสร้างความรู้ ความสามารถ
2. พัฒนาบุคคล เพื่อให้เป็นคนดี คือสร้างคุณธรรมและความดีงาม
3. พัฒนาสุขภาพ เพื่อให้มีสุขภาพดีทั้งด้านร่างกายให้แข็งแรง ไม่มีโรคภัย

ดังนั้น บุคลิกภาพที่ดีนับเป็นคุณลักษณะผู้นำที่สำคัญด้านหนึ่งของผู้บริหาร ที่จะขาดเสียมิได้

ชาญชัย อาจิณสมจารย์ (2531, หน้า 26) ได้กล่าวถึงการศึกษาบุคลิกภาพของผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จ โดยจัดลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย ดังนี้

1. ความเฉลียวฉลาด
2. ความมั่นใจในตนเอง
3. สماعคมกับผู้อื่นได้ดี
4. มีจิตจำนนแน่นอน
5. มองโลกตามความจริง

6. มีความเด่นหรือความมีอำนาจ

7. มีทัศนคติในเชิงบวกต่อมนุษย์

สุชาติ โสมประยูร (2535, หน้า 40) กล่าวคือลักษณะบุคลิกภาพด้านสุขภาพจิตว่า ผู้ที่มีสุขภาพจิตที่ดี มีอยู่ 3 ประการ คือ

1. เป็นผู้ที่รู้จักและเข้าใจตนเองได้ดี เช่น สามารถยอมรับความผิดหวังได้อย่างกล้าหาญ มีใจกว้างพอที่จะยอมรับและเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่น เป็นต้น

2. เป็นผู้รู้จักและเข้าใจผู้อื่นได้ดี เช่น ให้ความสนใจหรือรักใคร่แก่ผู้อื่นได้

3. เป็นผู้ที่สามารถเผชิญกับความจริงแห่งชีวิตได้ เช่น มีความรับผิดชอบอย่างสมบูรณ์ ต่อปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง

สายนธ์ ผาน้อย (2537, หน้า 19 – 21) ได้กล่าวว่าสิ่งแรกสุดที่บุคคลอื่นจะพบเห็นในตัวผู้บริหาร จะต้องเป็นผู้มีบุคลิกภาพดี ดูแล้วภูมิฐาน คือ

1. ทรงผม ควรเป็นทรงร่วมสมัย ไม่เก๋จนถึงขนาดทรงมหาดไทย ไม่เคยเจอ น้ำมันเลย ไม่ทันสมัยขนาด ทอมกัณฑ์ ผู้บริหารทรงผมเรียบร้อยบอกถึงลักษณะว่าเป็นคนละเอียด เรียบร้อยเอาจริง

2. แว่นตา ไม่จำเป็นต้องสวมแว่นตา นอกจากสายตาผิดปกติ ถ้าจะสวมแว่นตา ให้เลือกกรอบแว่นที่เรียบๆ ไม่มีลวดลายสีฉูดฉาด ไม่ถึงขนาดต้องฝังเพชร เพราะอาจจะเป็นอันตรายต่อสายตาคู่สนทนา อย่างนำขาแว่นตา มากัดเล่นยามว่าง อย่าใช้แว่นตา มาเป็นเครื่องประดับศีรษะ อย่ามองลอดแว่น เพราะสิ่งเหล่านี้จะทำให้มาดผู้บริหารเสียไป

3. สร้อยคอและพระเครื่อง ไม่ควรใส่สร้อยคอ (ทองคำ) เส้นโตๆแล้วโชว์นอกลือ เพราะเป็นมาดเก๋ไก๋มากกว่านักบริหาร อย่าแขวนพระหลายองค์ แล้วโชว์นอกลือ เพราะจะทำให้เกิดการท้าทายและอยากทดลองพิสูจน์ของผู้พบเห็น ซึ่งไม่ใช่มาดของผู้บริหาร แต่เป็นมาดของมหาโจรมากกว่า ควรมีพระองค์เดียวก็พอ

4. เนคไท สำหรับประเทศร้อนเช่นประเทศไทยจะผูกหรือไม่ผูกก็ได้(แล้วแต่สถานการณ์)ถ้าผูกควรเลือกสีสันทันให้เหมาะสมกับวัยและผูกให้เรียบร้อยโดยติดกระดุมทุกเม็ด

5. ปากกา ควรมีติดกระเป๋าเสมอระวังอย่าเหน็บปากสีสดๆ เกิน 2 ด้าม จะกลายเป็นมาดนักเขียนไป

6. นาฬิกา ผู้บริหารควรใส่นาฬิกาเสมอ ไม่จำเป็นต้องมีราคาแพงหรือสายทองคำ ขอเพียงให้เดินตรงเวลาก็พอ ถ้าใส่นาฬิกาแพงๆแต่มาไม่ตรงเวลานัดหมายเสมอเลยสักครั้ง ก็ป่วยการเสียมาดเปล่าๆ

7. รองเท้า ควรใส่สีและทรงสุภาพ เช่น สีดำ น้ำตาล และต้องสะอาดปราศจากกลิ่นหรือเปื้อนโคลน ถุงเท้าควรสะอาด อยู่เสมอ ไม่มีกลิ่น ไม่ขาดให้นิ้วก้อยโผล่ออกมาชมโลก ต้องเตรียมพร้อมที่จะถอดรองเท้า เพื่อใช้ถุงเท้าได้ทุกเวลา เช่น เวลาเป็นประธานเปิดประชุม จุดฐูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย

8. บุหรี่ ผู้บริหารไม่จำเป็นต้องสูบบุหรี่เสมอไป ถ้าสูบบุหรี่ก็ขอให้มิใช่จุดบุหรี่ด้วย มิใช่ยืมกันให้วุ่นหรือบางครั้งยืมทั้งบุหรี่และไฟก็มิ อย่ายำให้โอกาสคนประจบมาจุดบุหรี่ให้ เพราะดูเหมือนคนแก่ที่อ่อนแอช่วยเหลือตนเองไม่ได้ เสียมาคผู้บริหารไปเปล่าๆ

9. การดื่มเหล้า ผู้บริหารต้องดื่มเหล้าได้บ้างในสังคมต่างๆ แต่อย่าให้เมามากจนขาดสติ ถ้าเมาคต้องเมามากแบบผู้บริหาร คือ ควบคุมตัวเองได้ แต่ถ้าไม่ดื่มเลยสามารถร่วมวงสนทนากับคนอื่นได้ก็จะเป็นการดียิ่ง และประการสำคัญ ผู้บริหารควรซื้อให้ผู้อื่นดื่มบ้าง มิใช่ดื่มของผู้เดียวเสียมาคผู้บริหารเปล่าๆ โดยเฉพาะผู้บริหารที่มีเงินประจำตำแหน่ง

10. การนั่ง การเดิน การยืน ของผู้บริหารจะต้ององอาจ ผึ่งผาย ชนิดอกผาย ไหล่ผึ่ง น่องตึง ศีรษะตั้ง คอตรง ซึ่งดูสง่า เกิดเป็นเสน่ห์แก่ผู้พบเห็น การเดินแบบคนลั่นหวังหรือแบบซี่ยา มิใช่มาคผู้บริหารที่พึงกระทำ

11. การพูด นับเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นที่สุดของผู้บริหาร การพูดดี จะเสริมบุคลิกภาพและความเชื่อมั่นแก่ผู้พบเห็น แต่การพูดของผู้บริหารจะต้องฉลาดพูด เข้าทำนองของสุภาษิตที่ว่า คนโง่หัวใจอยู่ที่ลิ้น คนฉลาดลิ้นอยู่ที่หัวใจ การพูดจะเสริมบุคลิกผู้บริหารอย่างมาก ผู้บริหารที่มีเทคนิคและจิตวิทยาในการพูดจะได้เปรียบและประสบความสำเร็จมากกว่า เพราะผู้บริหารที่ไม่พูดหรือพูดไม่เป็นก็เหมือน มีพลอยอยู่ในปากใครเล่าจะรู้คุณค่า แต่ขณะเดียวกันผู้บริหารก็ต้องทำให้ได้อย่างที่พูด เดี่ยวจะเข้าประเภทผู้บริหารดีแต่พูด ดังนั้นผู้บริหารต้องมีหลักการพูดแบบนักการทูต คือพูดแบบมีเสน่ห์ พูดแบบสร้างสรรค์ พูดเพื่อประสานงาน แต่อย่าไปตกปากกับคำอะไรกับผู้อื่นง่าย ๆ เพราะผู้บริหารยิ่งตำแหน่งสูงเท่าไรต้องระวังคำพูดให้มากเท่านั้น

รุ่ง แก้วแดง (2541, หน้า 278) ได้กล่าวถึงภาพลักษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่จะต้องมีคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ ดังนี้

1. ความเป็นผู้นำทางวิชาการที่เข้มแข็ง
2. เป็นผู้จัดการที่เฉียบแหลม
3. เป็นผู้ประสานชุมชนที่ดี
4. เป็นผู้อำนวยความสะดวกที่เชี่ยวชาญ
5. เป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มองอนาคตของโรงเรียนในทางสร้างสรรค์

ภาวिका ธาราศิริสุทธิ และ วิบูลย์ โควณะบุตร (2542, หน้า 144) กล่าวว่า คุณลักษณะบุคลิกภาพที่ดี ต้องมีคุณลักษณะดังนี้

1. มีบุคลิกภาพด้านร่างกายดี มีบุคลิกภาพดี แต่งกายถูกต้องมีชีวิตชีวา วาจาดี วางตนเหมาะสม

2. มีบุคลิกภาพด้านจิตใจดี มีความเชื่อมั่น ครัทธาผู้อื่น มีความอดทน กล้าหาญ มีเมตตาจิต มีวินัย มีใจเป็นธรรม และมีอารมณ์ขัน

3. มีบุคลิกภาพด้านสังคมดี มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ช่วยเหลือสังคม เห็นประโยชน์ส่วนรวมเหนือประโยชน์ตน

กล่าวโดยสรุป คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ หมายถึง คุณลักษณะและพฤติกรรมที่แสดงออกทั้งด้านร่างกาย อุปนิสัย และสติปัญญา ที่ชวนให้ผู้พบเห็นเกิดความสนใจ ศรัทธาที่จะให้ความร่วมมือและยอมรับนับถือตั้งแต่แรกพบ ได้แก่ ความสามารถควบคุมตนเองได้ ใจกว้าง รู้จักเสียสละ กล้าหาญ ชยันและอดทนอดกลั้น ตรงต่อเวลา เฉลียวฉลาด มีไหวพริบ และการเคารพในสิทธิและความคิดของผู้อื่น บุคลิกภาพเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะบุคลิกภาพช่วยให้การสัมพันธ์กับบุคคลอื่นเป็นไปได้ด้วยดี และหากมีบุคลิกภาพที่ดีนับว่าเป็นผู้ที่มีประสบความสำเร็จในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น เพราะบุคลิกภาพเป็นสิ่งสะดุดตา และสร้างรอยยิ้มหัวใจแก่ผู้พบเห็น ดังนั้นคนจะบรรลุความสำเร็จในอาชีพได้ อยู่กับบุคลิกภาพเป็นสิ่งสำคัญ คือ

1. แต่งกายสะอาด สุภาพ เรียบร้อย เหมาะสมกาลเทศะ
2. มีความเป็นมิตร ยิ้มแย้มแจ่มใส คบง่าย เปิดเผยไม่ถือตัว
3. มีความสุภาพ อ่อนโยน อ่อนน้อม เหมาะสมกับบุคคลและสถานการณ์
4. ชยัน กระตือรือร้น ในการทำงาน
5. อดทน อดกลั้น รู้จักควบคุมอารมณ์
6. มีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์
7. ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น
8. มีสุขภาพจิตดี มีอารมณ์ขัน
9. มีความคิดกว้างไกลและสามารถแสดงออกให้ผู้อื่นเข้าใจ
10. มีความเฉลียวฉลาด ปฏิภาณไหวพริบดี
11. เป็นคนเปิดเผย กล้าแสดงออก รักษาคำพูด และจริงจังต่อผู้อื่น
12. เป็นคนตรงต่อเวลา อุทิศเวลาให้กับการทำงานอย่างจริงจัง

4. คุณลักษณะด้านการบริหารงานสถานศึกษา

จากการเปลี่ยนแปลงในกระทรวงศึกษาดมพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้มีการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษาดมมาตรา 39 ให้มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้าน วิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ไปยังสถานศึกษาโดยตรงทำให้สถานศึกษามีความคล่องตัวมีอิสระในการบริหารจัดการ ตามหลักการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (school based management : SBM) จึงเป็นการสร้างรากฐานและความเข้มแข็งให้กับสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ได้มาตรฐานและสามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง ประกอบกับพระราชบัญญัติระเบียบการบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546 มาตรา 35 ที่กำหนดให้สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตามมาตรา 34 (2) เฉพาะที่เป็นโรงเรียนมีฐานะเป็นนิติบุคคลตามแนวการปฏิรูประบบราชการที่มุ่งหวังจะจัดการศึกษาที่เอื้อต่อการพัฒนาคนให้มีคุณภาพสร้างคามพึงพอใจแก่ประชาชน ซึ่งภารกิจของสถานศึกษา งานวิชาการ เป็นภารกิจหลักโดยมีงานอื่นๆ สนับสนุนงานวิชาการ เมื่อสถานศึกษาเป็นนิติบุคคล จึงเกิดภารกิจ 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารบุคคล และบริหารทั่วไป

4.1 การบริหารวิชาการ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541, หน้า 84) ให้ความหมาย การบริหารงานวิชาการ ว่า เป็นงานบริหาร ปรับปรุง พัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนให้บังเกิดผลดี สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) หลักสูตรภาษาอังกฤษ ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2539 และแนวการจัดประสบการณ์ระดับประถมศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 32) ให้ความหมาย การบริหารงานวิชาการ ว่า กิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาเกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพที่สุด อันได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาหลักที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม และรวมถึงการอบรมศีลธรรมจรรยา และความประพฤติของนักเรียนเพื่อให้เป็นคนดี

จากคำจำกัดความที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า งานวิชาการเป็นงานบริหารหลักสูตรในสถานศึกษา พัฒนาการเรียนรู้ทุกระดับชั้น โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีการเรียนรู้ให้ได้ผลดี สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

สุวัฒน์ เงินน้ำ (2545, หน้า 13 – 18) กล่าวว่า บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาในด้านบริหารวิชาการมีดังนี้

1. จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน บริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา นิเทศเพื่อการพัฒนา การใช้หลักสูตรภายในสถานศึกษา ติดตามประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา และรายงานผลให้เขตพื้นที่การศึกษา รับทราบ

2. จัดทำแผนการเรียนรู้ โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ยืดหยุ่นตามความเหมาะสมทั้งด้านเวลา สารการเรียนรู้ และผู้เรียน จัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริงจากแหล่งการเรียนรู้และเครือข่ายการเรียนรู้ใช้การแนะแนวเป็นส่วนหนึ่งของการจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้ผู้ปกครอง ครอบครัว ชุมชนและสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาวิธีการจัดการกระบวนการเรียนรู้อย่างหลากหลายและต่อเนื่อง

3. กำหนดระเบียบการวัดผลและประเมินผล จัดทำเอกสารหลักฐานการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามระเบียบการวัดผลและประเมินผลของสถานศึกษา วัดผลประเมินผลเทียบโอนประสบการณ์ เทียบโอนผลการเรียนและอนุมัติผลการเรียน จัดให้มีการประเมินผลการเรียนทุกช่วงชั้น และจัดให้มีการซ่อมเสริม กรณีที่มีผู้เรียนไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน จัดให้มีการพัฒนาเครื่องมือในการวัดผลประเมินผล มีการเทียบโอนผลการเรียน เพื่อใช้ในการอ้างอิง ตรวจสอบและใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอน

ไพบุลย์ เสียงก้อง และคณะ (2546, หน้า 33-38) กล่าวว่า การจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล สถานศึกษาจะต้องจัดการบริหารการศึกษาในด้านวิชาการ ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย ศึกษาวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 วิเคราะห์สภาพแวดล้อม และประเมินสถานภาพสถานศึกษาเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ จัดทำโครงสร้างหลักสูตรและสาระต่างๆ นำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน นิเทศการใช้หลักสูตร ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรตามความเหมาะสม

2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ประกอบด้วย ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามสาระและหน่วยการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ปลุกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระกิจกรรม จัดให้มีการนิเทศการเรียนการสอนแก่ครูในกลุ่มสาระต่างๆ ส่งเสริมให้มีการพัฒนาครู เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามความเหมาะสม

3. การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน ประกอบด้วย กำหนดระเบียบ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการ วัดผลและประเมินผลของสถานศึกษา ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนวัดผลและประเมินผลแต่ละรายวิชา ส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนโดยเน้นการประเมินตามสภาพจริง จัดให้มีการเทียบโอนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และผลการเรียนจากสถานศึกษาอื่น พัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลให้ได้มาตรฐาน

4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย การบริหารการจัดการ และการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการในภาพรวมของสถานศึกษา ส่งเสริมให้ครูศึกษา วิเคราะห์ วิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ประสานความร่วมมือในสถานศึกษา วิเคราะห์ วิจัยตลอดจนเผยแพร่ผลงานการวิจัย

5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ประกอบด้วย ศึกษาวิเคราะห์ ความจำเป็นในการใช้สื่อและเทคโนโลยี ส่งเสริมให้ครูผลิต พัฒนาสื่อ และนวัตกรรมการเรียนการสอน จัดหาสื่อและเทคโนโลยี ประสานความร่วมมือในการผลิต ประเมินผลผลการพัฒนาการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

6. การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ประกอบด้วย สํารวจการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งในสถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น ในเขตพื้นที่การศึกษาและใกล้เคียงจัดทำเอกสารเผยแพร่แหล่งการเรียนรู้แก่ครู สถานศึกษาอื่น จัดตั้งพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ รวมทั้งพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้ ส่งเสริมสนับสนุนให้ครู ใช้แหล่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน

7. การนิเทศการศึกษาประกอบด้วย การจัดระบบนิเทศงานวิชาการ ดำเนินการนิเทศงานวิชาการ ประเมินผลการจัดระบบ และกระบวนการนิเทศการศึกษาในสถานศึกษาติดตามประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์จัดการนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษากับสถาบันอื่น

8. แนวทางการศึกษา ประกอบด้วย จัดระบบการแนะแนวทางวิชาการและวิชาชีพ ดำเนินการแนะแนว ติดตามและประเมินผลการจัดระบบและกระบวนการแนะแนว ประสานความร่วมมือและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ด้านแนะแนว กับสถานศึกษาหรือเครือข่ายการแนะแนวในเขตพื้นที่การศึกษา

9. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย การจัดระบบโครงสร้างองค์กร กำหนดเกณฑ์การประเมิน วางแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ดำเนินการพัฒนางานตามแผนและติดตามตรวจสอบและประเมินคุณภาพภายใน ประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาและหน่วยงานอื่น ประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษาประสานงานกับสำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษาและประเมินคุณภาพการศึกษาในการประเมินสถานศึกษา

10. ชุมชนจัดให้ความรู้เสริมสร้างความคิด และเทคนิคทางวิชาการ ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวิชาการ ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่าง บุคคล ครอบครัว ชุมชน และท้องถิ่น

11. การประสานความร่วมมือ ในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่นประกอบด้วย ประสานความร่วมมือ ช่วยเหลือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาของรัฐเอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับองค์กรต่างๆทั้งในและต่างประเทศ

12. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาประกอบด้วย สํารวจและศึกษาข้อมูลการจัดการศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนางานวิชาการ และพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่น

พรชัย กาพันธ์ (2547, หน้า 37 - 38) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ นั้น เพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานด้านวิชาการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องความต้องการของผู้เรียน โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยประสานความร่วมมือกับครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นๆ จัดการศึกษาตามภารกิจด้านวิชาการประกอบด้วย

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. การวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีการศึกษา
6. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
7. การนิเทศการศึกษา
8. การแนะแนวการศึกษา
9. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
10. งานประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
11. การส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการ แก่บุคคล ครอบครั้ว หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

กล่าวโดยสรุป การบริหารงานวิชาการ เป็นภารกิจหลักของสถานศึกษา ที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตร พัฒนาสื่อ นวัตกรรมและกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตลอดจนวัดผลและประเมินผล รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นหน้าที่โดยตรงที่สถานศึกษาต้องปฏิบัติ

4.2 การบริหารงบประมาณ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541, หน้า 48) ให้ความหมาย การบริหารงบประมาณว่า เป็นการใช้จ่ายงบประมาณที่ได้รับให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ เกี่ยวข้องตั้งแต่การอนุมัติเงินประจำงวด การจัดซื้อจัดจ้าง การเบิกจ่าย การโอน และการเปลี่ยนแปลงรายการเงินประจำงวด การขอใช้เงินเหลือจ่าย และการรายงานผลการใช้งบประมาณรายจ่ายประจำปี

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2544, หน้า 41) ให้ความหมาย งบประมาณว่า การงบประมาณ (budgeting) หมายถึง การจัดทำงบประมาณ การจัดทำบัญชี การใช้จ่ายเงิน และการควบคุมตรวจสอบทางการเงินและทรัพย์สิน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545, หน้า 7) กล่าวว่า งบประมาณ หมายถึง ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน โดยมุ่งเน้นผลผลิต และผลลัพธ์ของ

งาน เชื่อมโยงทรัพยากรกับผลงานให้อิสระแก่ผู้บริหารในการบริหารจัดการ และรับผิดชอบต่อความสำเร็จของงาน

กล่าวโดยสรุป งบประมาณจะมีความหมายที่แตกต่างกันไปตามเวลา สถานการณ์และลักษณะ แต่ความหมายที่สอดคล้องกันประการหนึ่ง คือ การจัดทำทรัพยากร การจัดทำงบประมาณ การจัดทำบัญชี และการใช้จ่ายงบประมาณที่ได้รับตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพตลอดจนการพิจารณาให้ความเห็นชอบ ตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และรายงานการใช้จ่ายเงิน

ไพบูลย์ เสียงก้อง และคณะ (2546, หน้า 39-50) กล่าวว่า การจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล สถานศึกษาจะต้องจัดการบริหารการศึกษา ในด้านงบประมาณดังนี้

1. การจัดทำและเสนองบประมาณ ประกอบด้วย การวิเคราะห์ และพัฒนานโยบายทางการศึกษา การจัดทำแผนกลยุทธ์ หรือแผนพัฒนาการศึกษา การวิเคราะห์ความเหมาะสมการเสนอของงบประมาณ

2. การจัดสรรงบประมาณ ประกอบด้วย การจัดสรรงบประมาณในสถานศึกษา การเบิกจ่าย และการอนุมัติงบประมาณ การโอนเงินงบประมาณ

3. การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน ประกอบด้วย การตรวจสอบติดตามการใช้เงินและผลการดำเนินงาน การประเมินผล การใช้เงินและผลการดำเนินงาน

4. การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ประกอบด้วย การจัดทำทรัพยากร การระดมทรัพยากร การจัดหารายได้และผลประโยชน์ กองทุนกู่ยืมเพื่อการศึกษา กองทุนสวัสดิการเพื่อการศึกษา

5. การบริหารการเงิน ประกอบด้วย การเบิกเงินจากคลัง การรับเงิน การเก็บรักษาเงิน การจ่ายเงิน การนำเงินส่ง การกักเงินไว้เบิกเหลือในปี

6. การบริหารบัญชี ประกอบด้วย การจัดทำบัญชีการเงิน การจัดทำรายงานทางการเงิน และงบการเงิน การจัดทำและจัดหาแบบพิมพ์บัญชี ทะเบียนและรายงาน

7. การบริหารพัสดุ และสินทรัพย์ประกอบด้วย การจัดทำระบบฐานข้อมูลสินทรัพย์ของสถานศึกษา การจัดหาพัสดุ การกำหนดรูปแบบรายการหรือคุณลักษณะเฉพาะ และจัดซื้อจัดจ้าง การควบคุมดูแล บำรุงรักษา และจำหน่ายพัสดุ

พรชัย กาพันธ์ (2547, หน้า 42) กล่าวว่า การบริหารงบประมาณ มุ่งเน้นความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหาร มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ขอบข่ายการบริหารงบประมาณ ประกอบด้วย

1. การจัดทำและเสนอของงบประมาณ

- 1.1 การวิเคราะห์และพัฒนานโยบายทางการศึกษา

ดำเนินงาน

- 1.2 การจัดทำแผนกลยุทธ์หรือแผนพัฒนาการศึกษา
- 1.3 การวิเคราะห์ความเหมาะสม การเสนองบประมาณ
2. การจัดสรรงบประมาณ
 - 2.1 การจัดสรรงบประมาณในสถานศึกษา
 - 2.2 การเบิกจ่ายและการอนุมัติงบประมาณ
 - 2.3 การโอนเงินงบประมาณ
3. การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน
 - 3.1 การตรวจสอบการติดตามการใช้เงินและผลการดำเนินงาน
 - 3.2 การประเมินผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน
4. การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา
 - 4.1 การจัดทรัพยากร
 - 4.2 การระดมทรัพยากร
 - 4.3 การจัดหารายได้และผลประโยชน์
 - 4.4 กองทุนยืมเพื่อการศึกษา
 - 4.5 กองทุนสวัสดิการเพื่อการศึกษา
5. การบริหารการเงิน
 - 5.1 การเบิกเงินจากคลัง
 - 5.2 การรับเงิน
 - 5.3 การเก็บรักษาเงิน
 - 5.4 การจ่ายเงิน
 - 5.5 การนำส่งเงิน
 - 5.6 การกันเงินไว้เบิกเหลืออัมปี
6. การบริหารบัญชี
 - 6.1 การจัดทำบัญชีการเงิน
 - 6.2 การจัดทำรายงานทางการเงินและงบการเงิน
 - 6.3 การจัดทำและจัดหาแบบพิมพ์ บัญชี ทะเบียนและรายงาน
7. การบริหารพัสดุและสินทรัพย์
 - 7.1 การจัดทำระบบฐานข้อมูลสินทรัพย์ของสถานศึกษา
 - 7.2 การจัดหาพัสดุ
 - 7.3 การกำหนดรูปแบบรายการหรือคุณลักษณะเฉพาะและจัดซื้อ จัดจ้าง
 - 7.4 การควบคุมดูแล บำรุงรักษาและจำหน่ายพัสดุ

กล่าวโดยสรุป การบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษา มุ่งเน้นความเป็นอิสระ ในการบริหารจัดการให้มีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ และการใช้จ่ายงบประมาณที่ได้รับจัดสรรให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ โดยให้คณะกรรมการเข้ามามีส่วนรับรู้ ยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ให้มีการจัดทามลประโยชน์ จากทรัพย์สินของสถานศึกษา รวมทั้งจัดหารายได้จากบริการจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีต่อผู้เรียน

4.3 การบริหารงานบุคคล

สุวัฒน์ เงินดำ (2545, หน้า 53) ให้ความหมาย การบริหารงานบุคคล ว่าเป็นกระบวนการบริหารบุคคลเกี่ยวกับบุคคลขององค์กร ตั้งแต่การวางแผนกำลังคน การรับเข้าทำงาน การมอบหมาย และกำกับดูแลให้ทำงานได้ตามกำหนด การตอบแทนผลการทำงาน การประเมินและพัฒนา การควบคุมให้ประพฤติปฏิบัติตามระเบียบวินัย และการพ้นจากตำแหน่งหน้าที่การงาน

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 51) ให้ความหมาย การบริหารบุคคล หมายถึง กระบวนการดำเนินงานที่ผู้บริหารได้ใช้ศาสตร์และศิลป์ ในการพิจารณาบุคคลเพื่อสรรหาบรรจุ แต่งตั้ง ให้บุคคลที่มีความสามารถ มีความเหมาะสมเข้ามาทำงานในหน่วยงานและขณะปฏิบัติงานก็ได้มีการดำเนินการในการจัดทำประวัติการพัฒนาและการบำรุงรักษาบุคคล เพื่อให้บุคคลสามารถปฏิบัติงานได้เต็มตามความสามารถ มีขวัญและกำลังใจในการทำงาน รวมทั้งการให้ผู้ที่พ้นจากการงานสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้

กล่าวโดยสรุป การบริหารบุคคล เป็นการบริหารบุคลากรและบุคคลในสถานศึกษา เพื่อให้ได้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถมาปฏิบัติงาน มีความรับผิดชอบ รวมทั้งเพื่อประกอบการพิจารณาเลื่อนตำแหน่ง วางตัวบุคคลให้เหมาะสมกับหน้าที่การงานและการดูแลผลประโยชน์ของบุคลากรและความสำเร็จของงาน กล่าวคือ ความสำเร็จของการปฏิบัติงานจะขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ได้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับงาน และหน่วยงานก็จะมีประสิทธิภาพ

ไพบุลย์ เสียงก้อง และคณะ (2546, หน้า 51-56) กล่าวว่า การจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล สถานศึกษาจะต้องจัดการบริหารการศึกษาในด้านการบริหารงานบุคคล ดังนี้

1. วางแผนอัตรากำลัง และกำหนดตำแหน่ง ประกอบด้วย วิเคราะห์และวางแผนอัตรากำลัง การกำหนดตำแหน่งข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา การขอเลื่อนตำแหน่งและวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
2. การสรรหาเพื่อบรรจุแต่งตั้ง ประกอบด้วย การดำเนินการสรรหาเพื่อบรรจุบุคคลเข้ารับราชการเป็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ในสถานศึกษากรณีได้รับมอบอำนาจจาก อ.ก.ค.ศ.เขตพื้นที่การศึกษา การจ้างลูกจ้างประจำและลูกจ้างชั่วคราว

การแต่งตั้ง ย้าย โอนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา การบรรจุกลับเข้ารับราชการ การรักษาราชการแทนและรักษาการในตำแหน่ง

3. การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ประกอบด้วย การพัฒนาก่อนมอบหมายการปฏิบัติหน้าที่ การเลื่อนขั้นเงินเดือนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา การเพิ่มค่าจ้างลูกจ้างประจำ และลูกจ้างชั่วคราว การดำเนินการเกี่ยวกับบัญชีถือจ่ายเงินเดือน เงินวิทยฐานะและค่าตอบแทน งานทะเบียนประวัติ งานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ การขอมีบัตรประจำตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐ งานขอหนังสือรับรอง งานขออนุญาตให้ข้าราชการไปต่างประเทศ งานขออนุญาตลาอุปสมบท งานขอพระราชทานเพลิงศพ การลาศึกษาต่อ ยกย่องเชิดชูเกียรติและการจัดสวัสดิการ ดำเนินการตามกฎหมาย ระเบียบ หลักเกณฑ์และวิธีการที่เกี่ยวข้อง

4. วินัยและการรักษาวินัย ประกอบด้วย กรณีความผิดวินัยไม่ร้ายแรง กรณีความผิดวินัยร้ายแรง การอุทธรณ์ การร้องทุกข์ การเสริมสร้างและการป้องกันการกระทำผิดวินัย

5. งานออกจากราชการประกอบด้วย การลาออกจากราชการ การให้ออกจากราชการกรณีไม่พันทดลองปฏิบัติหน้าที่ การออกจากราชการกรณีขาดคุณสมบัติทั่วไป การให้ออกจากราชการไว้ก่อน การให้ออกจากราชการเพราะเหตุรับราชการนาน กรณีมีมลทินมัวหมอง กรณีรับโทษจำคุกโดยคำสั่งศาล

พรชัย กาพันธ์ (2547, หน้า 42-43) กล่าวว่า การบริหารงานบุคคล มีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารงานบุคคลโดยมีขอบข่ายภารกิจ ดังต่อไปนี้

1. งานวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง
2. งานสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง
3. งานเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ
4. งานวินัยและการรักษาวินัย
5. งานออกจากราชการ

กล่าวโดยสรุป การบริหารงานบุคคล ในสถานศึกษาเป็นภารกิจสำคัญ ที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาปฏิบัติงาน เพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา โดยให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อดำเนินการดำเนินงานบริหารบุคคลให้เกิดความคล่องตัว อิสระ ภายใต้กฎหมาย ระเบียบเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนา เพื่อให้บุคคลสามารถปฏิบัติงานได้เต็มความสามารถ มีขวัญกำลังใจในการทำงาน ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคง และก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งขอบข่ายของงานมีดังนี้

1. การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง
2. การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง

3. การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ

4. วินัยและการรักษาวินัย และการออกจากราชการ

4.4 การบริหารงานทั่วไป

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 64-72) กล่าวว่า การบริหารงานทั่วไป หมายถึง การจัดระบบบริหารองค์กร การให้บริการงานอื่นๆ เพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานคุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือ การประสานงาน ส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบโดยให้สถานศึกษามีการใช้ นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ตลอดจนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง องค์กรและชุมชน เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ไพบุลย์ เสียงก้อง และคณะ (2546, หน้า 64) ให้ความหมาย การบริหารทั่วไปว่าการบริหารที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กร ให้บริหารงานอื่นๆ บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนด โดยมีบทบาทหลักในการประสาน ส่งเสริม สนับสนุนและการอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบ

กล่าวโดยสรุป การบริหารงานทั่วไปหมายถึงการประสานงาน ส่งเสริม สนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้กับงานวิชาการ งานงบประมาณ งานบริหารบุคคล ให้เกิดการพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน

สุวัฒน์ เงินดำ (2545, หน้า 57 – 58) กล่าวว่าขอบข่ายความรับผิดชอบงานหลักตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ในด้านการบริหารงานทั่วไป มีดังนี้

1. การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
2. การประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา
3. การวางแผนการศึกษา
4. งานวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายและแผน
5. การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร
6. การพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงาน
7. งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
8. งานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
9. การดำเนินงานธุรการ ด้านการเงิน การคลัง บัญชีและพัสดุ
10. การอำนวยความสะดวกด้านบุคลากร
11. การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม
12. การจัดทำสำมะโนนักเรียน
13. การรับนักเรียน
14. การจัดตั้ง ยุบ รวมหรือเลิกสถานศึกษา

15. การอำนวยความสะดวกและประสานงานการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย

16. การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

17. การทัศนศึกษา

18. การส่งเสริมงานกิจการนักเรียน

19. การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา

20. การส่งเสริม สนับสนุนและประสานงานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงานและสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

21. งานประสานราชการกับส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น

22. งานกำกับดูแลสถานศึกษา

23. การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน

ขอบข่ายของการบริหารงานทั่วไปเป็นงานใหม่ที่รวมเอางานวิชาการ งานบุคคล และงานงบประมาณแบบปัจจุบันบางงาน มาบูรณาการวางแผนสนับสนุน และส่งเสริมที่จะพัฒนาให้สถานศึกษาใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงาน

พรชัย กาพันธ์ (2547, หน้า 43) กล่าวว่าการบริหารทั่วไปเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กร ให้การบริหารงานอื่น ๆ บรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ขอบข่ายภารกิจการบริหารทั่วไป ประกอบด้วย

1. การดำเนินงานธุรการ

2. งานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ

4. การประสานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา

5. การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร

6. งานเทคโนโลยีสารสนเทศ

7. การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และบริหาร

ทั่วไป

8. การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม

9. การจัดสำมะโนนักเรียน

10. การรับนักเรียน

11. การส่งเสริมประสานงานการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตาม

อัธยาศัย

12. การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

13. การส่งเสริมงานกิจการนักเรียน
14. การประชาสัมพันธ์การศึกษา
15. การส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา
16. งานประสานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่น
17. การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน
18. การบริการสาธารณะ
19. งานที่ไม่ได้ระบุไว้ในงานอื่นๆ

กล่าวโดยสรุปได้ว่าการบริหารทั่วไปเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการระบบการบริหารองค์กร ให้บริการบริหารงานกลุ่มอื่นๆ บรรลุตามมาตรฐาน คุณภาพ และเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสานงานส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการให้บริการทุกรูปแบบ มุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการบริหารการจัดการศึกษาเน้นผลสัมฤทธิ์งานกลุ่มงานเป็นหลัก เน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษามีคุณภาพทุกระดับ มีขอบข่ายงานสรุปได้คือ

1. การดำเนินงานธุรการ
2. งานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
4. การประสานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา
5. การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร
6. งานเทคโนโลยีสารสนเทศ
7. การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และบริหารทั่วไป
8. การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม
9. การจัดสำมะโนนักเรียน
10. การรับนักเรียน
11. การส่งเสริมประสานงานการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย
12. การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
13. การส่งเสริมงานกิจการนักเรียน
14. การประชาสัมพันธ์การศึกษา
15. การส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา
16. งานประสานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่น

17.การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน

18.การบริการสาธารณะ

19.งานที่ไม่ได้ระบุไว้ในงานอื่นๆ

กล่าวโดยสรุป คุณลักษณะด้านการบริหารงานสถานศึกษา การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความมั่นคง และความก้าวหน้าของชาติเพราะประชาชนส่วนใหญ่จบการศึกษาในระบบโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีคุณภาพก็หมายถึง ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศมีคุณภาพด้วย สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจึงเป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่สำคัญที่สุดโดยมีผู้บริหารสถานศึกษา ในฐานะดำรงตำแหน่งสูงสุดในการบริหารสถานศึกษา ตามภารกิจใน 4 งาน คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคลากร การบริหารงานงบประมาณ และการบริหารงานทั่วไป ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา จะทำงานเพียงลำพังคนเดียวย่อมไม่สามารถนำไปสู่ความสำเร็จได้ จำเป็นจะต้องได้รับความร่วมมือจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มามีส่วนร่วมในการบริหาร เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีส่วนร่วมในการบริหารงานต่างๆ ตามขอบข่ายงาน บริหารงานสถานศึกษาได้ คือ

1. วางแผนการบริหารงานสถานศึกษาโดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม
2. มอบหมายงานให้บุคลากรได้อย่างเหมาะสม
3. ควบคุม กำกับ ตรวจสอบ ดูแล การใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษาได้อย่าง

ถูกต้อง

4. ติดตามงาน จัดทำรายงานและสรุปผลการดำเนินงานต่อสาธารณชนและหน่วยงานที่สังกัด

5. ควบคุม กำกับ ติดตาม พัฒนาปรับปรุงงาน ตามภารกิจหลักของสถานศึกษา ทั้ง 4 งาน อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

6. บริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักการกระจายอำนาจ
7. บริหารงานโดยมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ
8. มีอิสระในการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา
9. ใช้ทรัพยากรในการบริหารงานได้อย่างคุ้มค่าเหมาะสม
10. มีความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการบริหารงานสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม
11. นำทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน
12. มีการวินิจฉัยสั่งการได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง
13. มีความสามารถในการสร้างและพัฒนาทีมงาน

5. ด้านทักษะการบริหาร

ความหมายของการบริหาร มีผู้ให้นิยามความหมายของการบริหารไว้หลายท่าน ดังต่อไปนี้

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2535, หน้า 21) กล่าวว่า การบริหาร คือ กิจกรรมต่างๆที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมกันดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลายอย่างร่วมกัน

วิจิตร ศรีस्थำน และทองอินทร์ วงศ์โสธร (2535, หน้า 19) ให้ความหมายว่า การบริหารเป็นกิจกรรมของกลุ่มบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือกันทำกิจการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันโดยใช้กระบวนการและทรัพยากรที่เหมาะสม

เกศนา พันทาเดช (2540, หน้า 29) กล่าวว่า การบริหาร คือ การใช้ศาสตร์และศิลป์หรือเป็นกระบวนการในการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่มาจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรที่ตั้งไว้ซึ่งกิจกรรมต่างๆ นั้น จากบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือกันจัดทำขึ้น

ดังนั้นกล่าวสรุปได้ว่า การบริหาร คือ การที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือกันทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ การบริหารงานใดๆ ก็ตาม หากผู้บริหารมีทักษะทางการบริหารแล้ว ก็จะนำพองค์กรไปสู่จุดมุ่งหมายที่องค์กรกำหนดไว้ ทั้งนี้ ได้มีผู้มีความรู้ได้อธิบายทักษะทางการบริหาร ไว้ดังนี้

วินัย เกษมเศรษฐ์ (2535, หน้า 47-56) กล่าวว่าผู้บริหารที่ดีมีความสามารถ ต้องมีความรู้และทักษะ ถ้ามีความรู้อย่างเดียวก็มีความสามารถได้แค่บอก หรือมีแค่ทักษะอย่างเดียวก็มีความสามารถได้แค่คนรับใช้ ดังนั้นผู้บริหารต้องมีความรู้และทักษะดังนี้ คือ

1. ทักษะทางเทคนิค (technical-managerial skills) คือทักษะทางด้านการเงิน การบัญชี การจัดหา การจัดซื้อจัดจ้าง งานบริหารงานบุคคล ระเบียบงานสารบรรณ และการจัดระบบงาน เป็นต้น

2. ทักษะในการครองคน (human-managerial skills) คือทักษะในการกระตุ้นหรือจูงใจ ให้ทำงานตามหน้าที่และความรับผิดชอบการติดต่อประสานงาน การแสดงสภาพผู้นำ การรู้จักประนีประนอม และการเสริมสร้างขวัญกำลังใจ เป็นต้น

3. ทักษะในการจัดการศึกษา (technical-educations skills) คือทักษะในการจัดการเรียน การสอนให้เกิดผลในทางปฏิบัติตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาของหลักสูตรและของวิชาการ ผู้บริหารจำต้องมีทักษะในการพัฒนาหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

4. ทักษะในการสร้างความคิด (speculative creative skills) คือทักษะในการคาดการณ์ล่วงหน้า ในลักษณะที่สามารถทำให้องค์กรปฏิบัติงานตามหน้าที่และความรับผิดชอบ ได้อย่างสมบูรณ์ และมีบริการที่สนองความต้องการได้

ทรงชัย สันติวงษ์ (2540, หน้า 28- 29) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารจะต้องมีทักษะ ที่พัฒนาและสร้างสะสมไว้ตลอดเวลา 5 อย่าง คือ

1. ทักษะด้านการตัดสินใจ คือ สามารถหาทางเลือกได้ดีกว่า โดยการหาทางเลือก การชั่งน้ำหนักเปรียบเทียบ และมีข้อมูลที่ตีมาใช้ประกอบการวิเคราะห์ก่อนการตัดสินใจทุกครั้ง

2. ทักษะด้านการวางแผน คือ เก่งคิดและมองการณ์ไกล เพื่อพัฒนางานระยะยาวที่เป็นแผนกลยุทธ์ สำหรับใช้กับอนาคตที่คาดคะเนไว้อย่างรอบคอบ ซึ่งจะเป็นทิศทางให้ทุกฝ่ายวางแผนปฏิบัติ และเดินตามได้อย่างสะดวก

3. ทักษะด้านการจัดองค์การ คือ รู้จักตัดสินใจแบ่งงานให้ใครทำ ทำกับใคร และทำอย่างไร เพื่อช่วยให้การจัดกลุ่มทีมงานมีประสิทธิภาพในการรองรับภารกิจการทำงานตามแผนได้อย่างดี

4. ทักษะด้านการแก้ไขปัญหา คือ สามารถติดตามพบสิ่งผิดปกติกจากแผน รวมทั้งทราบถึงสาเหตุการเบี่ยงเบนของแผน ตลอดจนปัญหาที่กำลังเกิดขึ้น ก็เข้าแก้ไขให้ลุล่วงไป โดยการรวบรวมข้อมูลจากหลายด้านมาประกอบการปรับปรุงแก้ไขด้วย

5. ทักษะด้านการสร้างทีมงาน คือ การรู้จักวิธีการสรรหานักบริหารมือดีไว้ในทีม เข้าใจถึงวิธีจัดบรรยากาศ การแก้ไขข้อขัดแย้ง การชักจูงให้เกิด การทำทลายการทำงานด้วยกำลังใจและความใฝ่ฝันที่แรงกล้า รวมทั้งให้เกิดความพร้อมที่จะเข้ามาร่วมรับผิดชอบในผลสำเร็จของตนเอง คือ การรู้จักใช้คน หรือใช้คนเป็นนั่นเอง

บุญมี เณรยอด (2546, หน้า 36-38) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (school-based management) ประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 15 ประการ

1. แสดงความคิดเห็นในการพัฒนางานของโรงเรียนเพื่อประโยชน์นักเรียนเป็นสำคัญ

2. คิดวิเคราะห์เพื่อแปลงแนวคิดให้เป็นการปฏิบัติที่ได้ผลตามที่คิด

3. ทำงานแบบประชาธิปไตย รับฟังความคิดเห็นจากผู้ร่วมงานทุกฝ่าย

4. กล้าที่จะตัดสินใจและเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนางาน

5. ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีในการทำงาน

6. สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนครู ผู้ปกครองและชุมชน

7. จัดการให้เพื่อนครูทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

8. ทำงานแบบรวมพลังเป็นทีมกับบุคลากรทุกฝ่าย

9. ส่งเสริมให้ครูทุกคนเข้าร่วมเสนอแนะรูปแบบการบริหารด้านวิชาการของโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียน

10. วางแผนบริหารงานให้เอื้อต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน ครูและผู้บริหาร

11. ส่งเสริมให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมรับรู้และดำเนินการจัดการทรัพยากรของโรงเรียน

12. เผยแพร่และนำผลการประเมินมาใช้ปรับปรุงแผนงานต่อไป

13. สนับสนุนครูทุกคนมีส่วนร่วมในการปรับปรุง และตรวจสอบระบบการเงินของโรงเรียน

เฉลิมชัย หาญกล้า (2548, หน้า 5) ได้กล่าวถึง หลักการบริหารงานของผู้บริหารที่ประสบผลสำเร็จได้ ตามหลักการบริหารงาน 14 ข้อ ของเฮนรี ฟาโย (Henry Fayol) กล่าว คือ

1. หลักแบ่งงานกันทำ (division of labour) ตามความถนัด หรือความชำนาญ
2. หลักเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในการบังคับบัญชา (authority) ควบคู่กับความรับผิดชอบ (responsibility)

3. หลักการเกี่ยวกับมีระเบียบวินัย (discipline)

4. หลักความเป็นเอกภาพในการบังคับบัญชา (unity of command)

5. หลักความเป็นเอกภาพในทิศทาง (unity of direction) ทุกกิจกรรมต้องมุ่งบรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การ

6. หลักผลประโยชน์ส่วนตัวเป็นรองผลประโยชน์ขององค์การ (subordination of individual interest to general interest)

7. หลักความยุติธรรมต่อทั้งนายจ้างและลูกจ้าง (remuneration)

8. หลักการรวมศูนย์อำนาจ (centralization) ผู้บริหารมีอำนาจในการตัดสินใจ

9. หลักสายการบังคับบัญชา (scalar chain) จากบนลงล่าง

10. หลักความเป็นระเบียบแบบแผน (order)

11. หลักความเสมอภาค (equity)

12. หลักความมั่นคงของบุคคล (stability of personnel)

13. หลักความคิดริเริ่มในการทำงาน (initiative)

14. หลักความจงรักภักดีต่อองค์การ (esprit de corps)

แคทซ์ (Katz, 1974, pp.90 - 120) ได้กล่าวถึง การศึกษาทักษะทางการบริหารว่าเป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับโดยทั่วไป ทักษะที่จำเป็นในการบริหารมี 3 ประการ คือ ทักษะด้านคตินิยม (conceptual skill) ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (human skill) และทักษะด้านเทคนิควิธีการ (technical skill)

1. ทักษะด้านคตินิยม (conceptual skill) หรือทักษะด้านโนคติ หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการเข้าใจหน่วยงานที่สังกัดในทุกลักษณะและขั้นตอนอย่างละเอียด สามารถมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานด้านต่างๆ ในองค์กรหรือหน่วยงานได้อย่างชัดเจน และการที่มีการเปลี่ยนแปลงในบางส่วนของหน่วยงานที่ตนสังกัดกับหน่วยงาน

อื่นๆในการบริหารกิจกรรมหลายอย่างที่ผู้บริหารต้องใช้ทักษะด้านนี้ เช่น การกำหนดนโยบาย การวางแผน การตัดสินใจ การประสานงาน และการแก้ปัญหาความขัดแย้ง

2. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (human skill) หมายถึง ความสามารถและความชำนาญของผู้บริหารในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพอัน ได้แก่ ความสามารถในการประสานงานกับผู้บังคับบัญชา เพื่อให้ได้รับการสนับสนุนและการยอมรับ ความสามารถในการประสานความร่วมมือจากผู้ร่วมงาน การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่ร่วมมือกับหน่วยงานของตนตลอดจนการสร้างภาพพจน์ที่ดีให้กับหน่วยงาน เพื่อให้เกิดความศรัทธา เชื่อถือและไว้วางใจ

3. ทักษะด้านเทคนิควิธีการ (technical skill) หมายถึง ความรู้ความเข้าใจ ความสามารถ และความชำนาญในการปฏิบัติงานเฉพาะด้าน โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับระเบียบวิธีการ กระบวนการ การดำเนินการ เครื่องมือ และเทคนิคที่สำคัญของงานนั้นๆ กิจกรรมที่ผู้บริหารต้องใช้ทักษะในด้านนี้ ได้แก่ การวางแผนงาน หรือโครงการ การติดต่อสื่อสาร ทักษะกระบวนการกลุ่ม การจัดการ หรือการอำนวยความสะดวก เป็นต้น

บาสเซท (Basset, 1996, หน้า 196) ได้ยืนยันความคิดที่ว่า ความล้มเหลวในการบริหารของตัวผู้บริหารนั้น ไม่ใช่เพราะว่าเขาเป็นคนเฉื่อยชา ขาดพลังผลักดันในการทำงาน แต่ความล้มเหลวนั้นเกิดจากการไม่มีรูปแบบแนวทางการบริหารงานที่ดีต่างหาก Basset เน้นว่าผู้บริหารจำเป็นต้องพัฒนาแนวทางการทำงาน ดังต่อไปนี้ คือ

1. ต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลแต่ละคนในที่ทำงาน
2. ความสัมพันธ์กับองค์กรเป็นสิ่งที่จะต้องคำนึงถึง
3. พยายามใช้เทคนิคการบริหารงานต่างๆกับการทำงาน
4. การแก้ไขปัญหาต่างๆที่ประสบอย่าละเลยทิ้งไป
5. จัดลำดับความสำคัญของปัญหา
6. จัดลำดับการใช้แรงจูงใจกับพฤติกรรมในลักษณะต่างๆกัน
7. สร้างบรรยากาศที่ดี นำทำงานขึ้นภายในหน่วยงาน
8. ควบคุมอารมณ์ ความรู้สึกของตนเองให้ได้ ตามความจำเป็น
9. แก้ไขข้อขัดแย้งต่างๆ
10. มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับกลุ่มต่างๆอย่างมีประสิทธิภาพ
11. สังเคราะห์รูปแบบการบริหาร โดยนำทักษะการทำงานๆ โดยนำมาประสมประสานกันในการบริหาร รวมทั้งความฉลาดรอบรู้ดี มนุษย์สัมพันธ์ดี ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมีความเป็นผู้นำ จึงทำให้งานบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีของนักวิชาการหลายท่าน เกี่ยวกับทักษะการบริหาร พอสรุปได้ว่า การบริหารงานนั้นต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ประกอบกับผู้บริหารจะต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มีมนุษยสัมพันธ์

บุคลิกลักษณะน่าเชื่อถือ รู้จักใช้เทคนิควิธีการในการปฏิบัติงาน แสวงหาและใช้ทรัพยากรในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม ผู้บริหารจึงควรมีทักษะการบริหาร สรุปได้คือ

1. มีวุฒิทางการศึกษาด้านการบริหารการศึกษาอย่างต่ำปริญญาตรี
2. มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งต่างๆได้ดี
3. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของรัฐ
4. มีความรู้ความสามารถที่จะนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา
5. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยทางการศึกษา
6. มีความสามารถในการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับผู้ร่วมงาน
7. มีความรู้ความสามารถในการบริหารงานบุคคล
8. มีความสามารถในการสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน
9. มีทักษะในการวางแผนงาน ทักษะกระบวนการกลุ่ม
10. มีความรู้ความสามารถในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับกลุ่มต่างๆอย่างมีประสิทธิภาพ

ประสิทธิภาพ

- 11.การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. องค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546 มาตรา 38 วรรคสองและวรรคสาม ประกอบกับกฎกระทรวงกำหนดจำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2546 ได้กำหนดแนวทางให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ มาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2546, หน้า 2-19)

1. จำนวนคณะกรรมการ
 - 1.1 สถานศึกษานขนาดเล็ก จำนวนนักเรียนไม่เกิน 300 คน ให้มีคณะกรรมการ จำนวน 9 คน
 - 1.2 สถานศึกษานขนาดใหญ่จำนวนนักเรียนเกิน 30 คนขึ้นไปให้มีคณะกรรมการ จำนวน 15 คน
2. องค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย
 - 2.1 กรรมการที่เป็นผู้แทนผู้ปกครอง จำนวน 1 คน
 - 2.2 กรรมการที่เป็นผู้แทนครู จำนวน 1 คน
 - 2.3 กรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กรชุมชน จำนวน 1 คน

- 2.4 กรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 1 คน
 - 2.5 กรรมการที่เป็นผู้แทนศิษย์เก่า จำนวน 1 คน
 - 2.6 กรรมการที่เป็นผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และหรือผู้แทนองค์กรศาสนาในพื้นที่
 - 1) สถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 1 รูป หรือ 1 คน
 - 2) สถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 2 รูป หรือ 2 คน
 - 2.7 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ต้องเป็นประธานคณะกรรมการ จำนวน 1 คน
 - 1) สถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 2 คน
 - 2) สถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 7 คน
 - 2.8 ผู้อำนวยการสถานศึกษา เป็นกรรมการและเลขานุการ
3. คุณสมบัติของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยผู้มีสิทธิได้รับการเสนอชื่อ

ต้องมีคุณสมบัติทั่วไป และคุณสมบัติเฉพาะ ดังนี้

- 3.1 คุณสมบัติทั่วไป
 - 1) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์
 - 2) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย
 - 3) ไม่เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
 - 4) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ
 - 5) ไม่เป็นคู่สัญญาตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือสถานศึกษาในเขตพื้นที่

ในกรณีผู้ได้รับการแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ใดมีลักษณะต้องห้ามตาม 5) ต้องออกจากการเป็นบุคคลซึ่งมีลักษณะต้องห้ามหรือแสดงหลักฐานให้เป็นที่เชื่อได้ว่าคนได้เลิกประกอบกิจการใดๆ อันมีลักษณะต้องห้ามดังกล่าวแล้วต่อผู้อำนวยการสถานศึกษา ภายใน 15 วัน นับแต่วันได้รับแต่งตั้ง หากมิได้ดำเนินการดังกล่าว ให้ถือว่าผู้นั้นไม่เคยได้รับการแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการหรือกรรมการ

3.2 คุณสมบัติเฉพาะ

- 1) ผู้แทนผู้ปกครอง เป็นผู้ปกครองตามทะเบียนนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษานั้น ไม่เป็นครู เจ้าหน้าที่หรือลูกจ้างของสถานศึกษาหรือที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีสัญญาจ้างกับสถานศึกษานั้น
- 2) ผู้แทนครู ต้องเป็นครูซึ่งทำหน้าที่หลักด้านการเรียนการสอน และการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีต่างๆ ในสถานศึกษานั้น
- 3) ผู้แทนองค์กรชุมชน เป็นสมาชิกขององค์กรของชุมชน หรือองค์กรที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีสมาชิกรวมตัวกันไม่น้อยกว่า 15 คน เพื่อดำเนินกิจการที่เป็นประโยชน์

ต่อสังคมและชุมชน โดยส่วนรวมอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี มีผลงานที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารับรอง และมีที่ตั้งแน่นอนอยู่ในท้องที่ตำบลหรือแขวงที่เป็นภูมิลำเนาของนักเรียนในสถานศึกษาหรือท้องที่ตำบลที่สถานศึกษาดังอยู่ ต้องไม่เป็นครู เจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างของสถานศึกษา หรือที่ปรึกษา หรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีสัญญาจ้างกับสถานศึกษานั้น

4) ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้บริหาร ข้าราชการ เจ้าพนักงาน หรือลูกจ้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือบุคคลอื่นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมอบหมาย ต้องมี บัตรประจำตัว เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือหนังสือรับรองที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นั้น ๆ

5) ผู้แทนศิษย์เก่า เป็นผู้เคยศึกษาหรือสำเร็จการศึกษาจากสถาบันนั้น ไม่เป็นครู หรือเจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างของสถานศึกษา หรือที่ปรึกษา หรือผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีสัญญาจ้างกับสถานศึกษานั้น

6) ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์หรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นที่ทางราชการรับรองในพื้นที่ ได้แก่ พระภิกษุสงฆ์ หรือผู้นำถือศาสนาที่ทางราชการรับรอง

7) ผู้ทรงคุณวุฒิ ไม่เป็นกรรมการสถานศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาเกินกว่า 3 แห่งในเวลาเดียวกัน ไม่เป็นครู เจ้าหน้าที่หรือลูกจ้างหรือที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีสัญญาจ้างกับสถานศึกษานั้น

4. ขั้นตอนการสรรหาและการเลือกคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.1 ผู้อำนวยการสถานศึกษาประกาศการสรรหาและเลือกคณะกรรมการ

4.2 สถานศึกษาเปิดรับสมัครหรือรับการเสนอชื่อเข้ารับการเลือกเป็นกรรมการแต่ละประเภท

4.3 สถานศึกษาตรวจคุณสมบัติของผู้สมัคร หรือผู้ได้รับการเสนอชื่อ

4.4 สถานศึกษาประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิเข้ารับการเลือก เป็นกรรมการแต่ละประเภท

4.5 สถานศึกษาดำเนินการ ให้ผู้มีสิทธิเข้ารับการเลือกเป็นกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่ละประเภทเลือกกันเอง ให้เหลือตามจำนวนที่กำหนด

ในกรณีไม่มีองค์กรชุมชนในท้องที่ ตำบลหรือแขวงที่เป็นภูมิลำเนาของนักเรียนในสถานศึกษา หรือตำบลที่สถานศึกษาดังอยู่ หรือมีแต่ไม่เสนอชื่อผู้แทนเข้ารับการเลือกเป็นกรรมการ ให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาสรรหาผู้แทนองค์กรชุมชน ในท้องที่ตำบล ใกล้เคียงกับสถานศึกษา หรือในท้องที่ตำบลของเขตพื้นที่การศึกษาใกล้เคียง เป็นกรรมการผู้แทนองค์กรชุมชนในสถานศึกษานั้น

สถานศึกษาที่มีสภาพ และลักษณะการปฏิบัติงานแตกต่างจาก สถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยทั่วไป ซึ่งไม่สามารถแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาได้ครบองค์ประกอบตาม

กฎกระทรวงนี้ การกำหนดองค์ประกอบ อำนาจหน้าที่ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหาและจำนวน กรรมการในแต่ละลักษณะและประเภทของสถานศึกษาให้เป็นไปตามระเบียบของคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน

ให้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาโดยความเห็นชอบของ คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา เป็นผู้มีอำนาจในการประกาศให้สถานศึกษาใดเป็นสถานศึกษา ที่มีสภาพ และลักษณะการปฏิบัติงานแตกต่างจากสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยทั่วไป

4.6 สถานศึกษาดำเนินการสรรหาและเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

4.7 สถานศึกษาดำเนินการให้กรรมการ ร่วมกันเลือกผู้ทรงคุณวุฒิเป็นประธาน

4.8 ผู้อำนวยการสถานศึกษาเสนอรายชื่อ ผู้ที่ได้รับการสรรหาต่อผู้อำนวยการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อพิจารณาแต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการ

4.9 ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา ประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษา การดำเนินการสรรหาเลือกประธานกรรมการและกรรมการ เพื่อเสนอผู้อำนวยการสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาแต่งตั้ง ต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 90 วัน

5. ขั้นตอนและวิธีการสรรหากรรมการแทนตำแหน่งที่ว่าง

5.1 วาระการดำรงตำแหน่งของประธานกรรมการ และกรรมการในคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี และอาจได้รับการแต่งตั้งอีก แต่จะดำรงตำแหน่งเกิน 2 วาระติดต่อกันไม่ได้

5.2 ประธานกรรมการและกรรมการ ในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้รับการสรรหา และแต่งตั้งแทนตำแหน่งว่างก่อนถึงวาระ ให้อยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่ เหลืออยู่ของประธานกรรมการหรือกรรมการซึ่งตนแทน

5.3 ในวาระเริ่มแรก ให้ดำเนินการสรรหา และเลือกประธานกรรมการและ กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้แล้วเสร็จภายใน 90 วัน นับแต่กฎกระทรวงใช้บังคับ

5.4 กรณีประธานกรรมการ และกรรมการพ้นจากตำแหน่งตามวาระให้ ดำเนินการสรรหาเลือก และแต่งตั้งกรรมการชุดใหม่ ภายใน 90 วันก่อนครบวาระ

5.5 กรณีประธานกรรมการและกรรมการ พ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระให้ ดำเนินการสรรหาเลือก และแต่งตั้งประธานกรรมการหรือกรรมการแทนภายใน 90 วัน เว้น แต่วาระของกรรมการเหลืออยู่ไม่ถึง 180 วัน จะไม่ดำเนินการก็ได้ และให้ผู้ซึ่งได้รับการ แต่งตั้งแทนอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นหน่วยงานทางการศึกษา ที่เห็นความสำคัญของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีบทบาท ในการจัดการศึกษามากขึ้น นับตั้งแต่ครั้งที่เป็นการศึกษาประชาบาลก็มีคณะกรรมการตำบลเป็น ผู้จัดการศึกษาในโรงเรียน ต่อมามีการประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2543 พร้อมทั้งมีการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จนถึงปัจจุบันได้มีการประกาศในกฎกระทรวง กำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 ใหม่ โดยให้มืองค์ประกอบของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น และการจัดการศึกษา ที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน จึงนับจะมีความสำคัญมากขึ้นตามลำดับ

2. ความสำคัญของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, หน้า 19-20) กล่าวว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นองค์คณะบุคคลที่ทำงานร่วมกับสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษามีความเข้มแข็ง สามารถบริหารจัดการด้วยตนเองได้ตามกรอบที่กฎหมายกำหนด ดังนั้นความหลากหลายของบุคคลที่เข้ามาร่วมเป็นคณะกรรมการ จึงเอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพ การศึกษา ที่ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในด้านต่างๆ บุคคลที่ได้รับการคัดเลือกเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจึงมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา ดังนี้

1. ผู้แทนผู้ปกครอง เป็นผู้สะท้อนปัญหาและความต้องการด้านคุณภาพทางการศึกษาและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนในหน้าที่คาดหวังและสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นร่วมกับคณะครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครองและชุมชนในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน
2. ผู้แทนครู เป็นผู้ที่มีความชำนาญในสายวิชาชีพครูมีความสำคัญต่อการนำเสนอ ข้อมูลด้านกระบวนการเรียนรู้ ปัญหา และความต้องการสนับสนุน ช่วยเหลือ รวมทั้งรายงานผล การจัดการศึกษา
3. ผู้แทนองค์กรชุมชน เป็นผู้สะท้อนสภาพของปัญหาและความต้องการในการ พัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นสมาชิกส่วนหนึ่งของชุมชน และให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาในด้านภูมิ ปัญญาท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้
4. ผู้แทนองค์กรปกครองท้องถิ่น เป็นผู้สะท้อนสภาพปัญหาและความต้องการที่ ครอบคลุมทั้งเขตพื้นที่บริการของสถานศึกษาและมีความสำคัญต่อสถานศึกษาอย่างยิ่งในเรื่อง การขอรับการสนับสนุนด้านงบประมาณ ทรัพยากรทางการศึกษา และเชื่อมโยงแผนพัฒนา การศึกษากับแผนพัฒนาท้องถิ่น
5. ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา เป็นผู้สะท้อนภาพของความรัก ความศรัทธา ความภูมิใจต่อสถาบันการศึกษาที่ตนได้รับการศึกษา ช่วยจรรโลงคุณค่าของสถาบันไปสู่ศิษย์ รุ่นหลังให้ประสบความสำเร็จในการศึกษาเช่นกัน
6. ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และหรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ เป็นผู้นำเสนอ และเติมเต็มข้อมูลด้านคุณธรรม จริยธรรมตามหลักธรรมของศาสนาซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการ จัดการเรียนการสอนให้นักเรียนเป็นคนดีของสังคม

7. ผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ในด้านต่างๆที่จะช่วยเสริมให้สถานศึกษาจัดการศึกษาได้ครอบคลุมในทุกด้านอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งและมีการพัฒนาที่ยั่งยืน

8. ผู้บริหารสถานศึกษา ในฐานะกรรมการและเลขานุการซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของสถานศึกษา เป็นบุคคลสำคัญที่จะสะท้อนภาพของการบริหารการจัดการศึกษา ผู้ช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา สร้างแรงจูงใจ กระตุ้นการทำงาน ทบทวนรายงาน สะท้อนความคิด เปิดโอกาสให้ผู้แทนแต่ละกลุ่มได้แสดงบทบาทอย่างเต็มที่ จัดการประชุม บันทึกรายการประชุม รายงานการประชุมและสนับสนุนด้านอุปกรณ์ ห้องประชุม วัสดุใช้สอย ฯลฯ รวมทั้งการพิจารณานำมติข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากที่ประชุมไปสู่การปฏิบัติ

ดังนั้นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นองค์คณะบุคคลในการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม จึงต้องอาศัยผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในสาขาหลากหลายและเข้าใจการศึกษา มีความมุ่งมั่น มีเวลาที่จะอุทิศแรงกายแรงใจพัฒนาสถานศึกษาของชุมชนให้มีคุณภาพ และได้มาตรฐานตามที่ชุมชน สังคม และประเทศชาติต้องการ ซึ่งจะส่งผลให้ชุมชนสังคมเข้มแข็ง และประเทศชาติก้าวหน้า

3. บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, หน้า 9-10) กล่าวว่า สถานศึกษาเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้บรรลุตามความมุ่งหมายของการปฏิรูปการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง จึงกำหนดให้มีคณะกรรมการซึ่งเป็นองค์คณะบุคคลทำหน้าที่กำกับ และส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษาให้เป็นไปตามนโยบาย ตามมาตรฐานในการจัดการศึกษา ทั้งนี้การดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จนั้น สถานศึกษาและคณะกรรมการต้องเข้าใจบทบาทหน้าที่ของกันและกัน ควรมีรูปแบบ วิธีการทำงานที่ประสานสอดคล้องกันโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาการศึกษาให้บรรลุตามผลที่ร่วมกันกำหนดขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ สถานศึกษามีบทบาทหน้าที่ดังนี้

1. จัดทำนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนของกระทรวงศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ตลอดจนบริบทและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น
2. จัดตั้งงบประมาณ และรับผิดชอบการใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษา
3. พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และความต้องการของนักเรียน ชุมชนและท้องถิ่น
4. จัดการเรียนการสอน สภาพแวดล้อม บรรยากาศการเรียนการสอนที่เหมาะสม และส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตลอดจนปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

5. ออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศและแนวปฏิบัติต่างๆตามที่กฎหมายกำหนด
6. กำกับ ติดตาม ประเมินผลงานตามแผนงาน โครงการและประเมินการปฏิบัติงาน ตลอดจนการพิจารณาความดีความชอบ การพัฒนาและการดำเนินการทางวินัยกับครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด
7. ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา รวมทั้งปกครองดูแล บำรุงรักษา ใช้และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา
8. จัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ความร่วมมือในการประเมินคุณภาพการศึกษาจากหน่วยงานภายนอกสถานศึกษา รวมทั้งรายงานผลการประเมินต่อคณะกรรมการสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
9. ส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชน และสร้างความสัมพันธ์กับสถานศึกษาและสถาบันอื่นในชุมชน และท้องถิ่น
10. ปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องกับกิจการภายในสถานศึกษาหรือตามที่ได้รับมอบหมายและตามที่กฎหมายกำหนด

4. อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, หน้า 10-11) ได้สรุปอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ดังนี้

1. กำกับการดำเนินการของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับกฎหมาย กฎระเบียบ ประกาศ คำสั่ง และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น
2. ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการด้านต่างๆของสถานศึกษา
3. มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาตามที่กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการและบุคลากรทางการศึกษากำหนด
4. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
5. ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษากับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, หน้า 11) ได้กล่าวถึงอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อาจแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ คือ (1) กำกับ (2) ส่งเสริม สนับสนุน และ (3) มีอำนาจอื่นตามที่กฎหมาย กฎระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด ซึ่งมีกรอบในการดำเนินงาน ดังนี้

1. อำนาจหน้าที่ในการกำกับ หมายถึง การกำกับให้สถานศึกษาดำเนินงานด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ให้สอดคล้องกับกฎหมาย กฎ

ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแลการดำเนินงานของสถานศึกษา หลายคนเปรียบเทียบว่าทำหน้าที่คล้ายกรรมการกำกับเส้น (lineman) ในกีฬาฟุตบอล คือ กรรมการกำกับเส้นไม่ใช่ผู้ตัดสิน และไม่ใช่ตัวนักกีฬาฟุตบอลในสนาม ไม่มีสิทธิเป่านกหวีด ไม่มีสิทธิเตะฟุตบอลในขณะที่มีการแข่งขัน เพราะคนมีสิทธิเป่านกหวีดคือกรรมการตัดสิน (referee) คนมีสิทธิเตะฟุตบอล คือ นักกีฬาทั้งสองทีม ส่วนกรรมการกำกับเส้น มีสิทธิและหน้าที่ในการยกธงเมื่อผู้เล่นไม่ปฏิบัติตามกติกา เมื่อกรรมการกำกับเส้นยกธง กรรมการตัดสินก็จะเป่านกหวีดยุติการแข่งขันชั่วคราวก่อนเริ่มเล่นใหม่ ซึ่งบทบาทนี้คณะกรรมการสถานศึกษาต้องคอยกำกับสถานศึกษา โดยติดตามการปฏิบัติงานของสถานศึกษารวมทั้งให้ความเห็น ให้ข้อเสนอแนะและคำปรึกษา เพื่อให้สถานศึกษาดำเนินการให้เป็นไปตามกติกา ได้แก่ กฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง และนโยบายของกระทรวงศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และของสถานศึกษาเอง หากสถานศึกษาดำเนินการไม่สอดคล้อง หรือไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง และนโยบายดังกล่าว คณะกรรมการสถานศึกษาต้องแจ้งให้สถานศึกษาดำเนินการ หากสถานศึกษายังไม่ดำเนินการคณะกรรมการต้องเสนอความเห็นไปยังกรรมการตัดสิน (เป่านกหวีด) ซึ่งได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเมื่อพิจารณาสั่งการหรือแจ้งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสั่งการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป

2. อำนาจในการส่งเสริมและสนับสนุนกิจการของสถานศึกษาเพื่อให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งบริหารงานอย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ สามารถให้บริการการศึกษาแก่เยาวชนและประชาชนได้อย่างกว้างขวางทั่วถึง และจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ ศรัทธา เชื่อถือ ของประชาชน ชุมชน และท้องถิ่น

3. อำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคล สำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษา อำนาจหน้าที่ในส่วนนี้ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษากำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

6. **แนวทางการปฏิบัติงานร่วมกันของสถานศึกษากับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**

สำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, หน้า 24-25) กล่าวว่า ใน การปฏิบัติหน้าที่ของสถานศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษา ควรมีการทำความเข้าใจตั้งแต่เริ่มแรกของการทำงานร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อให้ทั้งสองฝ่ายได้เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา คือ “ผู้เชื่อมโยง” ระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในฐานะกรรมการและเลขานุการ กับสถานศึกษาในฐานะผู้บริหารสถานศึกษา ดังนั้น

ผู้บริหารจึงเป็นผู้ประสานการดำเนินงานต่าง ๆ โดยคำนึงถึงข้อคิด ความเห็น และมติของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรเข้าใจบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ กำกับ และส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา และปฏิบัติตาม บทบาทหน้าที่ที่กำหนดไว้ หากมีข้อเสนอแนะใดๆ ควรนำเสนอในที่ประชุมคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แล้วสรุปผลเป็นมติที่ชัดเจน ซึ่งเมื่อได้มติแล้วประธานก็จะมอบให้ ผู้บริหารสถานศึกษาไปสู่การพิจารณาดำเนินการของสถานศึกษา

สำหรับบทบาทในการ “กำกับ” ควรเป็นการติดตามการปฏิบัติงานตามสถานศึกษา ได้ทำแผนดำเนินงานให้สอดคล้องกับกฎหมาย และแนวนโยบายของหน่วยเหนือหรือตามมติที่ กำหนดร่วมกัน โดยไม่ควรกำกับการทำงานของผู้บริหาร ครู อาจารย์ คือ ไม่แสดงบทบาทเป็น ผู้บังคับบัญชาเสียเอง

ในการรับทราบผลการดำเนินการ ควรดูเป็นภาพรวมของสถานศึกษาว่าผลการ ดำเนินกิจการ ทั้งระหว่างดำเนินการ สิ้นปีงบประมาณ และสิ้นปีการศึกษา เพื่อนำไปสู่การ พิจารณาปรับปรุง พัฒนากิจการของสถานศึกษาให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ยิ่งขึ้น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จะต้อง “ไม่สั่งการ” ทั้งโดยตรงและโดยอ้อมไปยัง บุคคลอื่น ได้แก่ครู หรือบุคลากรในสถานศึกษา เพราะอำนาจการสั่งการเป็นของผู้บริหาร สถานศึกษา ที่จะรับผิดชอบการนำข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะและมติของคณะกรรมการ สถานศึกษาไปสู่การปฏิบัติ

สรุปจากบทบาทหน้าที่ของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่กล่าวมาข้างต้น เป็นภาพรวมของการทำงานที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชน ตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ตามเจตนารมณ์ของระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ที่เน้นการให้สังคมเข้ามามีส่วนร่วมกับ สถานศึกษาในการพัฒนาการบริหารจัดการการศึกษาของชุมชนเพื่อจะได้ปฏิบัติงานตาม บทบาทหน้าที่ได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพต่อการบริหารงานในสถานศึกษาในฐานะที่เป็น เจ้าของโรงเรียนอย่างแท้จริง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยภายในประเทศ

ลัทธิต ยศปัญญา (2533, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ตามทัศนะของครู อาจารย์ในจังหวัด พังงา ผลการวิจัยพบว่า 1) ความต้องการของครูต่อคุณลักษณะที่คาดหวังของผู้บริหารโรงเรียน มัธยมศึกษา สังกัดเดียวกันอยู่ในระดับ มากที่สุด 2) ความต้องการของครูอาจารย์ต่อคุณลักษณะที่ คาดหวังของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดเดียวกัน จัดลำดับ คือ ด้านคุณธรรม ด้าน

ความรู้ความสามารถทางการบริหาร ด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านส่วนตัวและครอบครัว 3) ผลการเปรียบเทียบความต้องการของครูอาจารย์ต่อคุณลักษณะ ที่คาดหวังของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดเดียวกันพบว่า ครูอาจารย์ที่มีเพศต่างกันมีความต้องการคุณลักษณะที่คาดหวังของผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 5 ด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ครูอาจารย์ที่มีวัยวุฒิต่างกันมีความต้องการต่อคุณลักษณะที่คาดหวังของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาด้านมนุษยสัมพันธ์และด้านความรู้ความสามารถทางการบริหาร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคุณลักษณะอื่นๆไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และครูอาจารย์ที่มีประสบการณ์ต่างกันมีความต้องการคุณลักษณะที่คาดหวังของผู้บริหารโรงเรียนด้านคุณธรรมและด้านมนุษยสัมพันธ์ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ประพนธ์ ไพลดำ (2537 , หน้า 73-75) ได้ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามทัศนะของครูและกรรมการการศึกษาของโรงเรียนในจังหวัดปราจีนบุรี โดยทำการศึกษาคูณลักษณะ 4 ด้าน ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณลักษณะด้านการเป็นผู้นำ ทั้งครูและกรรมการการศึกษาของโรงเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้บริหารมีความรับผิดชอบสูง ซื่อสัตย์สุจริต มีเหตุผลสุขุมรอบคอบ มองการณ์ไกล มีความเชื่อมั่นในตนเอง 2) ด้านความรอบรู้เกี่ยวกับงานในหน้าที่ ทั้งครูและกรรมการการศึกษาของโรงเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อเช่นกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารมีความสามารถด้านบริหารบุคคล เป็นผู้รู้หลักการบริหาร มีประสบการณ์ในการบริหาร 3) ด้านบุคลิกภาพ ทั้งครูและกรรมการการศึกษาของโรงเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารมีความสามารถด้านบริหารบุคคล เป็นผู้รู้หลักการบริหาร มีประสบการณ์ในการบริหาร 3) ด้านบุคลิกภาพ ทั้งครูและกรรมการการศึกษาของโรงเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหาร มีบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ดี เข้ากับสังคมและชุมชนได้ มีน้ำใจไมตรีและให้ความอบอุ่นกับผู้ใต้บังคับบัญชา และมีสุขภาพจิตดี 4) ด้านความสามารถในด้านการบริหาร ทั้งครูและ กรรมการการศึกษาของโรงเรียน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้บริหารมีความสามารถในการแก้ปัญหาสูง มีความรู้ความเข้าใจในนโยบายและวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน เมื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะทั้ง 4 ด้าน พบว่า ด้านความเป็นผู้นำมีความแตกต่างกัน ส่วนด้านอื่นๆและโดยส่วนรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จักรพรรดิ วัฒนา (2538, หน้า 127-139) ทำการวิจัยเพื่อสืบค้นหาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของศึกษาธิการจังหวัดในทศวรรษหน้า (คริสต์ศักราช 1995 – 2005) โดยศึกษาคูณลักษณะ 4 ด้าน คือ ด้านบุคลิกภาพ ด้านภาวะผู้นำ ด้านทักษะการบริหาร และด้านวิชาชีพ ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ เป็นด้านที่ศึกษาธิการจังหวัดและผู้เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นด้วยกับผู้ทรงคุณวุฒิสูงเป็นอันดับแรก รองลงไปได้แก่คุณลักษณะด้านภาวะผู้นำ คุณลักษณะด้านทักษะทางการบริหาร และคุณลักษณะด้านวิชาชีพ ตามลำดับ 1)คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ ได้แก่เป็นคนทันสมัย เป็นคนมีเกียรติมีอำนาจ เป็นนักประชาธิปไตย เป็นคน

เสียสละ มีความมุ่งมั่นต่อความสำเร็จ และรับผิดชอบต่อหน้าที่ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความเป็นมิตร มีความจริงใจ เป็นคนหนักแน่น มีหลักการและเหตุผลเป็นคนยอมรับการเปลี่ยนแปลง เป็นคนสุภาพอ่อนโยน มีความยืดหยุ่นและปรับตัวได้ดี เป็นผู้มีความรู้กว้างขวาง เป็นผู้มีความมั่นใจสูง และเป็นตัวของตัวเอง 2) คุณลักษณะด้านภาวะผู้นำ ได้แก่ ความสามารถในการตัดสินใจ เป็นผู้มีความรับผิดชอบ มีความสามารถในการจูงใจคน ความสามารถในการสร้างและพัฒนาทีมงานความสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ความสามารถในการติดต่อสื่อสาร ความสามารถในการปกครอง บังคับบัญชา สามารถแสวงหาบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงาน ความสามารถในการกระจายอำนาจและมอบหมายงาน ความสามารถในการแสดงบทบาท ผู้นำตามสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม และความสามารถในการชี้แนะและแนะแนวทางการดำเนินงาน 3) คุณลักษณะด้านทักษะทางการบริหาร ได้แก่ ทักษะในการแสวงหาข้อมูลและความรู้ใหม่ๆ ความสามารถในการมองการณ์ไกล ทักษะในการนำเครื่องมือ เครื่องใช้และเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการปฏิบัติงาน ทักษะในการดำเนินงานให้มีข้อมูลใช้ในการปฏิบัติงาน ทักษะในการแก้ปัญหาและขจัดข้อขัดแย้ง ทักษะในการประสานงาน ทักษะในการใช้ภาษาไทย ทักษะใช้เชิงความคิดริเริ่มพัฒนาและปรับปรุงงาน ทักษะในการวิเคราะห์สังเคราะห์ ทักษะในการดำเนินการประชุม ทักษะในการนำหลักการและทฤษฎีทางวิชาการมาประยุกต์ใช้ ทักษะในการประชาสัมพันธ์ วัฏวิธีการและสามารถหาทางที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จ ความสามารถในการเลือกวิธีการที่จะทำให้เกิดการพัฒนา และเกิดผลประโยชน์ต่อส่วนรวม ความสามารถในการส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการปฏิบัติงาน ทักษะในการวางแผนยุทธศาสตร์ ความสามารถในการปฏิบัติงานด้วยตนเอง ให้ประสบความสำเร็จได้ ทักษะในการใช้ภาษาอังกฤษและทักษะในการใช้ภาษาถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน 4) คุณลักษณะด้านวิชาชีพ ได้แก่ ความมีเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน ความเป็นผู้นำทางการศึกษา ความเป็นผู้มีคุณธรรมอย่างลึกซึ้งทางด้านการศึกษา การศาสนาและวัฒนธรรมความเป็นผู้มีประสบการณ์ทางด้านการบริหาร ความเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการจัดองค์การ การดำเนินงานตามกระบวนการบริหารและพัฒนางาน เป็นนักบริหารการศึกษาระดับสูง เทียบเท่ารองอธิบดี เป็นนักบริหารและนักจัดการที่สามารถบริหารงานได้อย่างกว้างขวาง เป็นผู้ได้รับการเลือกสรรและฝึกอบรมเป็นนักบริหารการศึกษา เป็นผู้มีความรู้และความสามารถในการนิเทศการศึกษา เป็นผู้มีควมรอบรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นที่ตนปฏิบัติงาน เป็นผู้มีการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโทและมีคุณวุฒิทางการบริหารการศึกษา เป็นผู้ได้รับการสรรหาจากบุคคลที่เหมาะสมในจังหวัด เป็นสมาชิกสมาคม วิชาชีพทางการศึกษา และเป็นผู้มีประสบการณ์ทางการสอน ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

สิริวรรณ จันทรมล (2540, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพฤติกรรมการทำงานเป็นทีมของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีผลงานทางวิชาการแตกต่างกัน เขตการศึกษา 1 ซึ่งได้ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 380 คน ที่มีทั้งครู ครูใหญ่ หัวหน้าหมวดและผู้บริหาร โดยใช้แบบสอบถามเป็น

หลัก พบว่าพฤติกรรมการทำงานเป็นทีม ของทีมงานฝ่ายวิชาการมีผลการปฏิบัติงานดี จะมีความแตกต่างจากทีมงานของฝ่ายวิชาการที่มีผลการปฏิบัติงานต่ำอยู่ 3 ด้าน คือ ด้านผู้นำทีม ด้านองค์ประกอบของสมาชิกและด้านกระบวนการทำงานเป็นทีมส่วนด้านที่ไม่มีความแตกต่างกัน คือ ด้านโครงสร้างการทำงานเป็นทีม

สุนีย์ บุญทิม (2542, หน้า 38) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยม ในช่วงปฏิรูปการศึกษา (พุทธศักราชการ 2539 – 2550) ตามความคาดหวังของผู้บริหารและครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 พบว่าผู้บริหารและครูมีความคาดหวังว่า ผู้บริหารโรงเรียนควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานวิชาชีพผู้บริหารโรงเรียน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกระจายอำนาจทางการศึกษา คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ พบว่าผู้บริหารโรงเรียนต้องมีการปรับปรุงพัฒนาตนเอง เพื่อแสดงความรับผิดชอบต่องานภารกิจใหม่อย่างเหมาะสมมีประสิทธิภาพ และต้องเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต มีคุณธรรมสูง มีความกระตือรือร้นตื่นตัวอยู่ตลอดเวลาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สำคัญในแต่ละด้านเกี่ยวข้อง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีภาวะผู้นำในการบริหารองค์กรเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมาย จะต้องเป็นผู้ที่มีภาระหน้าที่ที่จะก่อให้เกิดความร่วมมืออย่างดีระหว่างสมาชิกฝ่ายต่าง ๆ ขององค์กร ผู้บริหารที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์จะต้องมีคุณธรรมจริยธรรม เพื่อจะได้พัฒนาการจัดการศึกษาการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี จะเน้นความสำคัญของมรดกไทยเพื่อให้มีโอกาสได้ศึกษาให้เหมาะสมกับระดับและวัยของนักเรียนตลอดจนท้องถิ่นที่สถานศึกษาตั้งอยู่ ผู้บริหารสถานศึกษามีคุณธรรม จริยธรรม ย่อมเป็นที่เคารพศรัทธาของศิษย์และผู้ได้บังคับบัญชายิ่งขึ้น เพราะนั่นคือการใช้ความรู้-สติปัญญาในการบริหารจัดการระบบทั้งหมดของสถานศึกษา และยังสภาวะทุกอย่างที่ประกอบขึ้นเป็นตัวบุคคลรวมทั้งคุณสมบัติหรือคุณลักษณะทางจิตใจที่เป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมของบุคคลในสถานการณต่างๆ นักบริหารที่มีบุคลิกภาพดีจะได้เปรียบผู้อื่นหลายประการ ไม่ว่าจะได้รับความนิยมชมชอบผู้คนนิยมรักใคร่ชอบพอ คนที่มีกิริยามารยาทดี วางตัวดี พุดจาดี น้ำใจงาม อยู่ที่ใดคนก็รักหากเป็นผู้นำก็จะได้รับการพัฒนานำไปสู่ความสำเร็จ และก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และสามารถปรับตัวได้ดีต่อสถานการณต่างๆ ผู้ที่มีบุคลิกภาพดี จะปรับตัวได้ดีและแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตลอดเวลา รวมทั้งทักษะการบริหารงานนั้น ต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ให้เหมาะสมกับสถานการณได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม ประกอบกับผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีมนุษยสัมพันธ์ บุคลิกลักษณะน่าเชื่อถือ รู้จักใช้เทคนิควิธีการในการปฏิบัติงานแสวงหาและใช้ทรัพยากรในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม

กิตติ จารุเฉลิมรัตน์ (2545, บทคัดย่อ) การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบระหว่างคุณลักษณะที่เป็นจริงและที่พึงประสงค์ของผู้ฝึกสอนกีฬา

นาสเกดบอลตามการรับรู้ของนักบาสเกตบอลระดับเยาวชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักกีฬาบาสเกตบอลระดับเยาวชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 289 คน เป็นผู้ตอบแบบสอบถามการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม โดยการนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for window version 9.0 เพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณลักษณะที่เป็นจริงของผู้ฝึกสอนกีฬาบาสเกตบอล ตามการรับรู้ของนักกีฬาบาสเกตบอลระดับเยาวชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมอยู่ในระดับมาก สำหรับในรายด้าน คือ ด้านบุคลิกภาพของผู้ฝึกสอน ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรู้ความสามารถในการฝึกสอน ด้านความสามารถในการจัดการ อยู่ในระดับมากเช่นกัน 2) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ฝึกสอนกีฬาบาสเกตบอล ตามการรับรู้ของนักกีฬาบาสเกตบอลระดับเยาวชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมอยู่ในระดับมาก สำหรับในรายด้าน คือ ด้านความรู้ความสามารถในการฝึกสอน ด้านบุคลิกภาพของผู้ฝึกสอน ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านความสามารถในการจัดการ อยู่ในระดับมากเช่นกัน 3) คุณลักษณะที่เป็นจริงและที่พึงประสงค์ของผู้ฝึกสอนกีฬาบาสเกตบอล ตามการรับรู้ของนักกีฬาบาสเกตบอลระดับเยาวชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระดับ .01

จิรภา สงวนสุข (2545, บทคัดย่อ) การค้นคว้าอิสระครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ ตามความคิดเห็นของพนักงานครูสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างคือ พนักงานครูสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ จำนวน 140 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ แบบจัดลำดับความสำคัญ และแบบสอบถามปลายเปิด นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ผลการศึกษาสรุปได้ ดังนี้ พนักงานครูสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ มีความเห็นว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สำคัญ หรือ จำเป็นอย่างยิ่งของผู้บริหารโรงเรียน ดังต่อไปนี้ คุณลักษณะส่วนตัวด้านบุคลิกภาพ คือ เชื่อมั่นในตนเอง สามารถวินิจฉัยตัดสินใจโดยใช้เหตุผล ด้านมนุษยสัมพันธ์คือ ใจกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ด้านคุณธรรมจริยธรรม คือ ยึดหลักความถูกต้อง หรือ หลักคุณธรรมในการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงาน ด้านภาวะผู้นำ คือ คิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล คุณลักษณะส่วนวิชาชีพในด้านความรู้เกี่ยวกับงานที่ปฏิบัติ ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ นโยบายการศึกษาของสำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่น และสามารถถ่ายทอดให้คณะครูได้รับทราบและปฏิบัติได้ สำหรับในด้านความสามารถในการบริหาร จะต้องสามารถวางบุคลากรได้อย่างเหมาะสมกับงาน เพื่อให้สามารถดำเนินงานไปได้อย่างราบรื่น ซึ่งคุณลักษณะส่วนวิชาชีพทั้งสองด้านของผู้บริหารโรงเรียนนี้ ได้รับการยอมรับว่า มีความสำคัญมากกว่าคุณลักษณะส่วนตัว นอกจากนี้ ผู้บริหารโรงเรียนควรมีความยุติธรรม มีความสามารถในการติดตามงาน มีความรู้รอบด้าน ติดตามสถานการณ์และความเคลื่อนไหวของส่วนกลางและท้องถิ่น ไม่ลำเอียง วางตัวเป็นกลาง ยิ้มแย้ม

แจ่มใส มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ทุกๆ คน พัฒนาตนเองในส่วนวิชาชีพอยู่ตลอดเวลา สามารถแบ่งงานให้เหมาะสมกับคน

คุณัญญา แซ่เจี๋ย (2546, บทคัดย่อ) การค้นคว้าแบบอิสระครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารตามความคาดหวังของบุคลากรคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2544 จำนวน 245 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามชนิดมาตรฐานประมาณค่า ซึ่งมีความเชื่อมั่น 0.99 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า บุคลากรมีความคาดหวังต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารอยู่ในระดับมากทุกๆ ด้าน โดยเรียงลำดับความคาดหวังจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านภาวะความเป็นผู้นำ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านสภาวะอารมณ์และการปรับตัว ด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงาน ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านบุคลิกภาพ เมื่อเปรียบเทียบตามความคาดหวังของบุคลากรต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารทั้ง 6 ด้าน พบว่าบุคลากรที่มี เพศ และอายุต่างกันมีความคาดหวังไม่แตกต่างกันในทุกๆ ด้าน บุคลากรที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคาดหวังแตกต่างกันในทุกด้าน ประเภทของบุคลากรที่แตกต่างกัน มีความคาดหวังแตกต่างกันในด้านความรู้ความสามารถในการบริหาร ด้านภาวะความเป็นผู้นำ ด้านสภาวะอารมณ์และการปรับตัว และด้านคุณธรรมจริยธรรม ส่วนบุคลากรที่มีอายุราชการต่างกัน มีความคาดหวังแตกต่างกันในด้านภาวะความเป็นผู้นำ

รัชวิทย์ เมธิโชติเศรษฐ์ (2546, บทคัดย่อ) การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้สำเร็จการศึกษาช่างอุตสาหกรรมระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ตามความต้องการของสถานประกอบการในจังหวัดลำปาง โดยศึกษาคุณลักษณะ 5 ด้านคือ ความรู้และทักษะวิชาชีพ ความรับผิดชอบ มนุษย์สัมพันธ์ ความผูกพัน ความมีวินัยในตนเอง โดยการรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยสถานประกอบการที่มีผู้สำเร็จการศึกษาช่างอุตสาหกรรมระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ปฏิบัติงานอยู่ 6 สถานประกอบการ จำนวน 100 คน ผลการศึกษาเมื่อพิจารณาจัดลำดับความต้องการคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 5 ด้าน สถานประกอบการมีความต้องการเรียงลำดับได้คือ ลำดับที่ 1 ด้านความรับผิดชอบ ลำดับที่ 2 ด้านความมีวินัยในตนเอง ลำดับที่ 3 ด้านมนุษยสัมพันธ์ ลำดับที่ 4 ด้านความผูกพัน ลำดับที่ 5 ด้านความรู้และทักษะวิชาชีพ และเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้สำเร็จการศึกษาช่างอุตสาหกรรม ระดับ ปวส. ตามความต้องการของสถานประกอบการของจังหวัดลำปาง จำแนกตามประเภทการทำงาน พบว่ามีค่าเฉลี่ยความต้องการคุณลักษณะที่พึงประสงค์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ส่วนผู้มีสถานะต่างกัน วุฒิการศึกษาต่างกัน อายุต่างกัน และมีจำนวนพนักงานในสถานประกอบการต่างกัน มีค่าเฉลี่ยความต้องการคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้สำเร็จการศึกษาช่างอุตสาหกรรม ระดับ ปวส. ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

วเรชชฐี ค่วยเทศ (2546, บทคัดย่อ) การค้นคว้าอิสระครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาดามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอเสี จังหวัดลำพูน โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทุกโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเสี จังหวัดลำพูน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545 จำนวน 234 คน เครื่องมือในการศึกษาเป็นแบบสอบถาม นำข้อมูลที่เกิดขึ้นมาวิเคราะห์หาค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความต้องการเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน ความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านบุคลิกภาพ สำหรับด้านวิชาชีพ ด้านภาวะผู้นำ และด้านการบริหาร มีความต้องการอยู่ในระดับมาก สำหรับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะก็คือ ด้านบุคลิกภาพ ควรแต่งกายสะอาด เรียบร้อย มีมนุษยสัมพันธ์ ำรง แจ่มใส วางตัวเหมาะสม เข้ากับชุมชนได้ดี ด้านภาวะผู้นำ ควรมีความอดทน อดกลั้น หนักแน่น กล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ มีความซื่อสัตย์ ยุติธรรม โปร่งใส มีลักษณะความเป็นผู้นำและเป็นประชาธิปไตย ด้านการบริหาร ควรมีการบริหารจัดการอย่างมีแผน รู้จักการจัดระบบงานการศึกษาเป็นอย่างดี มีความเป็นกลาง มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในการบริหาร ส่วนในด้านวิชาชีพนั้น ควรมีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรวิชาชีพ มีความคิดในการพัฒนางานอาชีพ มีจรรยาบรรณ เป็นผู้บริหารมืออาชีพ มีวุฒิอย่างน้อยปริญญาตรี และมีความสามารถที่จะนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ คือ การนำทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติให้เป็นผลสำเร็จ

2. งานวิจัยต่างประเทศ

แมกนุสัน (Magnuson, 1971, pp.78 – 91) ได้ทำการวิจัยคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาในสหรัฐอเมริกา โดยจำแนกคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาออกเป็น 2 ลักษณะ คือ คุณลักษณะด้านส่วนตัว และคุณลักษณะด้านวิชาชีพ สรุปได้ดังนี้

1. คุณลักษณะส่วนตัว มีดังนี้

- 1.1 ความยุติธรรมและมีวิจาร์ณญาณ
- 1.2 ความซื่อสัตย์และความจงรักภักดี
- 1.3 ความรอบรู้อย่างกว้างขวาง
- 1.4 เป็นผู้ใช้สติไม่ใช่อารมณ์
- 1.5 ความจริงใจ
- 1.6 ความเป็นมิตร
- 1.7 อารมณ์ขัน
- 1.8 ใจกว้างและเปิดเผย

- 1.9 ความเสมอต้นเสมอปลาย
- 1.10 ความเมตตาปราณีและเอื้ออาทรผู้อื่น
2. คุณลักษณะด้านวิชาชีพ มีดังนี้
 - 2.1 ความสามารถในการติดต่อประสานงานและเข้ากับผู้อื่นได้ดี
 - 2.2 ความรู้ความสามารถในวิชาการบริหารเป็นอย่างดี
 - 2.3 ความสามารถในการมอบหมายงานให้ผู้อื่น
 - 2.4 ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี
 - 2.5 ความสามารถในการตัดสินใจ
 - 2.6 ความสามารถในการยอมรับในการปฏิบัติงานของผู้อื่น
 - 2.7 ความสนใจในบุคคลอื่นๆ
 - 2.8 ความสามารถในการวางแผนและจัดระเบียบ
 - 2.9 ความสามารถรับฟังความคิดเห็นจากบุคคลอื่นๆ
 - 2.10 การรู้จักใช้อำนาจหน้าที่อย่างเหมาะสม

มาร์เลอร์ (Marler, 1973, p.3194-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ทักษะของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 13 โรงเรียนที่มีต่อบทบาทของผู้บริหารโรงเรียน พบว่าผู้บริหารควรมีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญ 6 ประการ คือ

1. เป็นหัวหน้าฝ่ายบริหารโรงเรียนประสานงานในการนิเทศ และวางโครงการการศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
2. มีลักษณะความเป็นผู้นำ ทั้งด้านส่วนตัวและด้านวิชาชีพเพื่อที่จะทำให้กิจการของโรงเรียนดำเนินไปด้วยดี
3. มีความเป็นกันเองกับนักเรียนและเข้าใจปัญหานักเรียน
4. ฝึกหัดให้นักเรียนมีระเบียบวินัย และใช้ระเบียบข้อบังคับอย่างเคร่งครัดเมื่อถึงคราวจำเป็น
5. วางตัวเป็นกลางต่อการสร้างสัมพันธ์กับคนทั่วไป
6. มีมนุษยสัมพันธ์อันดีกับคณะครูและช่วยเหลือครูในโรงเรียน

สมิธ (Smith, 1974, pp.135-A) ได้ศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพและด้อยประสิทธิภาพ ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมของผู้บริหารที่ทำงานให้เกิดประสิทธิภาพสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้

1. การสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างผู้บริหารระดับสูงกับคณะกรรมการสถานศึกษา
2. การวางแผนและร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับคณะครูในสถานศึกษา
3. สร้างความเข้าใจและมีการติดต่อประสานงานระหว่างบ้านกับสถานศึกษา
4. กระตุ้นให้ครูมีพัฒนาทั้งด้านส่วนตัวและด้านวิชาชีพ
5. ทำให้เกิดความมั่นคงและความเชื่อมั่นตนเองในบรรยากาศในโรงเรียน

6. ความมีอุปการะคุณ
7. ร่วมมือในกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประสิทธิผล ให้ความถูกต้องและยุติธรรม
8. พัฒนาตนเองในด้านวิชาการ
9. สร้างความสามัคคีและร่วมมือกับครูในสถานศึกษาของตนเองอย่างสร้างสรรค์
10. ปฏิบัติงานตามโครงการต่างๆ เพื่อพัฒนาสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง
11. ทำงานกับชุมชนด้วยสัมพันธภาพอันดี
12. เป็นผู้นำทางวิชาการ
13. แสดงความสามารถในการสอน และการบริหารสถานศึกษาให้ประจักษ์
14. ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ดี มีระเบียบ
15. มีความสัมพันธ์อย่างดีกับนักเรียน

เอคกานท์ (Eckant, 1978, pp.652 – 653 – A) ได้ศึกษาเกณฑ์คัดเลือกผู้บริหารสถานศึกษา ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ที่มลรัฐอิลลินอยล์ ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่ามีเกณฑ์การคัดเลือกผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาไม่แตกต่างกัน และพบว่าความต้องการผู้บริหารสถานศึกษาที่มีคุณลักษณะดังนี้

1. มีความมั่นคงทางอารมณ์
2. มีบุคลิกภาพและมนุษย์สัมพันธ์ดี
3. มีสุขภาพดี
4. มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด
5. มีความสามารถในการสื่อสาร
6. มีทักษะในการสื่อสาร
7. มีคุณธรรมและยุติธรรม
8. มีทักษะในการตัดสินใจ
9. มีความสามารถในการทำงานเป็นทีมได้ดี
10. มีการรับรู้ในตำแหน่งหน้าที่

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญและมีส่วนที่จะทำให้นักวิชาการที่เกี่ยวข้องเกิดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะในยุคกระแสโลกาภิวัตน์ที่กำลังเปลี่ยนแปลงอยู่ในขณะนี้ ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาคุณลักษณะด้านต่างๆ ในตนเองให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในยุคปฏิรูปการศึกษาที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เพื่อให้เป็นที่พึงประสงค์ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและบุคลากรในสถานศึกษา อันจะก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกันในการทำงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดแก่นักเรียน ชุมชน และวงการการศึกษาของประเทศไทยต่อไป

และจากคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีหลายประการ แสดงให้เห็นว่าเป็นคุณสมบัติที่จำเป็นต้องมีประจำตัวผู้บริหารสถานศึกษา เพราะการเป็นผู้บริหารที่ดีเป็นการสร้างศรัทธาและความเลื่อมใสแก่ผู้ร่วมงานและบุคคลทั่วไป พร้อมทั้งยังเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งที่จะนำสถานศึกษาไปสู่จุดหมาย ความเจริญก้าวหน้าทั้งในปัจจุบันและอนาคต ดังนั้น ในการศึกษา เรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรีเขต 1 จึงนำแนวคิดตามทัศนะต่างๆ ตามตาราง 1 มาเป็นกรอบแนวคิด ประกอบด้วยคุณลักษณะที่พึงประสงค์ใน 5 ด้าน คือ ด้านภาวะผู้นำ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านบุคลิกภาพ ด้านการบริหารงานสถานศึกษา และด้านทักษะการบริหาร เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษานำไปปรับปรุงตนเอง เพื่อให้ได้เป็นผู้บริหารที่พึงประสงค์ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการที่จะทำให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยให้ประสบความสำเร็จในการปฏิรูปการศึกษาในปัจจุบันต่อไป

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาคั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษา คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล
3. ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ
4. การหาคุณภาพของเครื่องมือ
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ศึกษา

ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดสระบุรี เขต 1 ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2548 จำนวนทั้งหมด 1,413 คน จากสถานศึกษา 140 แห่ง

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา เนื่องจากมีจำนวนประชากรที่แน่นอน (finite population) จึงใช้สูตร ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ในการคำนวณหาค่าขนาดของตัวอย่าง (สุวรีย์ ศิริโกศาภิรมย์, 2546, หน้า 129-130) ที่มีความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง 312 คน ทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างสถานศึกษาละ 8 คน สุ่มโดยให้สถานศึกษาเป็นหน่วยสุ่มทำการสุ่มสถานศึกษาแต่ละอำเภอด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่ายตามสัดส่วนที่กำหนด ดังตาราง 2

ตาราง 2 จำนวนสถานศึกษาและประชากรที่เป็นแหล่งข้อมูลจำแนกตามอำเภอ

ที่	อำเภอ	จำนวน สถานศึกษา ทั้งหมด	จำนวน สถานศึกษา (กลุ่มตัวแทน)	ประชากร ทั้งหมด	ประชากร (กลุ่มตัวแทน))
1.	เมืองสระบุรี	24	7	270	56
2.	หนองแซง	13	4	127	32
3.	บ้านหมอ	23	6	219	48
4.	เสาไห้	20	5	198	40
5.	พระพุทธบาท	28	8	288	64
6.	หนองโดน	7	2	75	16
7.	ดอนพุด	7	2	75	16
8.	เฉลิมพระเกียรติ	18	5	159	40
	รวม	140	39	1,413	312

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลจากผู้แทนคณะกรรมการสถานศึกษา
ชั้นพื้นฐานของสถานศึกษาที่เป็นตัวแทน และสุ่มตัวอย่างจากสถานศึกษาที่เป็นตัวแทน
สถานศึกษาละ 8 คน ซึ่งตัวแทนแต่ละกลุ่มตามสภาพที่ดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการ
สถานศึกษาชั้นพื้นฐานได้แก่ ผู้แทนผู้ปกครอง 1 คน ผู้แทนครู 1 คน ผู้แทนองค์กรชุมชน 1 คน
ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 1 คน ผู้แทนศิษย์เก่า 1 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ 1 คน ผู้แทน
องค์กรศาสนา 1 คน และผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่
ปรึกษาวิทยานิพนธ์ นำมาประกอบในการสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติคุณลักษณะที่พึง
ประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานใน
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็น
แบบสอบถาม (questionnaires) ประเภทคำถามปลายปิด (closed form) แบ่งแบบสอบถาม
ออกเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามสภาพภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสำรวจรายการ
(check list)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 ซึ่งจะครอบคลุมขอบข่ายทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ลักษณะเป็นตัวเลข มาตราส่วนประมาณค่า (numerical rating scale) (สุวรรณีย์ ศิริโกคาภิรมย์, 2546, หน้า 139-140) มี 5 ระดับ ดังนี้

- 5 หมายถึง ระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มากที่สุด
- 4 หมายถึง ระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มาก
- 3 หมายถึง ระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ปานกลาง
- 2 หมายถึง ระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ น้อย
- 1 หมายถึง ระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ น้อยที่สุด

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์ประสงค์ตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. กำหนดกรอบแนวคิดเพื่อสร้างข้อคำถามให้ครอบคลุมเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์ตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมาสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การหาคุณภาพของเครื่องมือ

ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้และยังได้รับการพิจารณาตรวจสอบขั้นต้นจากคณะกรรมการประจำสาขาวิชาการบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
2. หาความเที่ยงตรง (validity) ได้นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเสนอประธาน และกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อต้องการขอความเห็นชอบ และเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาทั้งในด้านเนื้อหา และโครงสร้างของคำถามตลอดจนภาษาที่ใช้ และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) (สุวรรณีย์ ศิริโกคาภิรมย์, 2546, หน้า 243-244) เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ซึ่งทุกข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.6 – 1.00
3. การหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (reliability) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (try out) กับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่น

4. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนจากการทดลองใช้ทุกฉบับมาหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, 1971, p.16) ได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเท่ากับ 0.960

5. นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไข เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามเป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้ในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ขอนหนังสือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีเพื่อแนะนำตัวผู้วิจัยในการติดต่อหน่วยงานเก็บข้อมูล
2. นำแบบสอบถามที่ใส่รหัสกำกับแล้วนั้นส่งไปยังผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทุกคน โดยผู้วิจัยส่งด้วยตนเอง
3. ผู้วิจัยติดตามรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ความถูกต้องในการตอบแบบสอบถาม แล้วนำมาคัดเลือกฉบับที่สมบูรณ์ และถูกต้องเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล
2. การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูป มีลำดับดำเนินการดังนี้
 - 2.1 หาค่าความถี่และร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - 2.2 หาค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ของคะแนนจากการตอบแบบสอบถาม
 - 2.3 แปลความหมายของค่าเฉลี่ย โดยยึดเกณฑ์ดังนี้ (ประคอง กรรณสูต, 2542, หน้า108)

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.50 - 5.00 หมายความว่า ระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์มากที่สุด

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 - 4.49 หมายความว่า ระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์มาก

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.50 - 3.49 หมายความว่า ระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ปานกลาง

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.50 - 2.49 หมายความว่า ระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์น้อย

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00 - 1.49 หมายความว่า ระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์น้อยที่สุด

2.4 วิเคราะห์สถิติเชิงอ้างอิง ที่ใช้ทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนระของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 ที่สถานภาพแตกต่างกัน โดยจำแนกตาม เพศ อายุ วุฒิทางการศึกษา และสภาพการเป็นตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษา ใช้สถิติทดสอบที (t-test) สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพจำแนกเป็น 2 กลุ่ม และใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบ

ทางเดียว (one – way ANOVA) สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพจำแนกเป็น 3 กลุ่มขึ้นไป เมื่อมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe' s method)

3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำตอบกับเนื้อหาหรือลักษณะเฉพาะกลุ่มพฤติกรรม โดยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญในเนื้อหา (อย่างน้อย 5 คน) ให้แต่ละคนพิจารณาลงความเห็นและให้คะแนนดังนี้

+1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นเป็นตัวแทนลักษณะเฉพาะกลุ่มพฤติกรรมนั้น

0 เมื่อไม่แน่ใจข้อคำถามนั้นเป็นตัวแทนลักษณะเฉพาะกลุ่มพฤติกรรมนั้น

- 1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามไม่เป็นตัวแทนลักษณะเฉพาะกลุ่มพฤติกรรมนั้น

แล้วนำคะแนนมาแทนค่าในสูตร (สุวีย์ ศิริโกศาภิรมย์, 2546, หน้า243-244)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC หมายถึง ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา หรือลักษณะพฤติกรรม

$\sum R$ หมายถึง ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเนื้อหา ทั้งหมด

N หมายถึง จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ถ้าดัชนี IOC คำนวณได้มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 ข้อคำถามนั้นเป็นตัวแทนลักษณะเฉพาะกลุ่มพฤติกรรมนั้นถ้าข้อคำถามใดมีค่าดัชนีต่ำกว่า 0.5 ข้อคำถามนั้นถูกตัดออกไปหรือต้องปรับปรุงใหม่

3.2 การหาค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach,1971, p.160)

$$a = \frac{n}{n-1} \left\{ 1 - \frac{\sum s_i^2}{S_t^2} \right\}$$

เมื่อ a แทน สัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น

N แทน จำนวนข้อของเครื่องมือวัด

S_i^2 แทน คะแนนความแปรปรวนแต่ละข้อ

S_t^2 แทน คะแนนความแปรปรวนของเครื่องมือทั้งฉบับ

3.3 ค่าร้อยละ (Percentage) มีสูตรการคำนวณดังนี้

$$P = \frac{F}{N} \times 100$$

เมื่อ P แทน ร้อยละ
 F แทน ความถี่
 N แทน จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

3.4 ค่าเฉลี่ย (mean : \bar{X}) มีสูตรการคำนวณดังนี้

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ \bar{X} แทน ค่าเฉลี่ย
 $\sum X$ แทน ผลรวมของข้อมูลทั้งหมด
 N แทน จำนวนข้อมูลทั้งหมด

3.5 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation : S.D.) มีสูตรการคำนวณ

ดังนี้

$$S.D. = \sqrt{\frac{\sum (\bar{X} - X)^2}{N}}$$

เมื่อ S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 X แทน ระดับคะแนนการประเมิน
 \bar{X} แทน ค่าเฉลี่ย
 N แทน จำนวนข้อมูลทั้งหมด

3.6 การทดสอบที (t-test) มีสูตรการคำนวณดังนี้ (สุวริย์ ศิริโกคาภิรมย์, 2546, หน้า 279 -281)

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{S_p^2 \left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2} \right)}}$$

$$S_p^2 = \frac{(n_1 - 1)S_1^2 + (n_2 - 1)S_2^2}{(n_1 - 1) + (n_2 - 1)}$$

$$\begin{aligned} df &= (n_1 - 1) + (n_2 - 1) \\ &= n_1 + n_2 - 2 \end{aligned}$$

- เมื่อ \bar{x}_1, \bar{x}_2 แทน ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 1 และ 2 ตามลำดับ
 s_1^2, s_2^2 แทน ความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 1 และ 2 ตามลำดับ
 s_p^2 แทน ความแปรปรวนร่วม
 n_1, n_2 แทน จำนวนของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 1 และ 2 ตามลำดับ
 df แทน ชั้นความเป็นอิสระ

3.7 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (one - way ANOVA) โดยใช้สถิติทดสอบเอฟ (F - test) มีสูตรการคำนวณดังนี้

$$F = \frac{MS_b}{MS_w}$$

- เมื่อ F แทน อัตราส่วนวิกฤติของ F
 MS_b แทน ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม
 MS_w แทน ความแปรปรวนภายในกลุ่ม

3.8 การทดสอบรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ้ (Scheffe's method) มีสูตรการคำนวณดังนี้

$$F_1 = \frac{(\bar{X}_1 - \bar{X}_2)^2}{MS_w(n_1 + n_2)/n_1 n_2}$$

- เมื่อ \bar{X}_1 แทน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มที่ 1
 \bar{X}_2 แทน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มที่ 2
 n_1 แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่างของกลุ่มที่ 1
 n_2 แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่างของกลุ่มที่ 2
 MS_w แทน ความแปรปรวนภายในกลุ่ม

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์ตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 ผู้วิจัยได้ลำดับการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. การวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อความเข้าใจตรงกันในการแปลความหมาย ผู้วิจัยขอกำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

- n แทนจำนวนกลุ่มตัวอย่าง
- \bar{X} แทนค่าเฉลี่ย
- S.D. แทนค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
- t แทนค่าสถิติทดสอบที (t-test)
- F แทนค่าสถิติทดสอบเอฟ (F-test)
- Sig. แทนค่าทดสอบการมีนัยสำคัญทางสถิติ
- df แทนชั้นแห่งความเป็นอิสระ (degrees of freedom)
- SS แทนค่าผลรวมกำลังสอง (sum of squares)
- MS แทนค่าเฉลี่ยของผลรวมกำลังสอง (mean squares)
- * แทนการมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ตอน ตามความมุ่งหมายและสมมติฐานของการวิจัยดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์ ตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบทักษะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามสถานภาพ เปรียบเทียบโดยใช้สถิติทดสอบที (t-test) สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพแบ่งเป็น 2 กลุ่ม และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA) สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไป เมื่อมีนัยสำคัญทางสถิติจึงทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีของเซฟเฟ (Scheffe' s method)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 จำนวน 312 คน จำแนกตามสถานภาพส่วนตัวด้านเพศ อายุ วุฒิการศึกษา และสถานภาพความเป็นตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษา ดังแสดงรายละเอียดในตาราง 3

ตาราง 3 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถานภาพส่วนตัว

สถานภาพ	จำนวน (n=312)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	200	64.10
หญิง	112	35.90
2. อายุ		
ต่ำกว่า 35 ปี	8	2.56
35 – 40 ปี	28	8.97
41 – 45 ปี	51	16.35
46 – 50 ปี	161	51.60
สูงกว่า 50 ปี	64	20.52
3. วุฒิการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	181	58.01
ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	110	35.26
สูงกว่าปริญญาตรี	21	6.73

ตาราง 3 (ต่อ)

สถานภาพ	จำนวน (n=312)	ร้อยละ
4. สถานภาพความเป็นตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษา		
ผู้แทนผู้ปกครอง	39	12.50
ผู้แทนครู	39	12.50
ผู้แทนศิษย์เก่า	39	12.50
ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	39	12.50
ผู้แทนองค์กรชุมชน	39	12.50
ผู้แทนองค์กรศาสนา	39	12.50
ผู้ทรงคุณวุฒิ	39	12.50
ผู้บริหารสถานศึกษา	39	12.50

จากตาราง 3 พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 64.10 มีอายุระหว่าง 46 – 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 51.60 รองลงมา มีอายุสูงกว่า 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 20.52 ด้านวุฒิการศึกษาส่วนใหญ่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 58.01 รองลงมามีวุฒิปริญญาตรีหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 35.26 สำหรับสถานภาพความเป็นตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษามีในสัดส่วนที่เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 12.50

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์ ตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1

การศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์ ตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 ผู้วิจัยทำการศึกษาทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ที่มีต่อระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งแบ่งเป็น 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) คุณลักษณะด้านภาวะผู้นำ 2) คุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรม 3) คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ 4) คุณลักษณะด้านบริหารงานสถานศึกษา และ 5) คุณลักษณะด้านทักษะการบริหาร ได้ผลการศึกษาในแต่ละด้านและสรุปภาพรวมนำเสนอ ดังนี้

2.1 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านภาวะผู้นำ ได้ผลการศึกษาแสดงดังตาราง 4

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร
สถานศึกษา ตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านภาวะผู้นำ

คุณลักษณะด้านผู้นำ	ระดับที่พึงประสงค์ (n=312)		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. กล้าตัดสินใจอย่างมีเหตุผล	4.39	0.65	มาก
2. มีความเป็นผู้นำทางวิชาการ	4.28	0.77	มาก
3. มีมนุษยสัมพันธ์ประสานงานกับบุคคลและหน่วยงานอื่นได้ดี	4.51	0.69	มากที่สุด
4. มีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน	4.49	0.69	มาก
5. มีจิตใจเข้มแข็งและเชื่อมั่นในตนเอง	4.28	0.70	มาก
6. มีความเป็นประชาธิปไตย	4.40	0.73	มาก
7. เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา	4.39	0.75	มาก
8. สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ต่างๆ ได้ดี	4.29	0.75	มาก
9. มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ทันสมัย ทันเหตุการณ์	4.39	0.64	มาก
10. มีความสามารถในการใช้ภาษาในการสื่อสาร	4.22	0.73	มาก
ภาพรวม	4.36	0.55	มาก

จากตาราง 4 พบว่า คุณลักษณะด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพึงประสงค์โดยรวมมีเกณฑ์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายข้อพบว่ามีเกณฑ์อยู่ในระดับมากและมากที่สุด สำหรับเรื่องที่คุณคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพึงประสงค์สูงสุด 3 อันดับแรก คือ มีมนุษยสัมพันธ์ประสานงานกับบุคคลและหน่วยงานอื่นได้ดี ($\bar{X} = 4.51$) มีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน ($\bar{X} = 4.49$) และมีความเป็นประชาธิปไตย ($\bar{X} = 4.40$) ตามลำดับ ส่วนเรื่องที่คุณคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพึงประสงค์ต่ำสุดคือ มีความสามารถในการใช้ภาษาในการสื่อสาร ($\bar{X} = 4.22$)

2.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านคุณธรรมจริยธรรม ได้ผลการศึกษาแสดงดังตาราง 5

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านคุณธรรมจริยธรรม

คุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรม	ระดับที่พึงประสงค์ (n=312)		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. มีความซื่อสัตย์ สุจริต ยุติธรรม	4.58	0.63	มากที่สุด
2. มีความศรัทธาในอาชีพ	4.63	0.58	มากที่สุด
3. มีความรัก เมตตา กรุณาต่อศิษย์และผู้ร่วมงาน	4.54	0.62	มากที่สุด
4. สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ	4.50	0.65	มากที่สุด
5. รักษาความลับของทางราชการ	4.49	0.72	มาก
6. ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา	4.47	0.64	มาก
7. ประหยัด อุดออม มัธยัสถ์	4.22	0.74	มาก
8. ประพฤติ ปฏิบัติตามระเบียบวินัยของทางราชการ	4.53	0.61	มากที่สุด
9. ประพฤติ ปฏิบัติตามหลักศาสนาอย่างจริงจัง	4.29	0.67	มาก
10. ปรับตัวได้ติดต่อสถานการณ์ต่างๆ	4.33	0.63	มาก
ภาพรวม	4.46	0.48	มาก

จากตาราง 5 พบว่า คุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพึงประสงค์โดยรวมมีเกณฑ์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$) เมื่อพิจารณาแต่ละรายข้อพบว่ามีเกณฑ์อยู่ในระดับมากและมากที่สุด สำหรับเรื่องที่ คณะกรรมการสถานศึกษาพึงประสงค์สูงสุด 3 อันดับแรก คือ มีความศรัทธาในอาชีพ ($\bar{X} = 4.63$) มีความซื่อสัตย์ สุจริต ยุติธรรม ($\bar{X} = 4.58$) และมีความรัก เมตตา กรุณาต่อศิษย์และผู้ร่วมงาน ($\bar{X} = 4.54$) ตามลำดับ ส่วนเรื่องที่คณะกรรมการสถานศึกษาพึงประสงค์ต่ำสุดคือ ประหยัด อุดออม มัธยัสถ์ ($\bar{X} = 4.22$)

2.3 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านบุคลิกภาพ ได้ผลการศึกษาแสดงดังตาราง 6

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านบุคลิกภาพ

คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ	ระดับที่พึงประสงค์ (n=312)		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. แต่งกายสะอาด สุภาพเรียบร้อยเหมาะสมกับกาลเทศะ	4.52	0.63	มากที่สุด
2. มีความเป็นมิตร ยิ้มแย้มแจ่มใส คบง่าย เปิดเผยไม่ถือตัว	4.53	0.67	มากที่สุด
3. มีความสุภาพ อ่อนโยน อ่อนน้อม เหมาะสมกับบุคคลและสถานการณ์	4.47	0.65	มาก
4. ขยันกระตือรือร้นในการทำงาน	4.46	0.66	มาก
5. อดทน อดกลั้น รู้จักควบคุมอารมณ์	4.41	0.68	มาก
6. มีสุขภาพแข็งแรง สมบูรณ์	4.30	0.63	มาก
7. มีสุขภาพจิตดี มีอารมณ์ขัน	4.33	0.69	มาก
8. เป็นคนตรงต่อเวลา อุทิศเวลาให้กับการทำงานอย่างจริงจัง	4.41	0.68	มาก
9. เป็นคนเปิดเผย กล้าแสดงออก รักษาคำพูดและจริงจังต่อผู้อื่นเสมอ	4.37	0.68	มาก
10. มีความเฉลียวฉลาด มีปฏิภาณไหวพริบดี	4.36	0.62	มาก
ภาพรวม	4.42	0.50	มาก

จากตาราง 6 พบว่า คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพของผู้บริหารสถานศึกษาที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพึงประสงค์โดยรวมมีเกณฑ์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$) เมื่อพิจารณาแต่ละรายข้อพบว่ามีเกณฑ์อยู่ในระดับมากและมากที่สุด สำหรับเรื่องที่คณะกรรมการสถานศึกษาพึงประสงค์สูงสุด 3 อันดับแรก คือ มีความเป็นมิตร ยิ้มแย้มแจ่มใส คบง่าย เปิดเผยไม่ถือตัว ($\bar{X} = 4.53$) แต่งกายสะอาด สุภาพเรียบร้อยเหมาะสมกับกาลเทศะ ($\bar{X} = 4.52$) และมีความสุภาพ อ่อนโยน อ่อนน้อม เหมาะสมกับบุคคลและสถานการณ์ ($\bar{X} = 4.47$) ตามลำดับ ส่วนเรื่องที่คณะกรรมการสถานศึกษาพึงประสงค์ต่ำสุดคือ มีสุขภาพแข็งแรง สมบูรณ์ ($\bar{X} = 4.30$)

2.4 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการบริหารงานสถานศึกษา ได้ผลการศึกษาแสดงดังตาราง 7

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการบริหารงานสถานศึกษา

คุณลักษณะด้านการบริหารงานสถานศึกษา	ระดับที่พึงประสงค์ (n=312)		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. วางแผนการบริหารงานสถานศึกษาโดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม	4.43	0.66	มาก
2. มอบหมายงานให้บุคลากรได้อย่างเหมาะสม	4.32	0.69	มาก
3. ควบคุมดูแล กำกับ ตรวจสอบ การใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษาได้อย่างถูกต้อง โปร่งใส	4.40	0.65	มาก
4. ติดตามงาน จัดทำรายงานและสรุปผลการดำเนินงานต่อสาธารณชนและหน่วยงานที่สังกัด	4.24	0.74	มาก
5. ควบคุม กำกับ ติดตาม พัฒนาปรับปรุงงานตามภารกิจหลักของสถานศึกษา ทั้ง 4 งาน อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ	4.28	0.68	มาก
6. บริหารโรงเรียนโดยยึดหลักการกระจายอำนาจ	4.33	0.71	มาก
7. บริหารงานโดยมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.45	0.65	มาก
8. มีอิสระในการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา	4.29	0.64	มาก
9. ใช้ทรัพยากรในการบริหารงานได้อย่างคุ้มค่าเหมาะสม	4.32	0.63	มาก
10. มีความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม	4.34	0.69	มาก
ภาพรวม	4.34	0.55	มาก

จากตาราง 7 พบว่า คุณลักษณะด้านการบริหารงานสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพึงประสงค์โดยรวมมีเกณฑ์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$) และเมื่อพิจารณาแต่ละรายข้อก็พบว่ามีเกณฑ์อยู่ในระดับมากทุกเรื่อง สำหรับเรื่องที่คุณลักษณะสถานศึกษาพึงประสงค์สูงสุด 3 อันดับแรก คือ บริหารงานโดยมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ ($\bar{X} = 4.45$) วางแผนการบริหารงานสถานศึกษาโดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 4.43$) และควบคุมดูแล กำกับ ตรวจสอบ การใช้จ่ายงบประมาณของ

สถานศึกษาได้อย่างถูกต้อง โปร่งใส ($\bar{X} = 4.40$) ตามลำดับ ส่วนเรื่องที่คณะกรรมการสถานศึกษาพึงประสงค์ต่ำสุดคือ ติดตามงาน จัดทำรายงานและสรุปผลการดำเนินงานต่อสาธารณชนและหน่วยงานที่สังกัด ($\bar{X} = 4.24$)

2.5 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านทักษะการบริหาร ได้ผลการศึกษาแสดงดังตาราง 8

ตาราง 8 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านทักษะการบริหาร

คุณลักษณะด้านทักษะการบริหาร	ระดับที่พึงประสงค์ (n=312)		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. บริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการปฏิรูปการศึกษา	4.29	0.66	มาก
2. มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาและข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้น	4.30	0.70	มาก
3. มีความสามารถในการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับผู้ร่วมงาน	4.34	0.68	มาก
4. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของรัฐ	4.36	0.62	มาก
5. มีความรู้ความสามารถในการบริหารงานบุคคล	4.38	0.65	มาก
6. มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา	4.33	0.62	มาก
7. มีวิสัยทางการศึกษาด้านการบริหารการศึกษา	4.37	0.63	มาก
8. มีความรู้ความสามารถที่จะนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา	4.38	0.67	มาก
9. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยทางการศึกษา	4.22	0.64	มาก
10. ได้รับการคัดเลือกและฝึกอบรมให้เป็นนักบริหารการศึกษาตามกระบวนการที่กำหนด	4.28	0.69	มาก
ภาพรวม	4.32	0.51	มาก

จากตาราง 8 พบว่า คุณลักษณะด้านทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพึงประสงค์โดยรวมมีเกณฑ์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$) และเมื่อพิจารณาแต่ละรายข้อก็พบว่ามีเกณฑ์อยู่ในระดับมากทุกเรื่อง สำหรับเรื่องที่

คณะกรรมการสถานศึกษาพึงประสงค์สูงสุด 3 อันดับแรก คือ มีความรู้ความสามารถในการบริหารงานบุคคล ($\bar{X} = 4.38$) มีความรู้ความสามารถที่จะนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.38$) และมีวุฒิทางการศึกษาด้านการบริหารการศึกษา ($\bar{X} = 4.37$) ตามลำดับ ส่วนเรื่องที่คณะกรรมการสถานศึกษาพึงประสงค์ต่ำสุดคือ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยทางการศึกษา ($\bar{X} = 4.22$)

2.6 สรุปคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ผลการศึกษาแสดงดังตาราง 9

ตาราง 9 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวม

คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับที่พึงประสงค์ (n=312)		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ด้านภาวะผู้นำ	4.36	0.55	มาก
2. ด้านคุณธรรมจริยธรรม	4.46	0.48	มาก
3. ด้านบุคลิกภาพ	4.42	0.50	มาก
4. ด้านการบริหารงานสถานศึกษา	4.34	0.55	มาก
5. ด้านทักษะการบริหาร	4.32	0.51	มาก
ภาพรวม	4.38	0.47	มาก

จากตาราง 9 พบว่า คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพึงประสงค์โดยรวมมีเกณฑ์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$) และเมื่อพิจารณาแต่ละรายด้านก็พบว่ามีเกณฑ์อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่คณะกรรมการสถานศึกษาพึงประสงค์สูงสุดคือ คุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรม ($\bar{X} = 4.46$) รองลงมาเป็นคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ ($\bar{X} = 4.42$) ด้านภาวะผู้นำ ($\bar{X} = 4.36$) ด้านการบริหารงานสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.34$) และด้านทักษะการบริหาร ($\bar{X} = 4.32$) ตามลำดับ

**ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อ
คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามสถานภาพ**

การศึกษาเปรียบเทียบทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยจำแนกตามสถานภาพของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่แตกต่างกันใน 4 ด้าน คือ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา และสถานภาพความเป็นตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษา ได้ผลการศึกษานำเสนอดังต่อไปนี้

3.1 การเปรียบเทียบทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามเพศของคณะกรรมการสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มเพศชาย และกลุ่มเพศหญิง ใช้การทดสอบที (t-test) ได้ผลแสดงดังตาราง 10

ตาราง 10 การเปรียบเทียบทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามเพศ

คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา	เพศ				t	Sig.
	ชาย (n = 200)		หญิง (n = 112)			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. ด้านภาวะผู้นำ	4.37	0.56	4.35	0.55	0.344	0.731
2. ด้านคุณธรรมจริยธรรม	4.44	0.49	4.50	0.48	1.076	0.283
3. ด้านบุคลิกภาพ	4.42	0.49	4.40	0.52	0.288	0.774
4. ด้านบริหารงานสถานศึกษา	4.35	0.54	4.32	0.56	0.559	0.576
5. ด้านทักษะการบริหาร	4.33	0.49	4.31	0.55	0.395	0.693
ภาพรวม	4.38	0.47	4.38	0.48	0.137	0.891

จากตาราง 10 พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพศชายกับเพศหญิงมีทัศนะต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมและทุกรายด้านไม่แตกต่างกัน

3.2 การเปรียบเทียบทัศนคติของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามอายุของคณะกรรมการสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งแบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มอายุต่ำกว่าถึง 40 ปี กลุ่มอายุ 41 – 40 ปี กลุ่มอายุ 46 – 50 ปี และกลุ่มอายุสูงกว่า 50 ปี ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ได้ผลแสดงดังตาราง 11

ตาราง 11 การเปรียบเทียบทัศนคติของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามอายุ

การบริหารงานวิชาการ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
1. ด้านภาวะผู้นำ	ระหว่างกลุ่ม	0.44	3	0.15	0.482	0.695
	ภายในกลุ่ม	94.71	308	0.31		
	รวม	95.16	311			
2. ด้านคุณธรรมจริยธรรม	ระหว่างกลุ่ม	0.19	3	0.06	0.265	0.850
	ภายในกลุ่ม	72.35	308	0.23		
	รวม	72.54	311			
3. ด้านบุคลิกภาพ	ระหว่างกลุ่ม	0.29	3	0.10	0.385	0.764
	ภายในกลุ่ม	77.68	308	0.25		
	รวม	77.97	311			
4. ด้านบริหารงานสถานศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	0.54	3	0.18	0.602	0.614
	ภายในกลุ่ม	92.49	308	0.30		
	รวม	93.03	311			
5. ด้านทักษะการบริหาร	ระหว่างกลุ่ม	1.37	3	0.46	1.744	0.158
	ภายในกลุ่ม	80.49	308	0.26		
	รวม	81.86	311			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	0.40	3	0.13	0.592	0.621
	ภายในกลุ่ม	68.87	308	0.22		
	รวม	69.27	311			

จากตาราง 11 พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีอายุแตกต่างกัน มีทัศนคติต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมและทุกรายด้านไม่แตกต่างกัน

3.3 การเปรียบเทียบทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามวุฒิการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี กลุ่มวุฒิปริญญาตรีหรือเทียบเท่า และกลุ่มวุฒิสุงกว่าปริญญาตรี ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ได้ผลแสดงดังตาราง 12

ตาราง 12 การเปรียบเทียบทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามวุฒิการศึกษา

การบริหารงานวิชาการ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
1. ด้านภาวะผู้นำ	ระหว่างกลุ่ม	1.43	2	0.72	2.364	0.096
	ภายในกลุ่ม	93.72	309	0.30		
	รวม	95.16	311			
2. ด้านคุณธรรมจริยธรรม	ระหว่างกลุ่ม	2.34	2	1.17	5.159	0.006*
	ภายในกลุ่ม	70.20	309	0.23		
	รวม	72.54	311			
3. ด้านบุคลิกภาพ	ระหว่างกลุ่ม	2.24	2	1.12	4.577	0.011*
	ภายในกลุ่ม	75.72	309	0.25		
	รวม	77.97	311			
4. ด้านบริหารงานสถานศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	1.41	2	0.70	2.373	0.095
	ภายในกลุ่ม	91.63	309	0.30		
	รวม	93.03	311			
5. ด้านทักษะการบริหาร	ระหว่างกลุ่ม	1.14	2	0.57	2.186	0.114
	ภายในกลุ่ม	80.72	309	0.26		
	รวม	81.86	311			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	1.65	2	0.82	3.761	0.024*
	ภายในกลุ่ม	67.62	309	0.22		
	รวม	69.27	311			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 12 พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน มีทัศนคติต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาคุณลักษณะในแต่ละรายด้านพบว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีทัศนคติต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านคุณธรรมจริยธรรม และด้านบุคลิกภาพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เมื่อพบนัยสำคัญทางสถิติจึงทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีของ เชฟเฟ (Scheffe' s method) ได้ผลการทดสอบแสดงดังตาราง 13 – 15

ตาราง 13 การเปรียบเทียบทัศนคติของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามวุฒิการศึกษาเป็นรายคู่

วุฒิการศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี ($\bar{X} = 4.40$)	ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ($\bar{X} = 4.50$)	สูงกว่าปริญญาตรี ($\bar{X} = 4.73$)
ต่ำกว่าปริญญาตรี	-	0.247	0.011*
ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า		-	0.119
สูงกว่าปริญญาตรี			-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 13 พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี กับกลุ่มวุฒิสูงกว่าปริญญาตรี มีทัศนคติต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านคุณธรรมจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตาราง 14 การเปรียบเทียบทัศนคติของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามวุฒิการศึกษาเป็นรายคู่

วุฒิการศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี ($\bar{X} = 4.36$)	ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ($\bar{X} = 4.45$)	สูงกว่าปริญญาตรี ($\bar{X} = 4.70$)
ต่ำกว่าปริญญาตรี	-	0.377	0.015*
ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า		-	0.111
สูงกว่าปริญญาตรี			-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 14 พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มวุฒิการศึกษา ต่ำกว่าปริญญาตรี กับกลุ่มวุฒิสูงกว่าปริญญาตรี มีทัศนคติต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านบุคลิกภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตาราง 15 การเปรียบเทียบทัศนคติของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อคุณลักษณะโดยรวมของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามวุฒิการศึกษาเป็นรายคู่

วุฒิการศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี ($\bar{X} = 4.33$)	ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ($\bar{X} = 4.42$)	สูงกว่าปริญญาตรี ($\bar{X} = 4.60$)
ต่ำกว่าปริญญาตรี	-	0.298	0.043*
ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า		-	0.259
สูงกว่าปริญญาตรี			-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 15 พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี กับกลุ่มวุฒิสูงกว่าปริญญาตรี มีทัศนคติต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3.4 การเปรียบเทียบทัศนคติของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยจำแนกตามสถานภาพความเป็นตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งแบ่งเป็น 8 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้แทนผู้ปกครอง กลุ่มผู้แทนครู กลุ่มผู้แทนศิษย์เก่า กลุ่มผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มผู้แทนองค์กรชุมชน กลุ่มผู้แทนองค์กรศาสนา กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ และกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ได้ผลแสดงดังตาราง 16

ตาราง 16 การเปรียบเทียบทัศนคติของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามสถานภาพความเป็นตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษา

การบริหารงานวิชาการ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
1. ด้านภาวะผู้นำ	ระหว่างกลุ่ม	5.30	7	0.76	2.564	0.014*
	ภายในกลุ่ม	89.85	304	0.30		
	รวม	95.16	311			
2. ด้านคุณธรรมจริยธรรม	ระหว่างกลุ่ม	4.80	7	0.69	3.078	0.004*
	ภายในกลุ่ม	67.74	304	0.22		
	รวม	72.54	311			
3. ด้านบุคลิกภาพ	ระหว่างกลุ่ม	2.66	7	0.38	1.536	0.154
	ภายในกลุ่ม	75.30	304	0.25		
	รวม	77.97	311			
4. ด้านบริหารงานสถานศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	4.03	7	0.58	1.968	0.059
	ภายในกลุ่ม	89.00	304	0.29		
	รวม	93.03	311			
5. ด้านทักษะการบริหาร	ระหว่างกลุ่ม	2.17	7	0.31	1.181	0.313
	ภายในกลุ่ม	79.69	304	0.26		
	รวม	81.86	311			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	3.29	7	0.47	2.165	0.037*
	ภายในกลุ่ม	65.98	304	0.22		
	รวม	69.27	311			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 16 พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีสถานภาพความเป็นตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษาแตกต่างกัน มีทัศนคติต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาคูณลักษณะในแต่ละรายด้านพบว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีทัศนคติต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านภาวะผู้นำ และด้านคุณธรรมจริยธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เมื่อพบนัยสำคัญทางสถิติจึงทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe' s method) ได้ผลการทดสอบแสดงดังตาราง 17 – 19

ตาราง 17 การเปรียบเทียบทักษะของคณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานต่อคุณลักษณะด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามสถานภาพความเป็นตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษาเป็นรายคู่

สถานภาพ ความเป็นตัวแทน	ผู้แทน ผู้ปกครอง (\bar{X} =4.24)	ผู้แทนครู (\bar{X} =4.48)	ผู้แทน ศิษย์เก่า (\bar{X} =4.34)	ผู้แทน องค์กรปก ครองส่วน ท้องถิ่น (\bar{X} =4.25)	ผู้แทนองค์ กรชุมชน (\bar{X} =4.34)	ผู้แทนองค์ กรศาสนา (\bar{X} =4.32)	ผู้ทรงคุณ วุฒิ (\bar{X} =4.29)	ผู้บริหาร สถานศึกษา (\bar{X} =4.65)
ผู้แทนผู้ปกครอง	-	0.046*	0.382	0.917	0.394	0.492	0.662	0.001*
ผู้แทนครู		-	0.262	0.059	0.253	0.190	0.119	0.164
ผู้แทนศิษย์เก่า			-	0.442	0.983	0.851	0.662	0.012*
ผู้แทนองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น				-	0.454	0.560	0.739	0.001*
ผู้แทนองค์กรชุมชน					-	0.868	0.677	0.012*
ผู้แทนองค์กรศาสนา						-	0.803	0.007*
ผู้ทรงคุณวุฒิ							-	0.003*
ผู้บริหารสถานศึกษา								-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 17 พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานกลุ่มผู้แทนผู้ปกครองกับกลุ่มผู้แทนครู กลุ่มผู้แทนผู้ปกครองกับกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มผู้แทนศิษย์เก่ากับกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มผู้แทนองค์กรชุมชนกับกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มผู้แทนองค์กรศาสนากับกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา และกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิกับกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา มีทักษะต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านภาวะผู้นำแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตาราง 18 การเปรียบเทียบทัศนคติของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามสถานภาพความเป็นตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษาเป็นรายคู่

สถานภาพ ความเป็นตัวแทน	ผู้แทน ผู้ปกครอง (\bar{X} =4.38)	ผู้แทนครู (\bar{X} =4.64)	ผู้แทน ศิษย์เก่า (\bar{X} =4.41)	ผู้แทน องค์กรปก ครองส่วน ท้องถิ่น (\bar{X} =4.31)	ผู้แทนองค์ กรชุมชน (\bar{X} =4.47)	ผู้แทนองค์ กรศาสนา (\bar{X} =4.46)	ผู้ทรงคุณ วุฒิ (\bar{X} =4.33)	ผู้บริหาร สถานศึกษา (\bar{X} =4.66)
ผู้แทนผู้ปกครอง	-	0.016*	0.811	0.502	0.415	0.458	0.615	0.009*
ผู้แทนครู		-	0.030*	0.002*	0.109	0.094	0.004*	0.829
ผู้แทนศิษย์เก่า			-	0.363	0.565	0.615	0.458	0.017*
ผู้แทนองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น				-	0.138	0.158	0.867	0.001*
ผู้แทนองค์กรชุมชน					-	0.943	0.188	0.069
ผู้แทนองค์กรศาสนา						-	0.213	0.059
ผู้ทรงคุณวุฒิ							-	0.002*
ผู้บริหารสถานศึกษา								-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 18 พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มผู้แทนผู้ปกครองกับกลุ่มผู้แทนครู กลุ่มผู้แทนผู้ปกครองกับกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มผู้แทนครูกับกลุ่มผู้แทนศิษย์เก่า กลุ่มผู้แทนครูกับกลุ่มผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มผู้แทนครูกับกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่มผู้แทนศิษย์เก่ากับกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา และกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิกับกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา มีทัศนคติต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านคุณธรรมจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตาราง 19 การเปรียบเทียบทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อคุณลักษณะโดยรวมของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามสถานภาพความเป็นตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษาเป็นรายคู่

สถานภาพ ความเป็นตัวแทน	ผู้แทน ผู้ปกครอง	ผู้แทน ครู	ผู้แทน ศิษย์เก่า	ผู้แทน องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น	ผู้แทน องค์กรชุมชน	ผู้แทน องค์กรศาสนา	ผู้ทรงคุณ วุฒิ	ผู้บริหาร สถานศึกษา
	(\bar{X} =4.30)	(\bar{X} =4.47)	(\bar{X} =4.36)	(\bar{X} =4.29)	(\bar{X} =4.38)	(\bar{X} =4.35)	(\bar{X} =4.28)	(\bar{X} =4.60)
ผู้แทนผู้ปกครอง	-	0.096	0.554	0.942	0.452	0.631	0.888	0.004*
ผู้แทนครู		-	0.284	0.083	0.362	0.237	0.072	0.220
ผู้แทนศิษย์เก่า			-	0.506	0.873	0.911	0.464	0.022*
ผู้แทนองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น				-	0.409	0.580	0.946	0.003*
ผู้แทนองค์กรชุมชน					-	0.786	0.372	0.033*
ผู้แทนองค์กรศาสนา						-	0.534	0.016*
ผู้ทรงคุณวุฒิ							-	0.003*
ผู้บริหารสถานศึกษา								-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 19 พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มผู้แทนผู้ปกครองกับกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มผู้แทนศิษย์เก่ากับกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มผู้แทนองค์กรชุมชนกับกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มผู้แทนองค์กรศาสนากับกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา และกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิกับกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา มีทัศนะต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 ผู้วิจัยได้สรุป อภิปรายผล และมีข้อเสนอแนะจากการวิจัย นำเสนอตามลำดับ ดังนี้

ความมุ่งหมายในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 จำแนกตามสถานภาพ

สมมติฐานการวิจัย

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 ที่มีสถานภาพแตกต่างกันในด้านเพศ อายุ วุฒิการศึกษา และสถานภาพความเป็นตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษา มีทัศนะต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 ข้อมูล 10 มิถุนายน 2548 จำนวนทั้งหมด 1,413 คน จากสถานศึกษา 140 แห่ง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรีเขต 1 จำนวน 312 คน ซึ่งได้มาจากการโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane) ที่มีความคลาดเคลื่อน 0.05 และทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) จากผู้แทนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาที่เป็นตัวแทนสถานศึกษาละ 8 คน ตามสภาพที่ดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งเป็นผู้แทนผู้ปกครอง 1 คน ผู้แทนครู 1 คน ผู้แทนองค์กรชุมชน 1 คน ผู้แทนองค์กร

ส่วนท้องถิ่น 1 คน ผู้แทนศิษย์เก่า 1 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ 1 คน ผู้แทนองค์กรศาสนา 1 คน และผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (questionnaires) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อเสนอแนะจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ นำมาประกอบในการสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1

เมื่อได้ร่างแบบสอบถามแล้วนำไปทดสอบคุณภาพโดยนำแบบสอบถามที่ร่างเสร็จเสนอต่อประธานและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อต้องการขอความเห็นชอบ และเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน พิจารณาทั้งด้านเนื้อหา และโครงสร้างของคำถามตลอดจนภาษาที่ใช้เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และเลือกข้อคำถามที่มีค่าความสอดคล้องตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป หลังจากนั้นนำไปหาความเชื่อมั่น (reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (try out) กับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.960

เมื่อได้ทดสอบคุณภาพของแบบสอบถามแล้ว นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามแบบสำรวจรายการ (checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 ซึ่งจะครอบคลุมขอบข่ายทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ลักษณะเป็นตัวเลขมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ

- 5 หมายถึง ระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มากที่สุด
- 4 หมายถึง ระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มาก
- 3 หมายถึง ระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ปานกลาง
- 2 หมายถึง ระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ น้อย
- 1 หมายถึง ระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ น้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ขออนุญาตจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีเพื่อแนะนำตัวผู้วิจัยในการติดต่อหน่วยงานเก็บข้อมูล

2. นำแบบสอบถามที่ใส่รหัสกำกับแล้วนั้นส่งไปยังผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มของตัวอย่างทุกคน โดยผู้วิจัยจัดส่งและรับคืนด้วยตนเอง

3. นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้ทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้องในการตอบคำถาม แล้วนำมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อหาค่าทางสถิติ ดังนี้

3.1 หาค่าความถี่และร้อยละเกี่ยวกับสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง

3.2 หาค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ของคะแนนจากการตอบแบบสอบถาม โดยแปลความหมายของค่าเฉลี่ย โดยยึดเกณฑ์ ดังนี้ (ประคอง กรวรรณสุด, 2542, หน้า 108)

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึงว่า ระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึงว่า ระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์มาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึงว่า ระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึงว่า ระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึงว่า ระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์น้อยที่สุด

3.3 วิเคราะห์สถิติเชิงอ้างอิง ที่ใช้ทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนคติของคณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 ที่สถานภาพแตกต่างกัน โดยจำแนกตาม เพศ อายุ วุฒิทางการศึกษา และสภาพการเป็นตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษา ใช้สถิติทดสอบที (t-test) สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพจำแนกเป็น 2 กลุ่ม และใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (one – way ANOVA) สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพจำแนกเป็น 3 กลุ่มขึ้นไป เมื่อมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe' s method)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนคติของคณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ในสำนักงานเขตพื้นที่สระบุรี เขต 1 ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. คณะกรรมการสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ดำรงตำแหน่งเป็นผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทน

องค์การศาสนา และผู้บริหารสถานศึกษา ในสัดส่วนที่เท่ากัน มีสถานภาพด้านเพศส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 46 – 50 ปี รองลงมาคืออายุสูงกว่า 50 ปี ด้านวุฒิการศึกษาส่วนใหญ่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี รองลงมามีวุฒิปริญญาตรีหรือเทียบเท่า

2. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระบุรี เขต 1 พบว่าโดยรวมมีเกณฑ์อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาคคุณลักษณะทั้ง 5 ด้าน ก็พบว่ามีเกณฑ์อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่คณะกรรมการสถานศึกษาพึงประสงค์สูงสุดคือคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรม รองลงมาเป็นคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ ด้านภาวะผู้นำด้านการบริหารงานสถานศึกษา และด้านทักษะการบริหาร ตามลำดับ

สำหรับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในแต่ละรายด้าน ได้ผลการศึกษา ดังนี้

2.1 คุณลักษณะด้านผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพึงประสงค์โดยรวมมีเกณฑ์อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละรายการพบว่ามีเกณฑ์อยู่ในระดับมากและมากที่สุด สำหรับเรื่องที่คุณลักษณะด้านผู้นำที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพึงประสงค์สูงสุด 3 อันดับแรก คือ 1) มีมนุษยสัมพันธ์ประสานงานกับบุคคลและหน่วยงานอื่นได้ดี 2) มีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน และ 3) มีความเป็นประชาธิปไตย ส่วนเรื่องที่คุณลักษณะด้านผู้นำที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพึงประสงค์ต่ำสุดคือ มีความสามารถในการใช้ภาษาในการสื่อสาร

2.2 คุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพึงประสงค์โดยรวมมีเกณฑ์อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละรายการพบว่ามีเกณฑ์อยู่ในระดับมากและมากที่สุด สำหรับเรื่องที่คุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมที่คณะกรรมการสถานศึกษาพึงประสงค์สูงสุด 3 อันดับแรก คือ 1) มีความศรัทธาในอาชีพ 2) มีความซื่อสัตย์ สุจริต ยุติธรรม และ 3) มีความรัก เมตตา กรุณาต่อศิษย์และผู้ร่วมงาน ส่วนเรื่องที่คุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมที่คณะกรรมการสถานศึกษาพึงประสงค์ต่ำสุดคือ ประหยัด อุดม มัธยัสถ์

2.3 คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพของผู้บริหารสถานศึกษาที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพึงประสงค์โดยรวมมีเกณฑ์อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละรายการพบว่ามีเกณฑ์อยู่ในระดับมากและมากที่สุด สำหรับเรื่องที่คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพที่คณะกรรมการสถานศึกษาพึงประสงค์สูงสุด 3 อันดับแรก คือ 1) ความเป็นมิตร ยิ้มแย้มแจ่มใส คบง่าย เปิดเผยไม่ถือตัว 2) แต่งกายสะอาด สุภาพเรียบร้อยเหมาะสมกับกาลเทศะ และ 3) มีความสุภาพ อ่อนโยน อ่อนน้อมเหมาะสมกับบุคคลและสถานการณ์ ส่วนเรื่องที่คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพที่คณะกรรมการสถานศึกษาพึงประสงค์ต่ำสุดคือ มีสุขภาพแข็งแรง สมบูรณ์

2.4 คุณลักษณะด้านบริหารงานสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพึงประสงค์โดยรวมมีเกณฑ์อยู่ในระดับมาก และเมื่อ

พิจารณาแต่ละรายการก็พบว่ามีเกณฑ์อยู่ในระดับมากทุกเรื่อง สำหรับเรื่องที่คณะกรรมการสถานศึกษาพึงประสงค์สูงสุด 3 อันดับแรก คือ 1) บริหารงานโดยมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) วางแผนการบริหารงานสถานศึกษาโดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม และ 3) ควบคุมดูแล กำกับ ตรวจสอบ การใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษาได้อย่างถูกต้อง โปร่งใส ส่วนเรื่องที่คณะกรรมการสถานศึกษาพึงประสงค์ต่ำสุดคือ ติดตามงาน จัดทำรายงานและสรุปผลการดำเนินงานต่อสาธารณชนและหน่วยงานที่สังกัด

2.5 คุณลักษณะด้านทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่คณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานพึงประสงค์โดยรวมมีเกณฑ์อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาแต่ละรายการก็พบว่ามีเกณฑ์อยู่ในระดับมากทุกเรื่อง สำหรับเรื่องที่คณะกรรมการสถานศึกษาพึงประสงค์สูงสุด 3 อันดับแรก คือ 1) มีความรู้ความสามารถในการบริหารงานบุคคล 2) มีความรู้ความสามารถที่จะนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา และ 3) มีวุฒิทางการศึกษาด้านการบริหารการศึกษา ส่วนเรื่องที่คณะกรรมการสถานศึกษาพึงประสงค์ต่ำสุดคือ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยทางการศึกษา

3. การศึกษาเปรียบเทียบทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนตัวของคณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่แตกต่างกัน ตามสมมติฐานของการวิจัย ได้ผลการศึกษาดังนี้

3.1 คณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานเพศชายกับเพศหญิง มีทัศนะต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย

3.2 คณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่มีอายุแตกต่างกัน มีทัศนะต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย

3.3 คณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน มีทัศนะต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย และเมื่อพิจารณาคูณลักษณะในแต่ละรายด้านพบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานมีทัศนะต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านคุณธรรมจริยธรรม และด้านบุคลิกภาพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งได้ผลการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ดังนี้

3.3.1 คณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานกลุ่มวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี กับกลุ่มวุฒิสองกว่าปริญญาตรี มีทัศนะต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านคุณธรรมจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 มีประเด็นที่ต้องอภิปรายผล ดังนี้

1. คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพึงประสงค์โดยรวมมีเกณฑ์อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาแต่ละรายด้านก็พบว่ามีเกณฑ์อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่คณะกรรมการสถานศึกษาพึงประสงค์สูงสุดคือ คุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ลัทธียศปัญญา (2533, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ตามทัศนะของครู อาจารย์ในจังหวัดพังงา และพบว่าความต้องการของครูอาจารย์ต่อคุณลักษณะที่คาดหวังของผู้บริหารโรงเรียนอันดับแรกคือด้านคุณธรรม ส่วนคุณลักษณะด้านทักษะการบริหาร คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีทัศนะต่ำสุด แต่อยู่ในเกณฑ์ระดับมาก แสดงว่า ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 มีทักษะและความสามารถในการบริหารงาน โดยมีทักษะในการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการปฏิรูปการศึกษา มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาและข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้น มีความสามารถในการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับผู้ร่วมงาน มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของรัฐ มีความรู้ความสามารถในการบริหารงานบุคคล มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา มีวุฒิทางการศึกษาด้านการบริหารการศึกษา มีความรู้ความสามารถที่จะนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยทางการศึกษา และได้รับการคัดเลือกและฝึกอบรมให้เป็นนักบริหารการศึกษาตามกระบวนการที่กำหนด ทั้งนี้ทักษะการบริหารเป็นสิ่งที่จำเป็นมากที่สุดสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ดังที่ ชงชัย สันติวงษ์ (2540, หน้า 28-29) กล่าวว่า ผู้บริหารจะต้องมีทักษะที่พัฒนาและสร้างสมไว้ตลอดเวลา 5 อย่าง คือ

1) ทักษะด้านการตัดสินใจ คือ สามารถหาทางเลือกได้ดีกว่า โดยการหาทางเลือก การชั่งน้ำหนักเปรียบเทียบ และมีข้อมูลที่ดีมาใช้ประกอบการวิเคราะห์ก่อนการตัดสินใจทุกครั้ง

2) ทักษะด้านการวางแผน คือ เก่งคิดและมองการณ์ไกล เพื่อพัฒนางานระยะยาวที่เป็นแผนกลยุทธ์ สำหรับใช้กับอนาคตที่คาดคะเนไว้อย่างรอบคอบ ซึ่งจะเป็นทิศทางให้ทุกฝ่ายวางแผนปฏิบัติ และเดินตามได้อย่างสะดวก

3) ทักษะด้านการจัดองค์การ คือ รู้จักตัดสินใจแบ่งงานให้ใครทำ ทำกับใครและทำอย่างไร เพื่อช่วยให้การจัดกลุ่มทีมงานมีประสิทธิภาพในการรองรับภารกิจการทำงานตามแผนได้อย่างดี

4) ทักษะด้านการแก้ไขปัญหา คือ สามารถติดตามปกปักรักษาจากแผน รวบรวม ทั้งทราบถึงสาเหตุการเบี่ยงเบนของแผน ตลอดจนปัญหาที่กำลังเกิดขึ้น ก็เข้าแก้ไขให้ลุล่วงไป โดยการรวบรวมข้อมูลจากหลายด้านมาประกอบการปรับปรุงแก้ไขด้วย

5) ทักษะด้านการสร้างทีมงาน คือ การรู้จักวิธีการสรรหานักบริหารมือดีไว้ในทีม เข้าใจถึงวิธีจัดบรรยากาศ การแก้ไขข้อขัดแย้ง การชักจูงให้การทักทายการทำงานด้วยกำลังใจ และความใฝ่ฝันที่แรงกล้า รวมทั้งให้เกิดความพร้อมที่จะเข้ามาร่วมรับผิดชอบในผลสำเร็จของตนเอง คือ การรู้จักใช้คน หรือใช้คนเป็นนั่นเอง

สำหรับผลการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในแต่ละรายด้าน มีประเด็นอภิปรายดังนี้

1.1 คุณลักษณะด้านภาวะผู้นำ พบว่า ทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีต่อผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมมีเกณฑ์อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่ามีเกณฑ์อยู่ในระดับมาก 9 รายการ และมากที่สุด 1 รายการ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรเชษฐ์ ค่วยเทศ (2546, บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาอำเภอสีจันทน์ จังหวัดลำพูน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการการศึกษาระดับพื้นฐานมีความต้องการคุณลักษณะด้านภาวะผู้นำในระดับมากเช่นกัน สำหรับคุณลักษณะด้านภาวะผู้นำที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรพึงปฏิบัติเป็นอันดับต้นๆ คือ การมีมนุษยสัมพันธ์สามารถประสานงานกับบุคคลและหน่วยงานอื่นได้ดี มีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน และต้องมีความเป็นประชาธิปไตย ซึ่งทั้ง 3 เรื่อง เป็นคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพึงประสงค์สูงสุด

1.2 คุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรม พบว่า ทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีต่อผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมมีเกณฑ์อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละรายการพบว่ามีเกณฑ์อยู่ในระดับมาก 5 รายการและมากที่สุด 5 รายการ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ กิตติ จารุเฉลิมรัตน์ (2545, บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาการเปรียบเทียบคุณลักษณะที่เป็นจริงและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ฝึกสอนกีฬาบาสเกตบอลตามการรับรู้ของนักกีฬาบาสเกตบอลระดับเยาวชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งพบว่านักกีฬาบาสเกตบอลมีความต้องการคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับมาก สำหรับคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรพึงปฏิบัติเป็นอันดับต้นๆ คือ มีความศรัทธาในอาชีพ มีความซื่อสัตย์ สุจริต ยุติธรรม และมีความรัก เมตตา กรุณาต่อศิษย์และผู้ร่วมงาน ซึ่งทั้ง 3 เรื่อง เป็นคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพึงประสงค์สูงสุด

1.3 คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ พบว่า ทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีต่อผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมมีเกณฑ์อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ

พบว่ามิถุนายนอยู่ในระดับมาก 8 รายการ และมากที่สุด 2 รายการ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ จีรภา สงวนสุข (2545, บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร โรงเรียน สังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ แล้วพบว่าพนักงานครู สังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ มีความต้องการคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนด้านบุคลิกภาพในระดับมาก สำหรับคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรพึงปฏิบัติเป็นอันดับต้นๆ คือ มีความเป็นมิตร ยิ้มแย้มแจ่มใส คบง่าย เปิดเผยไม่ถือตัว แต่งกายสะอาด สุภาพเรียบร้อย เหมาะสมกับกาลเทศะ และมีความสุภาพ อ่อนโยน อ่อนน้อม เหมาะสมกับบุคคลและ สถานการณ์ ซึ่งทั้ง 3 เรื่อง เป็นคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่คณะกรรมการ สถานศึกษาชั้นพื้นฐานพึงประสงค์สูงสุด

1.4 คุณลักษณะด้านการบริหารงานสถานศึกษา พบว่า ทิศนะของคณะกรรมการ สถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่มีต่อผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมมีเกณฑ์อยู่ในระดับมาก และเมื่อ พิจารณาแต่ละรายการก็พบว่ามีเกณฑ์อยู่ในระดับมากทุกเรื่อง ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ จีรภา สงวนสุข (2545, บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ แล้วพบว่าพนักงานครู สังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่มีความต้องการ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนด้านการบริหารงานสถานศึกษาในระดับมาก สำหรับ คุณลักษณะด้านบริหารงานสถานศึกษาที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรพึงปฏิบัติเป็นอันดับต้นๆ คือ บริหารงานโดยมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ วางแผนการบริหารงาน สถานศึกษาโดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม และควบคุมดูแล กำกับ ตรวจสอบ การใช้จ่ายงบประมาณ ของสถานศึกษาได้อย่างถูกต้องโปร่งใส ซึ่งทั้ง 3 เรื่อง เป็นคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ที่คณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานพึงประสงค์สูงสุด

1.5 คุณลักษณะด้านทักษะการบริหาร พบว่า ทิศนะของคณะกรรมการ สถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่มีต่อผู้บริหารสถานศึกษาที่โดยรวมมีเกณฑ์อยู่ในระดับมาก และ เมื่อพิจารณาแต่ละรายการก็พบว่ามีเกณฑ์อยู่ในระดับมากทุกเรื่อง จึงทำให้คณะกรรมการ สถานศึกษาชั้นพื้นฐานมีความต้องการทักษะในด้านนี้มาก ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ วรเชษฐ์ ค่วยเทศ (2546, บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร สถานศึกษาตามความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาอำเภอลี่ จังหวัดลำพูน แล้วพบว่า คณะกรรมการการศึกษาชั้นพื้นฐานมีความต้องการคุณลักษณะด้านทักษะการบริหารอยู่ในระดับ มาก สำหรับคุณลักษณะด้านทักษะการบริหารที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรพึงปฏิบัติเป็นอันดับ ต้นๆ คือ มีความรู้ความสามารถในการบริหารงานบุคคล มีความรู้ความสามารถที่จะนำชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา และมีวิสัยทางการศึกษาด้านการบริหารการศึกษา ซึ่ง ทั้ง 3 เรื่อง เป็นคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่คณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานพึง ประสงค์สูงสุด

2. การศึกษาเปรียบเทียบทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยจำแนกตามสถานภาพของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่แตกต่างกันใน 4 ด้าน มีประเด็นอภิปรายดังต่อไปนี้

2.1 เพศ พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพศชายกับเพศหญิงมีทัศนะต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ คุณัญญา แซ่เจ็ย (2546, บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคาดหวังของบุคลากรคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่า บุคลากรที่มีเพศแตกต่างกันมีความคาดหวังในคุณลักษณะไม่แตกต่างกัน จากผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นภาพรวมของการทำงานที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชน โดยอาศัยบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ที่หลากหลาย ดังนั้นสถานภาพด้านเพศจึงไม่ส่งผลต่อความคิดเห็นหรือทัศนะคติต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกัน

2.2 อายุ พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีอายุแตกต่างกัน มีทัศนะต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ รัชวิทย์ เมธิโชติเศรษฐ์ (2546, บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้สำเร็จการศึกษาช่างอุตสาหกรรม ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ตามความต้องการของสถานประกอบการในจังหวัดลำปาง พบว่า เจ้าของสถานประกอบการที่มีอายุแตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยความต้องการคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้สำเร็จการศึกษาช่างอุตสาหกรรม ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ไม่แตกต่างกัน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ คุณัญญา แซ่เจ็ย (2546, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคาดหวังของบุคลากรคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่า บุคลากรที่มีอายุแตกต่างกันมีความคาดหวังในคุณลักษณะไม่แตกต่างกัน จากผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วยผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนพระภิกษุหรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่น ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งบุคคลดังกล่าวล้วนผ่านประสบการณ์ในการทำงานค่อนข้างมากและมีวิสัยทัศน์ที่ไม่แตกต่างกันมาก ซึ่งจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจะพบว่าส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี จึงส่งผลให้มีทัศนะคติต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน

2.3 วุฒิการศึกษา พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน มีทัศนะต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จากผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับการวิจัยของ รัชวิทย์ เมธิโชติเศรษฐ์ (2546, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้สำเร็จการศึกษาช่าง

อุตสาหกรรม ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ตามความต้องการของสถานประกอบการในจังหวัดลำปาง แล้วพบว่าเจ้าของสถานประกอบการที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยความต้องการคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้สำเร็จการศึกษาช่างอุตสาหกรรม ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ไม่แตกต่างกัน แต่สอดคล้องกับการวิจัยของ คุณัญญา แซ่เจี๋ย (2546, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคาดหวังของบุคลากรคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งพบว่า บุคลากรที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกันมีความคาดหวังในคุณลักษณะแตกต่างกัน และจากผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากคณะกรรมการสถานศึกษาเป็นองค์คณะบุคคลในการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม ที่ต้องอาศัยผู้มีความรู้ ความชำนาญในสาขาที่หลากหลาย ที่เข้ามาทำหน้าที่กำกับ และส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษาให้เป็นไปตามนโยบาย ตามมาตรฐานในการจัดการศึกษา ซึ่งบุคคลที่มีความชำนาญเฉพาะด้านเหล่านี้ รวมทั้งผู้บริหาร อาจมีคุณวุฒิทางการศึกษาที่แตกต่างกัน จึงส่งผลให้มีทัศนคติต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกัน

2.4 สถานภาพความเป็นตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษา พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีสถานภาพความเป็นตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษาแตกต่างกัน มีทัศนคติต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ คุณัญญา แซ่เจี๋ย (2546, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคาดหวังของบุคลากรคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ แล้วพบว่าบุคลากรที่มีประเภทของบุคลากรแตกต่างกันมีความคาดหวังในคุณลักษณะแตกต่างกัน จากผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ เพราะคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วยองค์คณะบุคคลที่มีความหลากหลาย ซึ่งมีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน จึงส่งผลให้มีทัศนคติต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะทั่วไป และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยไปใช้ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ ที่พบว่าคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพึงประสงค์สูงสุดคือ คุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรม ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 ควรให้ความสำคัญกับความมีคุณธรรมและจริยธรรม ควรมีความศรัทธาในอาชีพ มีความซื่อสัตย์ สุจริต และยุติธรรม และให้ความรัก ความเมตตากรุณาต่อศิษย์และผู้ร่วมงานในสถานศึกษา นอกจากนี้ ก็ต้องให้ความสำคัญกับคุณลักษณะในด้านต่าง ๆ คือ

1.1 ด้านภาวะผู้นำ ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการสร้างมนุษยสัมพันธ์กับบุคคลและหน่วยงานอื่นเพื่อสามารถประสานงานกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และต้องมีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน

1.2 ด้านบุคลิกภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความเป็นมิตร อ้อมแอ้มแจ่มใส คบง่าย เปิดเผยไม่ถือตัว เรื่องการแต่งกายควรแต่งกายให้สะอาด ดูสุภาพเรียบร้อยเหมาะสมกับกาลเทศะ และควรมีความสุภาพ อ่อนโยน อ่อนน้อม เหมาะสมกับบุคคลและสถานการณ์

1.3 ด้านการบริหารงานสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรบริหารงานโดยมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการวางแผนการบริหารงานสถานศึกษาโดยให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม และสามารถควบคุมดูแล กำกับ ตรวจสอบ การใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษาได้อย่างถูกต้องและโปร่งใส

1.4 ด้านทักษะการบริหาร ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ความสามารถในการบริหารงานบุคคล สามารถที่จะนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษาได้ และควรมีวุฒิทางการศึกษาด้านการบริหารการศึกษา เพื่อแสดงถึงศักยภาพด้านคุณวุฒิในการบริหารการศึกษา

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่จะส่งผลให้เกิดความพึงพอใจในคุณลักษณะของผู้บริหารสำหรับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วย เพื่อนำผลที่ได้มาประกอบการพิจารณาให้ผู้บริหารสถานศึกษาใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาคุณลักษณะของตนเองให้สอดคล้องกับการบริหารสถานศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อพัฒนาสถานศึกษา และพัฒนาเยาวชนให้มีความรู้ความสามารถ เป็นบุคลากรที่มีคุณภาพต่อไป

บรรณานุกรม

- กวี วงศ์พุ่ม. (2539). ภาวะผู้นำ. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาชีพบัญชี.
- กิตติ จารุเฉลิมรัตน์. (2545). การเปรียบเทียบคุณลักษณะที่เป็นจริงและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ฝึกสอนกีฬาบาสเกตบอลตามการรับรู้ของนักกีฬาบาสเกตบอลระดับเยาวชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- กิริติ บุญเจือ. (2538). จริยศาสตร์สำหรับผู้ริเริ่มเรียน. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- เกศนา พันทาเดช. (2540). การศึกษาทัศนคติการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตจังหวัดกำแพง นครเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. เขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดสระบุรี, สำนักงาน (2548). สระบุรี: ฝ่ายส่งเสริมการศึกษา.
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2536). เอกสารประกอบคำบรรยายหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง. กรุงเทพฯ: สำนักงาน.
- _____. (2541). ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการบริหาร(เล่ม 1), สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา, กรุงเทพฯ: พีเอลิฟวิ่ง.
- _____. (2542). แนวการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเพื่อความพร้อมรับการประเมินภายนอก. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- _____. (2545). การวางแผนงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน. กรุงเทพฯ: การศาสนา. คณะกรรมการการศึกษาระดับชาติ, สำนักงาน. (ม.ป.ป.) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่2) พ.ศ.2545. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.
- _____. (2547). การปฏิรูประบบการประกันคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน. (2546). คู่มือการสรรหาและการเลือกคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- _____. (2547). คู่มือการปฏิบัติงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- คณะกรรมการการอุดมศึกษา, สำนักงาน. (2547). ชุดวิชาผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ. กรุงเทพฯ: เอส แอนด์ จี กราฟฟิค.
- คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, สำนักงาน. (2548). พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : อรุณสาลาดพร้าว.

- คณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา, สำนักงาน.
(2546). พระราชสภาคครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546. กรุงเทพฯ :
คุรุสภาลาดพร้าว.
- คุณัญญา แซ่เจ็ย. (2546). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารตามความคาดหวังของ
บุคลากรคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จักรพรรดิ วัฒนา. (2538). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของศึกษาธิการจังหวัดในทศวรรษหน้า
(ค.ศ.1995-2005). วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร.
- จิรภา สงวนสุข. (2545). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดเทศบาล
นครเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จุมพล หนีพานิช. (2537). เอกสารการสอนในชุดวิชาองค์การและการจัดการ. หน่วยที่ 9-
15. (หน้าที่ 96-97). นครบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- เฉลิมชัย หาญกล้า. (2545). หลักทฤษฎีและการบริหารการศึกษา. เอกสารประกอบการ
สอน. ลพบุรี: สถาบันราชภัฏเทพสตรี.
- _____. (2548). พัฒนาการของทฤษฎีการบริหาร. เอกสารประกอบการสอน. ลพบุรี:
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- ชาญชัย อาจิมสมาจารย์. (2531). สร้างทีมงานให้แข็งแกร่ง. กรุงเทพฯ: สายใจ.
- ณรงค์ เกียรติศิริศิริ. (2530). คุณธรรมสำหรับผู้บริหารตามความคิดเห็นของครูผู้สอนใน
โรงเรียนประถมศึกษา เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต วิทยาลัยครูเชียงใหม่.
- ดำรง ประเสริฐกุล. (2542). ความเป็นครู. นครสวรรค์: คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏพิบูล
สงคราม.
- ถวิล มาตราเลียม. (2545). การปฏิรูปการศึกษา: โรงเรียนเป็นฐานการบริหารจัดการ (พิมพ์
ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สมาธรรม.
- ถวัลย์ คำสีม่วง. (2541). ความต้องการของครูและผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับการพัฒนา
งานวิชาการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด
ปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ทัศนาศ แสงศักดิ์. (2548, มกราคม – มีนาคม). ความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน
ตามแนวปฏิรูปการศึกษา. วารสารวิชาการ, 8(1), 43 – 49.

- ธีระ รุญเจริญ. (2546). การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- ธีระศักดิ์ อัครบวร. (2545). ความเป็นครู. ภูเก็ต : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏภูเก็ต.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2540). องค์การและการจัดการทันสมัยยุคโลกวิวัฒน์. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- _____. (2543). องค์การและการบริหาร. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- นายกรัชมन्दรี, สำนัก. (2544). รายงานการศึกษาวิจัยการประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา:กรณีศึกษาประเทศนิวซีแลนด์ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์. (2534). หลักการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2535, พฤษภาคม). หลักการบริหารการศึกษาเพื่อช่วยพัฒนาความเข้าใจระหว่างครูกับผู้บริหาร. การศึกษา กทม. (2535),20 – 27.
- บัญชา อึ้งสกุล. (2545, มีนาคม). ประสิทธิภาพของผู้บริหารการศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษาวารสารวิชาการ. ปีที่ 5 (มีนาคม) ,22 .
- บุญชู โสตา. (2538). องค์การและการจัดการ. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏจันทรเกษม.
- บุญมี เณรยอด. (2546). รายงานผลการดำเนินงานโครงการนำร่องระดับชาติ เรื่องการบริหารโรงใช้โรงเรียนเป็นฐาน.วิถีและวิถีไทย. กรุงเทพฯ: จุดทอง.
- บุญชัย จงกลณี. (2532). คุณธรรมของนักบริหาร. กรุงเทพฯ: สัตยาการพิมพ์.
- ประคอง วรรณสุด. (2542). สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ด่านสุทธาการพิมพ์.
- ประพนธ์ ไพลดำ. (2537). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามทัศนะของครูและกรรมการศึกษาของโรงเรียนในจังหวัดปราจีนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ประภาศรี สีหอำไพ. (2535). พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประเวศ วะสี. (2540). ภาวะผู้นำความเป็นไปในสังคมและวิธีการแก้ไข. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.
- ประสาน หอมพูล,และทิพวรรณ หอมพูล. (2537). จิตวิทยาธุรกิจ (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- ปราณี วิฑูรวานิชย์. (2542). จริยธรรมกับชีวิต. กรุงเทพฯ: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา, 2542.

- ปรีชา เทรษฐิธร. (2533). **ความเป็นครู**. กรุงเทพฯ: ฝ่ายเอกสารตำรา วิทยาลัยครูเพชรบุรี
วิทยาลัยการณ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ผั่น หอมเกตุ. (2534). **คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่พึงประสงค์
ของครู อาจารย์ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.**
- พรชัย กาพันธ์. (2547). **เมื่อโรงเรียนเป็นนิติบุคคลทุกคนต้องพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง. วารสาร
ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาวิชาการ. ปีที่ 24 (ฉบับที่ 3), หน้า 37 –
38.**
- พระเมธีธรรมมาภรณ์ (ประยูร ชัมมจิตโต). (2540). **คุณธรรมสำหรับนักบริหาร. กรุงเทพฯ:
มูลนิธิพุทธธรรม.**
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. (2542, สิงหาคม). ในราชกิจจา
นุเบกษา. 3 เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก.**
- พระราชวิสุทธ์กี. (2533). **ธรรมสำหรับผู้บริหาร. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.**
- พวงน้อย ไพรัตน์. (2526). **ความคิดเห็นของครูใหญ่และครูเกี่ยวกับลักษณะคุณสมบัติ
และความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด
สำนักงานการประถมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา 4. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.**
- พัฒนาข้าราชการพลเรือน, สถาบัน. (2545). **ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองหลักสูตรการพัฒนานัก
บริหารระดับกลาง. กรุงเทพฯ: ธนาเพรส แอนด์ กราฟฟิค.**
- พัฒนาฝึกหัดครู, สำนัก. (2546). **เอกสารการเรียนรู้ ประกอบการศึกษาชุด หลัก เทคนิค
การบริหารและการวางแผน. คณะครุศาสตร์: สถาบันราชภัฏราชนครินทร์.**
- ไพบุลย์ เสียงก้อง และคณะ. (2546). **คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติ
บุคคล. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.**
- ภาวिका ธาธาศรีสุทธิ, และวิบูลย์ โฉวณะบุตร. (2542). **เอกสารประกอบการสอนหลักและ
ทฤษฎีการบริหารการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.**
- รัชวิทย์ เมธิโชติเศรษฐ์. (2546). **คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้สำเร็จการศึกษาช่าง
อุตสาหกรรมระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ตามความต้องการ
ของสถานประกอบการในจังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.**
- รุ่ง แก้วแดง. (2541). **ปฏิบัติการศึกษาไทย (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มติชน.**

- เลขาธิการคุรุสภา, สำนักงาน. (2548). พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.
- ลัทธิต ยศปัญญา. (2533). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาตามทัศนะของครูอาจารย์ในจังหวัดพังงา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วรเชษฐ์ ถ้วยเทศ. (2546). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอสี จังหวัดลำพูน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วศิน อินทสระ. (2541). พุทธศาสตร์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ทองกวาง.
- วิจิตร ศรีสะอาด, และทองอินทร์ วงศ์โสธร. (2535). แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยการบริหาร การศึกษา : ประมวลสาระชุดวิชาการวิจัยการบริหารการศึกษา หน่วยที่ 8-9 บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วินัย เกษมเศรษฐ. (2535). การศึกษาทักษะทางการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนและครู-อาจารย์ สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิโรจน์ สารรัตนะ. (2542). การบริหาร: หลักการ ทฤษฎี และประเด็นทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: กิพยวิสุทธ์.
- _____. (2544). โรงเรียนองค์การแห่งการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: กิพยวิสุทธ์.
- วิโรจน์ สารรัตนะ, และสัมพันธ์ พันธุ์พฤกษ์. (2545). ผู้บริหารใหม่ในโรงเรียนประถมศึกษา และมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ: กิพยวิสุทธ์.
- วุฒิชัย จำนง. (2523). การบริหารสำหรับผู้จัดการและหัวหน้าหน่วยงานระดับกอง. กรุงเทพฯ: ปารุงสาส์น.
- ศิริพร พงษ์ศรีโรจน์. (2540). องค์การและการจัดการ. กรุงเทพฯ: เทคนิค 19.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง (2542). คำชี้แจงประกอบพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: การศาสนา กรมการศาสนา.
- _____. (2544). ร่ำคู่มือบริหารจัดการหลักสูตร. กรุงเทพฯ: กรม.
- _____. (2546). คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล. กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.
- สายัณห์ ผาน้อย. (กุมภาพันธ์ 2537). มาดผู้บริหาร. ประชาศึกษา, ปีที่ 44(5), หน้า 17-22.

- สิริวรรณ จันทรพิมล. (2540). พฤติกรรมการทำงานเป็นทีมของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีผลการปฏิบัติงานทางวิชาการแตกต่างกัน ในเขตการศึกษา 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุโขทัยธรรมาธิราช, มหาวิทยาลัย. (2544). หลักและระบบการบริหารการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุชาติ โสมประยูร. (2535). พฤติกรรมผู้นำทางการบริหาร. ชลบุรี: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน.
- สุทัศน์ มุขประภาต. (2545). ภาวะผู้นำ. ฉะเชิงเทรา: ดอกหญ้า.
- สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2544). ภาวะผู้นำ: ทฤษฎีและปฏิบัติ. เชียงราย: สถาบันราชภัฏ เชียงราย.
- สุนีย์ บุญทิม. (2542). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามความคาดหวังของครูและผู้บริหารโรงเรียน. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สุรพันธ์ คันธีรังษ์. (2538). วิธีการสอน. กรุงเทพฯ: สยามสปอร์ต.
- สุพล วัณสินธ์. (2539, มกราคม). คุณธรรมกับการพัฒนาครูยุคโลกาภิวัตน์. ประชาศึกษา, ปีที่ 46(4), หน้า 3-10.
- สุพล พุฒคำ. (2545). ความเป็นผู้นำ. ลพบุรี: สถาบันราชภัฏเทพสตรี.
- สุวิทย์ ศิริโกคาภิรมย์. (2546). การวิจัยทางการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 3). ลพบุรี: ฝ่ายเอกสารการพิมพ์ สถาบันราชภัฏเทพสตรี.
- _____. (2539). การบริหารและพฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ตะวันออก.
- สุวรรณ เงินง่า. (2545). แนวคิดเรื่องการบริหารเขตพื้นที่การศึกษา เอกสารการบริหารเขตพื้นที่การศึกษา : เพื่อคุณภาพการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- สุศักดิ์ หลาบมาลา. (2549, พฤษภาคม). การให้การศึกษาโดยองค์รวม. วารสารการศึกษาไทย. ปีที่ (20), 9 -14.
- สมยศ นาวิการ. (2538). การบริหาร (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.
- _____. (2539). การบริหารและพฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพฯ: ตะวันออก.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2549, สิงหาคม 23). ผู้อำนวยการสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(สมศ). สัมภาษณ์. ไทยรัฐ, 57(17746), 1,11.
- อารีรัตน์ วัฒนสิน. (2544). ครูอาชีพตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ. (อัดสำเนา)
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2540). หลักสูตรและการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน. กรุงเทพฯ: เอสดี เพรส.
- อุทัย ธรรมเตโช. (2530). หลักบริหารทั่วไป. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.

- อุทัย หิรัญโต. (2524). **ประมุขศิลป์ ศิลปการเป็นผู้นำ**. กรุงเทพฯ: เทพนิมิตร.
- Arther, J., & Bailey, R. (2000). **Schools and Community**. London: Falmer Press.
- Clark, J. R. (1979). **Executive power: How to use it effectively**. New Jersey: Prentice – Hall.
- Edkharnt, E. E. (1978). **Selection criteria, practice and procedures of elementary school principals**. Chicago: Loyola University.
- Giannetli, C. C., & Sagarese M. M. turning parents from critics to allies, **Educational Leadership**. 55(8): 40 – 42.
- Griffin, R. W. (1999). **Management** 6 ed. New York: Houghton Griffin.
- Hersey, P., & Kenneth H. B. **Management of Organizational Behavior**. California: Prentice Hall.
- Hodgetts, R. M. (1999). **Modern human relation at work** 7 ed. New York: Dryden Press, Harcourt Brace College.
- Homans, G. C. (1962). **Sentiments and Activities**. New York: Free Press.
- Jones, J. J., et al. (1969). **Secondary school administration**. New York: McGraw – Hill.
- Katz R. L. (1974). Skill of an Effective Administrator. **Harvard Business Review**, Vol.52 ,24 September – October .
- Magnuson, W. C. (1971). Characteristics of Successful School Business manager. **Dissertation Abstract International**. 32 : p 133A ;July.
- Marler, H. R. (1973, January). The High School Principals as Percieved by a Group of student from 13 school in Utah. **Dissertation Abstract national**. 23(7), 3194 – A.
- Morris, C. G. (1990). **Psychology of education**. New York: McGraw – little book.
- Raymond, J. (1972). **Fundamentals of leadership**. Massachusetts: Addison-Wesley.
- Richard, D. & Engle, S. (1990). After the Vision: Suggestion to Corporate Visionaries and Vision Champions. **Transforming Leadership**. Alexandria, VA: Mile River Press.
- Stogdill, R. M. (1974). **Handbook of leadership. A survey of theory and research**. New York: The Free Press.
- Smith, H. B. (1974). "Descriptions of Effective and Ineffective Behavior of School Principals", **Dissertation Abstract International**. 35: 1935 – A ; October.

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ภาคผนวก ก
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของคณะกรรมการ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดสระบุรี เขต 1

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

1. แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร
สถานศึกษาตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
จังหวัดสระบุรี เขต 1

2. แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบ
ตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามที่จะสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร
สถานศึกษาตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
จังหวัดสระบุรี เขต 1 คำถามเป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด
มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด จำนวนทั้งหมด 50 ข้อ

3. ข้อมูลที่ได้รับจากการตอบแบบสอบถามนี้จะนำไปประกอบการวิจัยเท่านั้น จะเก็บ
ข้อมูลของท่านเป็นความลับ โดยไม่มีผลต่อผู้ตอบแบบสอบถามแต่อย่างใด

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความร่วมมือจากท่านเป็นอย่างดี และ
ขอขอบพระคุณ

ขอขอบพระคุณอย่างสูง

นายณรงค์ ศิลปาภรณ์
นักศึกษาปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ที่ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริง

1. เพศ

- ชาย
 หญิง

2. อายุ

- ต่ำกว่า 35 ปี
 อายุ 35 – 40 ปี
 อายุ 41 – 45 ปี
 อายุ 46 – 50 ปี
 สูงกว่า 50 ปี

3. วุฒิการศึกษา

- ต่ำกว่าปริญญาตรี
 ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า
 สูงกว่าปริญญาตรี

4. ความเป็นตัวแทน / ทำนเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาข้อใด

- ผู้แทนผู้ปกครอง
 ผู้แทนครู
 ผู้แทนศิษย์เก่า
 ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
 ผู้แทนองค์กรชุมชน
 ผู้แทนองค์กรศาสนา
 ผู้ทรงคุณวุฒิ
 ผู้บริหารสถานศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามที่สอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 ดังนี้

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความในแต่ละข้อแล้วใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องของตัวเลขที่ท่านเห็นตรงกับความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 ซึ่งได้กำหนดเกณฑ์เอาไว้ ดังนี้

5	หมายถึง	ระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มากที่สุด
4	หมายถึง	ระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มาก
3	หมายถึง	ระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ปานกลาง
2	หมายถึง	ระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ น้อย
1	หมายถึง	ระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ น้อยที่สุด

ข้อ	คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับที่พึงประสงค์				
		5	4	3	2	1
1	กล้าตัดสินใจอย่างมีเหตุผล					
2	มีความเป็นผู้นำทางวิชาการ					
3	มีมนุษยสัมพันธ์ประสานงานกับบุคคลและหน่วยงานอื่นได้ดี					
4	มีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน					
5	มีจิตใจเข้มแข็งและเชื่อมั่นในตนเอง					
6	มีความเป็นประชาธิปไตย					
7	เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา					
8	สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ต่างๆได้ดี					
9	มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ทันสมัย ทันเหตุการณ์					
10	มีความสามารถในการใช้ภาษาในการสื่อสาร					
วินัยและคุณธรรมจริยธรรม						
11	มีความซื่อสัตย์ สุจริต ยุติธรรม					
12	มีความศรัทธาในอาชีพ					
13	มีความรัก เมตตา กรุณาต่อศิษย์และผู้ร่วมงาน					
14	สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ					

ข้อ	คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับที่พึงประสงค์				
		5	4	3	2	1
15	รักษาความลับของทางราชการ					
16	ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา					
17	ประหยัด อุดออม มัธยัสถ์					
18	ประพฤติ ปฏิบัติตามระเบียบวินัยของทางราชการ					
19	ประพฤติ ปฏิบัติตนตามหลักศาสนาอย่างจริงจัง					
20	ปรับตัวได้ดีต่อสถานการณ์ต่างๆ					
ด้านพฤติกรรม						
21	แต่งกายสะอาด สุภาพเรียบร้อยเหมาะสมกับกาลเทศะ					
22	มีความเป็นมิตร ยิ้มแย้มแจ่มใส คบง่าย เปิดเผยไม่ถือตัว					
23	มีความสุขภาพ อ่อนโยน อ่อนน้อม เหมาะสมกับบุคคลและสถานการณ์					
24	ขยันกระตือรือร้นในการทำงาน					
25	อดทน อดกลั้น รู้จักควบคุมอารมณ์					
26	มีสุขภาพแข็งแรง สมบูรณ์					
27	มีสุขภาพจิตดี มีอารมณ์ขัน					
28	เป็นคนตรงต่อเวลา อุทิศเวลาให้กับการทำงานอย่างจริงจัง					
29	เป็นคนเปิดเผย กล้าแสดงออก รักษาคำพูดและจริงจังต่อผู้อื่นเสมอ					
30	มีความเฉลียวฉลาด มีปฏิภาณไหวพริบดี					
ด้านคุณภาพการบริหารงานโรงเรียน						
31	วางแผนการบริหารงานสถานศึกษาโดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม					
32	มอบหมายงานให้บุคลากรได้อย่างเหมาะสม					
33	ควบคุมดูแล กำกับ ตรวจสอบ การใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษาได้อย่างถูกต้อง โปร่งใส					
34	ติดตามงาน จัดทำรายงานและสรุปผลการดำเนินงานต่อสาธารณชนและหน่วยงานที่สังกัด					
35	ควบคุม กำกับ ติดตาม พัฒนาปรับปรุงงานตามภารกิจหลักของสถานศึกษา ทั้ง 4 งาน อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ					
36	บริหารโรงเรียนโดยยึดหลักการกระจายอำนาจ					

ข้อ	คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับที่พึงประสงค์				
		5	4	3	2	1
37	บริหารงานโดยมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ					
38	มีอิสระในการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา					
39	ใช้ทรัพยากรในการบริหารงานได้อย่างคุ้มค่าเหมาะสม					
40	มีความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม					
ด้านวิสัยทัศน์และค่านิยม						
41	บริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการปฏิรูปการศึกษา					
42	มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาและข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้น					
43	มีความสามารถในการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับผู้ร่วมงาน					
44	มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของรัฐ					
45	มีความรู้ความสามารถในการบริหารงานบุคคล					
46	มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา					
47	มีวุฒิทางการศึกษาด้านการบริหารการศึกษา					
48	มีความรู้ความสามารถที่จะนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา					
49	มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยทางการศึกษา					
50	ได้รับการคัดเลือกและฝึกอบรมให้เป็นนักบริหารการศึกษาตามกระบวนการที่กำหนด					

ขอขอบคุณ.....คำตอบของท่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์

๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เรียน นายชัชชัย พิกุลแก้ว

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบสอบถามประเภทคำถามปลายเปิด ลักษณะเป็นตัวเลขมาตราส่วน
ประมาณค่า

ด้วย นายณรงค์ ศิลปภรณ์ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ได้รับอนุมัติให้ทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของ
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรีเขต ๑ โดยมี
ผศ.สุรพงษ์ ปนากกุล เป็นประธานผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และดร.แสน สมนึก เป็นกรรมการ
ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ปัจจุบันอยู่ในขั้นตอนการสร้างเครื่องมือใช้ในการทำวิจัยซึ่งผู้วิจัยได้เรียน
เชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในครั้งนี้

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี โค้รขอความอนุเคราะห์จากท่าน
ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือนี้

จึงเรียนมาเพื่อได้โปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณเป็น
อย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุเทพ อ่อนไสว)

คณบดีคณะครุศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

คณะครุศาสตร์

โทร.๐-๓๖๔๑-๑๑๑๒ , ๐-๓๖๔๒-๒๖๐๗-๙ ต่อ ๔๑๑

โทรสาร ๐-๓๖๔๒-๒๖๑๐

Email : rajabhat@theapsatri.rits.ac.th

๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอลงความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
เรียน นายบุญเกื้อ ละอองปลิว

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบสอบถามประเภทคำถามปลายเปิด ลักษณะเป็นตัวเลขมาตราส่วน
ประมาณค่า

ด้วย นายณรงค์ ศิลปภรณ์ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ได้รับอนุมัติให้ทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการของ
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรีเขต ๑ โดยมี
ผศ.สุรพงษ์ ปานากุล เป็นประธานผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และดร.แสน สมนึก เป็นกรรมการ
ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ปัจจุบันอยู่ในขั้นตอนการสร้างเครื่องมือใช้ในการทำวิจัยซึ่งผู้วิจัยได้เรียน
เชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในครั้งนี้

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี โค้รขอความอนุเคราะห์จากท่าน
ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณเป็น
อย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุเทพ อ่อนไสว)
คณบดีคณะครุศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

คณะครุศาสตร์

โทร.๐-๓๖๔๑-๑๑๑๒ , ๐-๓๖๔๒-๒๖๐๗-๕ ต่อ ๔๑๑

โทรสาร ๐-๓๖๔๒-๒๖๑๐

Email : rajabhat@lhepsatri.rits.ac.th

๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอลงความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
เรียน นางกัตยา ยาชมพู

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบสอบถามประเภทคำถามปลายเปิด ลักษณะเป็นตัวเลขมาตราส่วน
ประมาณค่า

ด้วย นายณรงค์ ศิลปภรณ์ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ได้รับอนุมัติให้ทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาดมทัศนนะของ
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรีเขต ๑ โดยมี
ผศ.สุรพงษ์ ปนาทกุล เป็นประธานผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และดร.แสน สมนึก เป็นกรรมการ
ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ปัจจุบันอยู่ในขั้นตอนการสร้างเครื่องมือใช้ในการทำวิจัยซึ่งผู้วิจัยได้เรียน
เชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในครั้งนี้

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี โค้รขอความอนุเคราะห์จากท่าน
ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือนี้

จึงเรียนมาเพื่อได้โปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณเป็น
อย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุเทพ อ่อนใสว)

คณบดีคณะครุศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

คณะครุศาสตร์

โทร.๐-๓๖๔๑-๑๑๑๒ , ๐-๓๖๔๒-๒๖๐๗-๕ ต่อ ๔๑๑

โทรสาร ๐-๓๖๔๒-๒๖๑๐

Email : rajabhat@theptsatri.rits.ac.th

๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เรียน นายเทพ ธาราวุฒิ

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบสอบถามประเภทคำถามปลายเปิด ลักษณะเป็นตัวเลขมาตราส่วน
ประมาณค่า

ด้วย นายณรงค์ ศิลปภรณ์ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ได้รับอนุมัติให้ทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการของ
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรีเขต ๑ โดยมี
ผศ.สุรพงษ์ ปนากกุล เป็นประธานผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และดร.แสน สมณีเก เป็นกรรมการ
ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ปัจจุบันอยู่ในขั้นตอนการสร้างเครื่องมือใช้ในการทำวิจัยซึ่งผู้วิจัยได้เรียน
เชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในครั้งนี้

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี โค้รขอความอนุเคราะห์จากท่าน
ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือนี้

จึงเรียนมาเพื่อได้โปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณเป็น
อย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุเทพ อ่อนใสว)

คณบดีคณะครุศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

คณะครุศาสตร์

โทร.๐-๓๖๕๑-๑๑๑๒ , ๐-๓๖๕๒-๒๖๐๗-๙ ต่อ ๕๑๑

โทรสาร ๐-๓๖๕๒-๒๖๑๐

Email : rajabhat@theptsatri.rits.ac.th

ที่ ศธ ๐๕๕๙.๐๒/๘๑๓

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี 137

ถนนราชมรรคา

อ.เมือง จ.ลพบุรี ๑๕๐๐๐

๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เรียน ดร.สุพจน์ เกิดสุวรรณ

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบสอบถามประเภทคำถามปลายเปิด ลักษณะเป็นตัวเลขมาตราส่วน
ประมาณค่า

ด้วย นายณรงค์ ศิลปภรณ์ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ได้รับอนุมัติให้ทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของ
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในตำแหน่งงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรีเขต ๑ โดยมี
ผศ.สุรพงษ์ ปนาทกุล เป็นประธานผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และดร.แสน สมนึก เป็นกรรมการ
ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ปัจจุบันอยู่ในขั้นตอนการสร้างเครื่องมือใช้ในการทำวิจัยซึ่งผู้วิจัยได้เรียน
เชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในครั้งนี้

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ได้ขอความอนุเคราะห์จากท่าน
ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่าง
สูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุเทพ อ่อนไสว)

คณบดีคณะครุศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

คณะครุศาสตร์

โทร.๐-๓๖๔๑-๑๑๑๒ , ๐-๓๖๔๒-๒๖๐๗-๕ ต่อ ๔๑๑

โทรสาร ๐-๓๖๔๒-๒๖๑๐

Email : rajabhat@theptsatri.rits.ac.th

ที่ ศธ 04155/ **197**สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1
ถนนมิตรภาพ อำเภอเมืองสระบุรี 18000

10 มกราคม 2550

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน ชุด

ด้วย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ขอความอนุเคราะห์ ให้ นายณรงค์ ศิลปาภรณ์ นักศึกษาปริญญาโท เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง "คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 1"

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 ไคร์ขอความร่วมมือจากท่านอนุญาตให้ นายณรงค์ ศิลปาภรณ์ ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะกรรมการสถานศึกษาในสถานศึกษาสังกัดของท่าน โดยแบบสอบถามตามความเป็นจริง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(นายชูเกียรติ บุญรอด)

รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1
ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1

กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา

โทร. 0-3621-1524

โทรสาร 0-3621-2489

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ภาคผนวก ค

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

นายรัชชัย พิกุลแก้ว	ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต1 ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
นายบุญเกื้อ ละอองปลิว	ศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต1 การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการประถมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
นางทัศนยา ยามมภู	ศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต1 ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
นายนพพร ธาราวุฒิ	ผู้อำนวยการโรงเรียนนรเทพรุ่งเรือง ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอยุธยา
ดร.สุพจน์ เกิดสุวรรณ	ครูชำนาญการโรงเรียนสุวีวิทยา ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการวัดผลและประเมินผล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้ทำวิทยานิพนธ์

ชื่อ - สกุล	นายณรงค์ ศิลปาภรณ์
วัน เดือน ปีเกิด	วันที่ 30 เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2499
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	56 หมู่ 1 ตำบลโรงช้าง อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนอนุบาลดอนพุด(พัฒนโดวงราษฎร์บำรุง) ตำบลดอนพุด อำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2512	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 โรงเรียนวัดโบสถ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
พ.ศ. 2515	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
พ.ศ. 2517	ประกาศนียบัตรการศึกษา วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
พ.ศ. 2520	ประกาศนียบัตรพิเศษมัธยม ศึกษาด้วยตนเอง
พ.ศ. 2524	ครุศาสตรบัณฑิต (พลศึกษา) วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา
พ.ศ. 2548	ประกาศนียบัตรบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
พ.ศ. 2549	ครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ประวัติการทำงาน	
ปัจจุบัน	ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ โรงเรียนอนุบาลดอนพุด(พัฒนโดวงราษฎร์บำรุง) อำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี